

Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parka DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Plāns izstrādāts laika periodam no 2006. gada līdz 2015. gadam.

Izstrādātājs: Biedrība "Baltijas Vides Forums" <i>Projekta vadītāja: Anda Ruskule</i>	
Projekta finansētāji: Cēsu pilsētas dome	
Latvijas Vides aizsardzības fonds	

Rīga 2006

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES GRUPA

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti:

Anda Ruskule, *dabas aizsardzības eksperte*
Sandra Ikauniece, *mežu ekoloģijas eksperte*
Mārtiņš Malceniņš, *tūrisma eksperts*
Mārtiņš Vīma, *kartogrāfs*
Dace Vītiņa, *tehniskā redaktore*

Plāna izstrādē iesaistītie Cēsu pilsētas domes speciālisti:

Inta Ādamsone, *Plānošanas un attīstības nodaļas vadītāja*

© Baltijas Vides forums, Rīga, 2006
Peldu iela 26/28, Rīga, LV-1050, Latvija
Tel.: +371 735755; Fakss: +371 7507071
<http://www.bef.lv>

Vāka foto: A. Ruskule

SATURS

IEVADS	5
KOPSAVILKUMS	7
1. APRAKSTS	9
1.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU:	9
1.1.1. <i>Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes</i>	9
1.1.2. <i>Esošais zonējums</i>	9
1.1.3. <i>Apsaimniekošanas infrastruktūra</i>	9
1.3. TERITORIJAS FIZISKI – ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS.....	9
1.4. KARTOGRĀFISKAIS MATERIĀLS	11
2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	13
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	13
2.2. BIOTOPĪ KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	14
2.2.1. <i>Pļavas</i>	14
2.2.2. <i>Meži</i>	16
2.2.3. <i>Iežu atsegumi un alas</i>	19
2.2.4. <i>Vecupes</i>	20
2.2.5. <i>Avoksnāji un purvi</i>	20
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	21
2.3.1. <i>Augi</i>	21
2.3.2. <i>Putni</i>	27
2.3.3. <i>Bezmugurkaulnieki</i>	29
2.3.4. <i>Zīdītāji</i>	31
2.4. CĪTAS TERITORIJAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	33
2.4.1. <i>Ainava</i>	33
2.4.2. <i>Teritorija kā tūrisma resurss un izziņas materiāls</i>	35
2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTĀTĪJUMS	38
3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI	41
3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI	41
3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM.....	41
4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	43
4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU SARAKSTS	43
4.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU DETALIZĒTS APRAKSTS	49
4.3. IETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS	69
5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	71
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI.....	71
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	71
5.3. NĒPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS.....	71
5.4. GROZĪJUMI PAŠVALDĪBAS SAISTĪTOS NOTEIKUMOS “PAR CĒSU PILSĒTAS DABAS UN KULTŪRVĒSTURISKĀ PARKA AIZSARDZĪBU UN UZTURĒŠANU”	72
6. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	77
DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA PIELIKUMI	79

Ievads

Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parka dabas aizsardzības plānu izstrādājusi biedrība "Baltijas Vides forums". Plāna izstrādi finansēja Latvijas Vides aizsardzības fonds un Cēsu pilsētas dome. Dabas aizsardzības plāna uzdevums ir izvērtēt parka dabas aizsardzības un ainaviskās vērtības, izvirzīt ilgtermiņa un īstermiņa mērķus šo vērtību saglabāšanai, kā arī noteikt šiem mērķiem atbilstošu teritorijas zonējumu un apsaimniekošanas pasākumus. Plāna uzdevums ir arī veicināt šīs teritorijas ilgtspējīgu attīstību, līdzsvarojot dabas aizsardzības un sociālekonomiskās intereses.

Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskais parks ir pašvaldības nozīmes aizsargājamā teritorija. Parks izveidots Cēsu pilsētas teritorijā. Tā kopējā platība ir 767 ha, ietverot abus Gaujas ielejas krastus, mežiem klātās teritorijas pilsētas ziemeļu daļā, kā arī daļu pilsētas apbūvētās teritorijas (**sk. 1. pielikumu**). Ievērojama parka daļa ietilpst Gaujas Nacionālajā parkā, kurš iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju Natura 2000 vietu sarakstā.

Dabas aizsardzības plāna izstrāde uzsākta 2005. gada vasaras beigās un noslēgusies 2006. gada jūlijā. Teritorijas dabas vērtību novērtējums lielā mērā balstās uz LU Bioloģijas institūta 2004. gadā sagatavoto "Cēsu Dabas un Kultūrvēsturiskā parka teritorijas ekoloģisko novērtējumu", kura ietvaros apsekoti teritorijas biotopi un sugas, kā arī sniegti priekšlikumi to aizsardzības pasākumiem. Izstrādājot dabas aizsardzības plānu, 2005. gada rudenī papildus veikts teritorijas meža biotopu un sugu apsekojums.

Plāna izstrādē izmantoti arī Cēsu pilsētas teritorijas plānojuma (2004.-2016. gadam) materiāli, kā arī Cēsu pilsētas vides politikas plāns un citi dokumenti.

Plāna izstrādes darba grupu veido "Baltijas Vides foruma" darbinieces – Anda Ruskule un Dace Vītiņa, kā arī pieaicinātie eksperti – Sandra Ikauniece (meži) un Mārtiņš Malcenieks (tūrisms). Plāna kartogrāfisko materiālu sagatavojis Mārtiņš Vimba. No Cēsu pilsētas domes puses plāna izstrādi uzraudzījusi un koordinējusi Attīstības nodaļas vadītāja un speciāliste vides politikas jautājumos – Inta Ādamsone.

Cēsu pilsētas domes Vides Padomes locekļi iepazīstināti ar plāna izstrādes gaitu, paredzamo teritorijas zonējumu un apsaimniekošanas pasākumiem 2005. gada 1. decembra sēdē (**sk. 2. pielikumu**). Padomes locekļu ieteikumi ņemti vērā, sagatavojot plāna tekstu un tam pievienojamo kartogrāfisko materiālu.

Dabas aizsardzības plāna 1. redakcija tika nodota sabiedriskajai apspriešanai laika posmā no 2006. gada 10. februāra līdz 10. martam. Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika Cēsu pilsētas domē 2006. gada 17. februārī, kurā piedalījās 17 dažādu ieinteresēto pušu pārstāvji. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokols pievienots **3. pielikumā**, bet kopsavilkums par izteiktajiem priekšlikumiem un to iekļaušanu plānā – **4. pielikumā**. Pēc sabiedriskās apspriešanas priekšlikumu iekļaušanas plānā tas iesniegts Cēsu pilsētas domei.

Kopsavilkums

Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskais parks (turpmāk tekstā – DKP) izveidots kā pašvaldības nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija, taču daļa parka teritorijas ietilpst arī Gaujas nacionālajā parkā, kurš iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkla – *Natura 2000* potenciālo vietu sarakstā.

Pateicoties saposmotajam reljefam un maz pārveidotajai videi, Cēsu DKP teritorijā izveidojies ļoti daudzveidīgs biotopu komplekss, kuru veido Gaujas upe un tās paliene, senielejas nogāzes, mazo upīšu un strautiņu gravas, mežiem klātās teritorijas, kā arī tradicionāli apsaimniekotās, neielabotās pļavas. Kā paši vērtīgākie biotopi minami aizsargājамie nogāžu un gravu meži, smilšakmens atsegumi, sausās stepju pļavas, avoksnāji un vecupes.

Parka teritorijā konstatēts arī liels skaits retu un aizsargājамu dzīvnieku un augu sugu, turklāt daudzām no tām izplatība Latvijā cieši saistīta tieši ar Gaujas ieleju. Kā īpaši nozīmīgas minamas vairākas sūnu un ķērpju sugu atradnes, kā arī ļoti daudzveidīga un interesanta ir teritorijas bezmugurkaulnieku fauna. Šeit konstatētas arī dažas Latvijā ļoti reti sastopamas ziedaugu sugas un daudzas retas putnu sugas (it īpaši dzeņi). No zīdītājiem nozīmīgākās ir sikspārņu sugas.

Galvenie aizsargājamās sugas un biotopus apdraudošie faktori Cēsu DKP teritorijā ir:

- apbūvējamo teritoriju izplešanās, zemes lietojumveida transformācija;
- rekreatīvā slodze un antropogēnais traucējums;
- mežsaimnieciskā darbība, iekaitot mežu kopšanu un atmirušās koksnes izvākšanu;
- gruntsūdens un virszemes ūdeņu piesārņojums, kā arī Gaujas pieteku, strautu un vecupju hidroloģiskā režīma izmaiņas;
- tradicionālās lauksaimnieciskās darbības apsūkums, kā rezultātā aizaug pļavas un citas atklātās teritorijas.

Lai sekmētu Cēsu DKP dabas un ainavisko vērtību saglabāšanu un veicinātu teritorijas ilgpējīgu attīstību, līdzsvarojot dabas aizsardzības un sociālekonomiskās intereses, dabas aizsardzības plānā izvirzīti šādi īstermiņa mērķi:

- apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām;
- saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības;
- uzlabot vides kvalitāti parka teritorijā;
- uzlabot tūrisma un atpūtas infrastruktūru parka teritorijā, ievērojot dabas aizsardzības prasības;
- veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām;
- veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un GNP administrāciju Cēsu DKP teritorijas apsaimniekošanā;
- izveidot monitoringa sistēmu dabas aizsardzības plāna darbības novērtēšanai.

Lai nodrošinātu dabas vērtību saglabāšanu, plānā noteikts piemērotākais bioloģiski vērtīgo pļavu apsaimniekošanas režīms, kā arī prasības īpaši vērtīgu meža biotopu, vecupju, avoksnāju un atsegumu aizsardzībai. Atsevišķi pasākumi paredzēti īpaši retu vai apdraudētu bezmugurkaulnieku, putnu un sikspārņu sugu aizsardzībai.

Plānā ir izvērtētas teritorijas, kuras ir īpaši nozīmīgas no ainaviskā viedokļa, un paredzēti pasākumi to apsaimniekošanai, galvenokārt novēršot teritoriju turpmāku aizaugšanu un ainaviskās vērtības zaudēšanu. Norādītas arī vietas, kur nepieciešams izcirst krūmus, lai atsegtu īpašus ainaviskus elementus, kā arī potenciālās skatu vietas.

Lai novērstu pārāk intensīva tūrisma negatīvo ietekmi uz jutīgiem biotopiem un sugām, plāns paredz pasākumus tūrisma slodzes novērtēšanai un kontroles mehānismu izveidošanai, kā arī tūrisma infrastruktūras sakārtošanai. Plāna ietvaros izstrādāti arī ieteikumi un prasības dabas taku un skatu vietu ierīkošanai, kā arī tūristu apmetņu labiekārtošanai.

Sabiedrības informēšanai un izglītošanai plāna ietvaros paredzēts izvietot informācijas standus pie tūristu apmetņu vietām, autostāvvietām, dabas takām un citiem ievērojamiem apskates objektiem, kā arī norādes uz nozīmīgiem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem.

Lai nodrošinātu plānā paredzēto pasākumu ieviešanu un teritorijas veiksmīgu apsaimniekošanu, nepieciešams sekmēt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un GNP administrāciju. Plānā paredzēti nepieciešamie un iespējamie pasākumi teritorijas apsaimniekošanas koordinēšanai. Lai kontrolētu plāna ieviešanu un novērtētu tā noteikto pasākumu efektivitāti, ir noteikti tehniskās izpildes kontroles rādītāji, kā arī mērķu izpildes kvalitātes rādītāji.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts 10 gadu periodam un tā atjaunošana veicama 2015. gadā.

Plānam pievienots arī pašvaldības saistošo noteikumu projekts, kurš nosaka teritorijas iedalījumu četrās funkcionālajās zonās – dabas lieguma, dabas parka, ainavu aizsardzības un neitrālajā zonā. Katrai no zonām ir noteikts atšķirīgs dabas aizsardzības režīms, norādot pieļaujamās un aizliegtās darbības. Turklāt plānā iekļauti priekšlikumi divu mikroliegumu izveidei.

1. APRAKSTS

1.1. Vispārēja informācija par teritoriju:

1.1.1. *Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes*

Cēsu DKP atrodas Cēsu rajonā, Cēsu pilsētas teritorijas rietumu daļā.

Teritorijas platība ir 767 ha.

Cēsu DKP ģeogrāfiskās koordinātes Latvijas Koordinātu Sistēmā:

- centrālais punkts
X=574544
Y=6353528

1.1.2. *Esošais zonējums*

Cēsu DKP zonējums līdz šim nav izstrādāts. Daļa dabas parka teritorijas ietilpst Gaujas Nacionālā parka dabas lieguma zonā (sk. **1. pielikumā**). Uz teritoriju attiecas arī Cēsu pilsētas plānojuma 2004.-2016. gadā noteiktais plānotās un atļautās zemes izmantošanas zonējums.

Cēsu DKP teritorijā atrodas arī šādas vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas:

- virszemes ūdens objektu aizsargjosla gar Gauju (noteikta pa Gaujas Nacionāla parka robežu);
- virszemes ūdens objektu aizsargjosla gar Siļķupīti, Vinterupīti (Glūdu) un Pirtsupīti (noteikta 10 m platumā);
- aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām.

1.1.3. *Apsaimniekošanas infrastruktūra*

Cēsu DKP pārvalda Cēsu pilsētas dome. Parks daļēji ietilpst arī Gaujas Nacionālā parka teritorijā, kuru pārvalda GNP administrācija, kura ir valsts iestāde Latvijas Republikas Vides ministrijas pārraudzībā.

Valsts meža dienesta Cēsu virsmežniecība ir atbildīga par normatīvo aktu ievērošanu, kuri regulē meža apsaimniekošanu un izmantošanu.

1.3. Teritorijas fiziski – ģeogrāfiskais raksturojums

Cēsu DKP pēc fiziogēogrāfiskā iedalījuma atrodas Gaujas senielejā uz robežas ar Vidzemes augstienes ziemeļrietumu nogāzi. Pateicoties šādam novietojumam, parka teritorijai raksturīgas ievērojamas relatīvā un absolūtā augstuma starpības – teritorijas ZA daļu aizņem viegli viļņots morēnas līdzenums 50-77 m augstumā virs jūras līmeņa, savukārt DR un D daļā (sākot ar Krasta ielu) vērojams ļoti saposmots senlejas nogāzes un gravu reljefs, kas Cīrulīšu apkārtnē paceļas līdz 100 m virs jūras līmeņa. Teritorijas ZR daļu, kas ietilpst Gaujas senielejā, lielākoties aizņem viegli viļņotas palienes un virspalu terases. Gaujas senielejas pakājē absolūtais augstums samazinās līdz 25 m virs jūras līmeņa.

Pēc ģeomorfoloģiskā iedalījuma parka teritorija ietilpst šādos rajonos:

- Ziemeļlatvijas zemienes Cēsu plato (teritorijas ZA daļā) – to veido lēzeni viļņotais morēnas līdzenums ar absolūto augstumu 93-110 m virs jūras līmeņa, zem kura atrodas augšdevona Pļaviņu svītas līdzenā dolomītu virsma. Gaujas senielejai piegulošā plato daļa tikusi stipri pārveidota ledus laikmeta beigu posmā un pēcdeduslaikmeta sākumā, veidojoties sazarotajam gravu un sāngravu tīklam. Cēsu plato atrodas lielākoties ārpus Cēsu DKP teritorijas, taču parka dienvidaustrumu robeža daļēji sakrīt ar plato robežu.
- Cēsu plato nogāze, kas orientēta no ziemeļaustrumiem uz dienvidrietumiem un aizņem parka centrālo un dienvidu daļu. Reljefā tā iezīmējas kā labi izteikta kāple ar relatīvo augstumu no 25-35 m, bet vietām līdz 50 m. Kāple veidojusies uz robežas starp Cēsu plato veidojošiem dolomītiem un zemāk esošajiem terīgēnajiem iežiem – smilšakmeņiem, alerītiem un māliem, kuri ir irdenāki par dolomītiem. Tādēļ ilgstošo erozijas procesu rezultātā terīgēno iežu virsma attiecībā pret Cēsu plato ir pazeminājusies, veidojot reljefā spilgti izteiktu kāpli. Nogāzi saposmojušas Gaujas pieteku gravas un sāngravas, daudzviet vērojamas avotu izplūdes vietas. Virs devona dolomītiem un terīgēnajiem smilšakmeņiem un māliem nogāzi klāj plāns ledāja nogulumu (morēnas) slānis.
- Piegaujas pauguraine, kas izveidojusies galvenokārt pēdējā apledojuma laikā. Tās pamatā atrodas salīdzinoši zemāk esošais terīgēno iežu komplekss (galvenokārt, smilšakmeņi), tādēļ absolūtais augstums paugurainē ir zemāks – vidēji no 50-80 m virs jūras līmeņa. Reljefam raksturīga morēnu vai kēmu pauguru un ieplaku mija. Starppauguru ieplakas vietām ir pārpurvotas. Piegaujas pauguraines daļa apm. 1 km platā joslā vērojama paralēli Gaujas senielejas pamatkrastam, sākot no Siļķumītes uz ziemeļiem.
- Gaujas senieleja, kas atbilst senākiem, iespējams, pirmskvartāra ielejveida iegrauzumam devona iežos, ko daļēji aizpilda kvartāra nogulumi, kas veidojušies ledāja un tā kušanas ūdeņu darbības rezultātā. Senielejas nogāzes ir stāvas un sāngravu izrobotas, tādēļ tikai vietām saglabājušies šauri senāko terašu fragmenti. Stāvāka un izteiktāka ir senielejas kreisā krasta nogāze, bet labajā krastā tā ir atstatāka un lēzenāka. Vietām redzami izteiksmīgi smilšakmens atsegumi, piemēram, Cīrulīšu (Spoguļu) klintis un Zvanu klintis kreisajā krastā un Sarkanās klintis labajā krastā.
- Gaujas paliene ar absolūto augstumu no 22- 29 m virs jūras līmeņa, kur nelieli pacēlumi mijas ar pazeminājumiem un vecupju gultnēm. Daļa vecupju ir jau aizpildījušās ar nogulumiem, bet citur izveidojušies vecupju ezeri (piemēram, Benču atteka). Nogulumus veido galvenokārt smilts materiāls ar smalkākām frakcijām virsējā daļā un rupjāku, grantainu sastāvu dziļākajos slānos. Pašā upes krastā smilšainas lēzenas pludmales mijas ar dažu metru augstiem krasta nobrukumiem.

Cēsu pilsētas teritorijā ietilpst 5 km garš Gaujas posms ar kopējo platību 26,7 ha. Gaujas gultni viedo meandru līkumi ar iedzelmēm menandru virsotnēs (3-6 m dziļumā) un šķēršņiem – seklākiem, smilšainiem posmiem starp iedzelmēm (1-2 m dziļumā). Vidējais ūdens līmenis Cēsu pilsētā ir 22 m virs jūras līmeņa, taču ūdens līmeņa svārstības šajā upes posmā var sasniegt 5-5,8 m. Vidējais straumes ātrums ir 0,3 m/s.

Galvenās Gaujas pietekas Cēsu pilsētas teritorijā izvietojušās upes kreisajā krastā – tās ir Siļķupīte, kura veidojas, satekot Glūdai (Vinterupītei) un Pirtsupītei, kā arī Cīrulīšu strauts. Taču parka teritorijā arī daudzi mazāki strautiņi un avotu izplūdes vietas, it īpaši Cīrulīšu apkārtnē.

Cēsu pilsēta atrodas Vidzemes centrālās augstienes klimatiskajā rajonā, kurš ir vismitrākais un aukstākais klimatiskais rajons Latvijā. Gada vidējā gaisa temperatūra ir +5,6 °C, jūlijā +17,2 °C, bet janvārī un februārī -5 °C. Gada vidējā nokrišņu summa ir 550-600 mm. Vidēji gadā tiek rēķinātas 55 skaidras dienas un apmēram 140 dienas ir apmākušās, ar nokrišņiem. Sniega sega

vidēji turas līdz 100 dienām. Gaujas senielejas mikroklimatu ietekmē nogāžu ekspozīcija pret debess pusēm.

1.4. Kartogrāfiskais materiāls

Izmantotās kartes:

- LR Valsts Zemes dienesta ortofoto uzņēmumi 1998.g. (mērogā 1:10 000);
- LR Valsts Zemes dienesta kadastra kartes (mērogā 1: 10 000);
- PSRS armijas ģenerālštāba topogrāfiskās kartes (mērogā 1:10 000; 1:2000);
- Cēsu pilsētas teritorijas plānojuma 2004.-2016. kartes (mērogā 1: 22 000);
- LU Bioloģijas institūta veiktā Cēsu DKP teritorijas ekoloģiskā novērtējuma ietvaros sagatavotās kartes (mērogā 1 : 2000; 1 : 20 000).

Plāna ietvaros sagatavotas šādas kartes (sk. **X. pielikumu**):

- Cēsu DKP topogrāfiskā karte (mērogā 1: 10 000);
- Cēsu DKP dabas vērtību karte (mērogā 1: 10 000);
- Cēsu DKP biotopu un sugu apsaimniekošanas pasākumu karte (mērogā 1:10 000);
- Cēsu DKP esošās un plānotās tūrisma infrastruktūras karte (mērogā 1: 10 000);
- Cēsu DKP teritorijas zonējuma karte (mērogā 1:10 000).

2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Cēsu pilsētas DKP izveidots kā pašvaldības nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija, kuras galvenā funkcija ir saglabāt dabīgo vides ainavu un bioloģisko daudzveidību pilsētas teritorijā, kā arī nodrošināt rekreācijas iespējas pilsētas iedzīvotājiem un apmeklētājiem. Taču daļa parka teritorijas vienlaicīgi ietilpst arī Gaujas Nacionālā parka (GNP) lieguma zonā. GNP ir ne tikai nacionālas nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija, bet arī Eiropas nozīmes aizsargājamā teritorija, kas iekļauta potenciālo *Natura 2000* vietu sarakstā, tādējādi veidojot daļu no Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkla. Tāpat kā citviet GNP teritorijā, arī Cēsu DKP konstatēts liels skaits Eiropā retu un aizsargājamo sugu un biotopu.

Parka teritorija ietver cilvēka darbības mazāk pārveidoto pilsētas daļu, kuru aizņem samērā plaši meža masīvi, kā arī ainaviska pilsētvide, kur dominē maz stāvu apbūve un liels zaļo teritoriju īpatsvars. Pateicoties izteiksmīgajam gravu un nogāžu reljefam, kur vietām nomaina lēzenas pauguraines ar mitrākām ieplakām, kā arī mazajām upītēm, strautiem, avotu izplūdes vietām un vecupēm Gaujas palienē, Cēsu DKP teritorijā izveidojies ļoti daudzveidīgs biotopu komplekss, ar pilsētvidei neraksturīgu ļoti augstu retu un aizsargājamo sugu īpatsvaru.

Cēsu pilsētas DKP teritorija ir arī daļa no daudz lielāka ekoloģiskā kompleksa, kurš ietver visu Gaujas ieleju un tai pieguļošās teritorijas. Gaujas ieleja veido ainvekolģisku vienību – upes koridoru, kuram ir ļoti liela nozīme kā daudzu sugu migrācijas un izplatīšanās ceļam, mazinot mūsdienai raksturīgo fragmentācijas efektu. Ar Gaujas ieleju cieši saistīta ir arī Latvijā daudzu retu un aizsargājamo sugu izplatība (piemēram, vairākas sūnu sugas – avota kaļķenīte *Gymnostomum calcareum*, sprogainā bartrāmija *Bartramia pomiformis* un trausllapu rabdoveisija *Rhabdowersia fugx*; no ziedaugiem minama kailā dobspārne *Cenolophium denundatum*, kas sastopama gandrīz tikai Gaujas ielejā). Turklāt Gaujas ieleja ir viena no Latvijas ainaviski nozīmīgākajām dabas vērtībām, ko var attiecināt arī uz Cēsu pilsētas DKP teritoriju.

Galvenās dabas aizsardzības vērtības

Kā būtiskākā dabas vērtība Cēsu DKP teritorijā minams ļoti daudzveidīgais dabisko, kā arī daļēji cilvēka darbības rezultātā tapušo biotopu komplekss, kuru veido Gaujas upe un tās paliene, senielejas nogāzes, mazo upīšu un strautiņu gravas, mežiem klātās teritorijas, kā arī tradicionāli apsaimniekotās, neielabotās pļavas. Kā paši vērtīgākie biotopi minami aizsargājami nogāžu un gravu meži, smilšakmens atsegumi, sausās stepju pļavas, avoksnāji un vecupes.

Teritorijai raksturīgas liels skaits retu un aizsargājamo sūnu un ķērpju sugu, kā arī ļoti daudzveidīga un interesanta bezmugurkaulnieku fauna. Šeit konstatētas arī dažas Latvijā ļoti reti sastopamas ziedaugu sugas un daudzas retas putnu sugas (it īpaši dzeņi). No zīdītājiem nozīmīgākās ir sikspārņu sugas, kuras šeit veido gan ziemošanas, gan vasaras koloniju apmešanās vietas.

Tā kā Cēsu pilsētai ir raksturīgi daudz vecu parku un apstādījumu, šeit atrodams arī liels skaits dendroloģisku vērtību – liela izmēra vīksnas, ozoli, liepas, oši, priedes u.c. koki (**sk. 7. pielikumu**). Cēsu DKP teritorijā atrodamas arī 2 vīksnas, kas iekļautas valsts nozīmes aizsargājamo dižkoku sarakstā.

Galvenie ietekmējošie faktori

Kā jau pilsētvidei raksturīgs, parka teritorijā dabiskie biotopi un savvaļas dzīvnieku un augu sugas paļautas ievērojamai antropogēnai slodzei, ko rada gan vides piesārņojums, gan biotopu transformācija, gan arī cilvēku klātbūtnes radītais traucējuma efekts. Starp nozīmīgākajiem biotopus un sugas ietekmējošiem faktoriem minami šādi:

- **Apbūvējamo teritoriju izplešanās, zemes lietojumveida transformācija**, kā rezultātā tiek pārveidota biotopu struktūra vai arī tie pilnībā iznīcināti. Visvairāk apdraudētas ir tās šobrīd vēl dabiskās teritorijas, kuras, atbilstoši pilsētas teritorijas plānojumam, iekļautas dabas pamatnes zonā, kur pieļaujama mazstāvu vai sabiedriskā apbūve. Šīs zonas ietver vairākus aizsargājamus meža biotopus, kā arī mazo upīšu gravas, ar kurām saistās dažādas dabas vērtības – smilšakmens atsegumi, aizsargājamas bezmugurkaulnieku un sūnu sugas utt.
- **Rekreatīvā slodze un antropogēnais traucējums**, kas saistīts ar neorganizētu atpūtnieku un tūristu plūsmu un pastiprinātu trokšņošanu, kā arī nepietiekami sakārtotu tūrisma infrastruktūru. Pārmērīgas tūrisma slodzes redzamā izpausme ir augsnes virskārtas nobradāšana, erozijas procesu veicināšana, kā arī teritorijas piemēslošana ar sadzīves atkritumiem. Tā rezultātā tiek degradēti īpaši jutīgi biotopi, kas vienlaicīgi ir arī galvenie tūrisma piesaistes objekti (piemēram, smilšakmens atsegumi, alas, mazo upīšu un strautiņu gravas). Turklāt tūristu klātbūtne var iztraucēt dažādas dzīvnieku sugas, piemēram, sikspārņus un putnus, kā rezultātā var tikt ierobežotas šo sugu barošanās vai vairošanās iespējas, vai pat kalpot par iemeslu to bojāejai.
- **Mežsaimnieciskā darbība**, iekaitot mežu kopšanu un atmirušās koksnes izvākšanu. Kaut arī Cēsu DKP teritorijā intensīva mežsaimnieciskā darbība pagaidām nav novērojama, tomēr potenciāli tas vērtējams kā ļoti nozīmīgs drauds, it īpaši privātajās zemēs. Koku ciršana un meža kopšana var negatīvi ietekmēt ne tikai dabisko meža biotopu stāvokli, bet arī šeit sastopamās aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas. Daudzas sugas (piemēram, dzeņi, kā arī vairākas aizsargājamas bezmugurkaulnieku, sūnu un ķērpju sugas) ir tieši atkarīgas no kritušas vai atmirstošas koksnes klātbūtnes. Šīs sugas savukārt kalpo par nozīmīgu posmu ekosistēmu barības vielu apritē.
- **Gruntsūdens un virszemes ūdeņu piesārņojums**, kā arī Gaujas pieteku, strautu un vecupju hidroloģiskā režīma izmaiņas, kas ļoti negatīvi var ietekmēt gan pašu biotopu struktūru, gan tur sastopamo bezmugurkaulnieku un citu sugu izplatību.
- **Tradicionālās lauksaimnieciskās darbības apsūkums**, kā rezultātā ar kokiem un krūmiem aizaug pļavas un citas atklātās teritorijas. Līdz ar to samazinās pļavu biotopu un tajos sastopamo sugu bioloģiskā daudzveidība, kā arī degradējās teritorijas ainaviskās vērtības.

2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

Cēsu DKP teritorijai raksturīga liela biotopu daudzveidība, ka nosaka salīdzinoši maz pārveidotā vide, saposmotais reljefs un dažādie mitruma apstākļi. Daudzi no šeit sastopamajiem biotopiem ir iekļauti gan Latvijas, gan Eiropas aizsargājamo biotopu sarakstā (skat. **6. pielikumu**).

2.2.1. Pļavas

Cēsu DKP teritorijā, it īpaši Gaujas ielejas nogāzēs, palienēs un virspalu terasēs konstatēta liela pļavu biotopu daudzveidība. Tomēr tradicionāli apsaimniekotas, neielabotas bioloģiski vērtīgās pļavas šeit aizņem samēra nelielas platības, kas turklāt sarūk pļavu aizaugšanas procesu rezultātā.

Parka teritorijā sastopami šādi bioloģiski vērtīgi un aizsargājami pļavu biotopi:

Sausās pļavas:

- **Stepju pļavas** – raksturīga liela lakstaugu sugu daudzveidība. Parasti tās veidojās regulāras ganīšanas rezultātā. Cēsu DKP teritorijā raksturīgākais sauso pļavu tips ir kailās pļavauzītes

Helictichon pratense pļavas (E.1.4.1¹), kurām lakstaugu stāvā dominē lielziedu vīgrieze *Filipendula vulgaris*, kalnu āboliņš *Trifolium montanum*, kailā pļavauzīte *Helictichon pratense*, īstā madara *Galium verum* un spradzene *Fragaria viridis*. Latvijā šādas pļavas ir reti sastopamas, to izplatība saistīta ar lielo upju ielejām un kaļķainām augsnēm. Raksturīgas Gaujas ielejas terasēm un samērā bieži sastopamas arī Cēsu DKP teritorijā – piemēram, Pārgaujas ielas apkārtnē, kā arī pie Pipariņiem un Cīrulīšiem. Iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu sarakstā, kā arī atbilst Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas biotopam 6210²: Sausās pļavas kaļķainās augsnēs.

- **Sausās pļavas ar lielo laimiņu *Sedum maximum*** – reti sastopams pļavu tips, kas gan nav atsevišķi izdalīts ne Latvijas biotopu klasifikatorā, ne aizsargājamo biotopu sarakstā, tomēr Cēsu DKP teritorijā tas izceļams kā īpaši vērtīgs un saudzējams, pateicoties tā ierobežotai izplatībai, augstajai jutīguma pakāpei, kā arī vizuāli estētiskajai vērtībai.

Mēreni mitrās pļavas

- **Atmatu pļavas.** Latvijā ļoti bieži sastopams pļavu tips. Tās ir veidojušās vietās, kur ilgstoši ir bijušas siena pļavas, ganības vai, iespējams, arī nelieli tīrumi. Regulāras pļaušanas rezultātā tajās izveidojusies liela sugu daudzveidība un tādēļ tās uzskatāmas par pusdabiskām pļavām. Tām ir blīvs un samērā augsts zelmenis, dominē augstās un vidēji augstās graudzāles, liela divdīgļlapju sugu daudzveidība. Raksturīgas līdzenumiem, ka arī lēzeniem pauguriem un nolaidenām nogāzēm, neitrālās vai vāji skābās augsnēs. Cēsu DKP teritorijā sastopamas nelielās platībās Pārgaujas ielas apkārtnē atbilst Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas biotopam 6270: Sugām bagātās atmatu pļavas.
- **Īstās pļavas.** Latvijā samērā bieži sastopamas pļavas. Raksturīgākās sugas ir purva gandrene *Geranium palustre*, lapsaste *Alopecura pratensis*, vīgriezes *Filipendula ulmaria*, Eiropas saulpurene *Trollius europaeus* un dzegužpirkstītem *Dactylorhiza* sp. Sastopamas Gaujas virspalu terašu ieplakās. Bieži veido kompleksus ar eitrofām augsto lakstaugu audzēm (piemērotas vietas dzegužpirkstītēm). Atbilst Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas biotopam 6510: Mēreni mitrās pļavas.

Mitrās pļavas

- **Augsto lakstaugu audzes.** Sastopamas visā Latvijā, galvenokārt palienēs un starppauguru ieplakās. Tām raksturīgs vidēji augsts zelmenis un izteikti polidominantas divdīgļlapju sugu sabiedrības. Dominē pūkainā kazroze *Epilobium hirsutum*, meža zirdzene *Angelica sylvestris*, ārstniecības baldriāns *Valeriana officinalis*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, pļavas bitene *Geum rivale*, meža suņuburkšķis *Anthriscus sylvestris* un ziemeļu madara *Galium boreale*. Cēsu DKP teritorijā atrodamas Gaujas kreisajā krastā pie Dzirnauvu ielas (posmā starp Gaujaslīču un Krasta ielām), kā arī nelielās platībās upes labajā krastā Pārgaujas ielas apkārtnē. Atbilst Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas biotopam 6430: Eitrofās augsto lakstaugu audzes.

Parkveida pļavas – Latvijā ļoti reti sastopams biotops ar ļoti augstu bioloģisko, kā arī vizuālu estētisko vērtību. Galvenokārt izplatīts lielo upju ielejās, vietās kur koku stāvam raksturīgs parastais ozols *Quercus robur*, parastā liepa *Tilia cordata*, retāk parastā goba *Ulmus glabra* un parastā vīksna *Ulmus laevis*. Parkveida pļavas veidojušās šādas ieleju nogāzes vai virspalu terases tradicionāli un ilgstoši apsaimniekojot (pļaujot vai ganot). Gaujas ielejā veido samērā lielas platības. Cēsu DKP teritorijā konstatētas nelielā platībā pie Bērzaines ielas (starp Liepu un Eglu ielām). Iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu sarakstā, kā arī atbilst Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas prioritārajam biotopam 6530*: Parkveida pļavas.

¹ Numerācija atbilstoši Latvijas Biotopu klasifikatoram, 2001.

² Numerācija atbilstoši EP Biotopu direktīvas 1. pielikumam.

Visi minētie pļavu tipi ir augstu vērtējami no dabas aizsardzības viedokļa, jo tie sniedz būtisku ieguldījumu teritorijas bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā. Īpaši vērtīgas ir sausās stepju pļavas, kurām raksturīga augsta dabiskuma pakāpe, turklāt tās ir ļoti reti sastopamas gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Arī augsto lakstaugu audzēm raksturīga augsta dabiskuma pakāpe, taču tās ir salīdzinoši daudz plašāk izplatītas. Ļoti vērtīgas ir arī parkveida pļavas, kuras Latvijā saglabājušās tikai dažviet.

Pļavām piemīt ievērojama sociālekonomiska vērtība, pirmkārt, to veidošanās pamatā ir cilvēka saimnieciskā darbība, taču ļoti nozīmīga ir to estētiskā, kultūrvēsturiskā un rekreatīvā vērtība. Pļavas ir nozīmīgs atklātās ainavas elements dabā ar augstu estētisko vērtību arī no sezonālā aspekta, jo katrā gadalaikā pļavā ir atrodamas savas estētiskās vērtības, kas ir par pamatu to rekreatīvajai vērtībai.

No sociālekonomiskā viedokļa par vērtīgākām šajā teritorijā uzskatāmas mēreni mitrās atmatu un īstās pļavas – tām ir gan augsta estētiskā un ekonomiskā vērtība, gan arī rekreatīvā vērtība. Ievērojama estētiskā vērtība ir arī parkveida pļavām. No ekonomiskā viedokļa vismazāk nozīmīgas ir sausās stepju pļavas, taču tām, savukārt, ir augsta zinātniskā nozīme.

Ietekmējošie faktori:

- Saimnieciskās darbības apsūkums – vērtējams kā galvenais faktors, kas apdraud pļavu pastāvēšanu. Tām aizaugot, samazinās sugu daudzveidība un līdz ar to zūd pļavas bioloģiskā vērtība vai arī tā vispār izzūd kā biotops. Ja pļava netiek pļauta vai ganīta vairāk kā 2-3 gadus, tajā jau parādās koku un krūmu aizaugums, kūla, nevēlamu sugu ekspansija, vērtīgo sugu skaita samazināšanās. Samērā īsā laikā periodā pļava būs jau zaudējusi savu bioloģisko vērtību, bet tās atjaunošanas izmaksas arvien pieaug.
- Pārāk intensīva apsaimniekošana, piemēram, pļavu mēslošana, kas apdraud pļavu dabisko stāvokli, izmainot sugu sastāvu.
- Pļavu transformācija vai pārvēršana par kultivētiem zālājiem.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

1. Pēc iespējas jānovērš dabisko, bioloģiski vērtīgo pļavu aizaugšanu ar krūmiem vai kokiem. Tādēļ nepieciešams atsākt vai turpināt regulāru pļavu apsaimniekošanu, tās noganot vai arī pļaujot vidēji reizi 1-2 gados (sausajās pļavās pļaušana nepieciešama reizi 2-3 gados).
2. Pļaujot pļavas, nepieciešams ievērot bioloģiski vērtīgajiem zālājiem rekomendējamās apsaimniekošanas metodes, piemēram, pļaut pļavas no vidus uz malām, pļaujot vienā paņēmiņā, atstāt nenopļautas “saliņas” vai joslas, kur paslēpties putniem un citiem dzīvniekiem u.c.
3. Nav pieļaujama šo pļavu mēslošana, ielabošana, meliorēšana, uzāršana, kā arī cita veida transformācija.
4. Aizaugušās pļavās nepieciešama krūmu izciršana, kūlas aizvākšana. Pamatīgāk aizaugušās pļavās, kur dominē smiltāju ciesa, parastā smilga un parastā smaržzāle, sākumā vēlams pļaut vismaz 2 reizes gadā.

2.2.2. Meži

Cēsu DKP vērojama liela meža biotopu daudzveidība, ko nosaka gan parka atrašanās Gaujas upes ielejā, gan vēsturiskā saimnieciskā darbība. Grūtāk pieejamās vietās, kur saimnieciskā darbība praktiski nav notikusi, saglabājušies neskarti biotopi ar retām un aizsargājamām sugām. Taču arī viegli apsaimniekojamās teritorijās, kuras aizņem bieži sastopami meža biotopi, daudzviet saglabājušās bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgas struktūras, piemēram, bioloģiski veci koki.

Kopumā teritorijā konstatēti 13 meža biotopi. Izplatītākie ir priežu sausieņu meža biotopi. Tajos sastopami dažāda vecuma koki, īpaša vērtība ir audzes ar bioloģiski vecām priedēm, kas ir gan estētiski interesantas, gan nozīmīgas teritorijas bioloģiskajai daudzveidībai. Mozaikveidā nelielās platībās sastopami citi sausieņu meža biotopi, reljefa pazeminājumos atsevišķi slapjo augšņu meža biotopi. Paaugus teritorijas mežiem raksturīgs liels ozolu un kļavu īpatsvars.

Priežu sausieņu meži – aizņem vislielāko platību. Koku stāvā dominē priede, bet piejaukumā sastopamas arī citas koku sugas (bērzs, apse, egles, ļoti raksturīgi ir ozoli paaugā). Vislielākā vērtība šajos mežos ir vecajām priedēm, atsevišķās vietās koki sasniedz ievērojamus izmērus – tiem raksturīgi resni, izlocīti zari, arī resni kalnu zari, veidojas gluda “krokodilādas” miza. Šie koki ir vienīgā iespējamā dzīvotne specifiskām bezmugurkaulnieku sugām. Mežu apsekojumu laikā uz izcilas, vecas priedes konstatētas priežu sveķotāj-koksngrauža *Nothorina punctata* darbības pēdas.

Nozīmīgākie priežu sausieņu mežu tipi ar augsti izteiktu dabiskuma pakāpi Cēsu DKP teritorijā ir:

- **Priežu sils** (F.1.1.1.) – Latvijā plaši izplatīts, taču Cēsu DKP teritorijā maz sastopams ļoti nelielās platībās. Dominē parastā priede, pameža nav, zemsedzē sila virsis, kladīnas, brūklenes. Samērā jutīgs pret vides izmaiņām un saimniecisko darbību.
- **Priežu damakšņi** (F.1.1.4.) – gan Latvijā, gan Cēsu DKP ļoti plaši izplatīts biotops ar zemu jutīguma pakāpi. Koku stāvā piemistrojumā egles, bērzs, paaugā ozoli un egles. Bagātīgs lakstaugu stāvs, daudzveidīgs pamežs (krūklī, lazdas, segliņi, pabērzi). Zemsedzē Gaujas tuvumā raksturīga ziemzaļā kosa *Equisetum hyemale*, ko var uzskatīt par Gaujas ielejas mežu īpatnību šajā teritorijā.

Slapjie priežu meži – sastopami reljefa pazeminājumos, kuros veidojas pārmitras augsnes. Šiem meža tiptiem piemīt ļoti nozīmīga loma teritorijas kopējās bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai.

Kā svarīgākie minami šādi slapjie priežu mežu tipi:

- **Priežu slapjie damakšņi** (F.2.1.3.) – sastopami nelielās platībās periodiski pārmitrās minerālaugsnēs, reljefa pazeminājumos. Dominē parastā priede, vietām piemistrojumā purva bērzs, otrā stāvā – parastā egles.
- **Priežu purvāji** (F.2.1.4.) – priežu mežs nabadzīgā, stipri skābā kūdras augsnē reljefa pazeminājumā. Neliela, bet biotopam ļoti tipiska platība pie kapsētas, kas atbilst EP prioritārajam biotopam 91D0*: Purvaini meži.

Egļu meži – Cēsu DKP teritorijā maz izplatīti un šai apkārtnē netipiski. Parasti šeit egles ir piemistrojumā vai veido paaugu. Kā nozīmīgākās atzīmējamās:

- **Egļu gāršas** (F.1.2.2.) – veci egļu meži ļoti nelielās teritorijās mozaikveidā ar jauktu koku damakšņiem. Bioloģiski ļoti vērtīgi.

Baltalkšņu meži – teritorijā var izdalīt divu veidu baltalkšņu mežus:

1) aizaugušās kādreizējās lauksaimniecības zemes (raksturīgas līdzenumu platības ārpus ielejas, tipiski Žagarkalna tuvumā). Tie ir sekundārie baltalkšņu meži, kuriem patreiz Latvijas biotopu klasifikatorā nav izdalīts atsevišķs kods. Paaugā šādos baltalkšņu mežos bieži izplatīta egles un nākotnē, iespējams, tos varētu nomainīt egļu vēris vai jauktu koku damakšņi;

2) dabiski baltalkšņu meži:

- **Baltalkšņu gāršas** (F.1.5.1.) – veci baltalkšņu meži upes palienē, vecupju vietās. Cēsu DKP teritorijā sastopami ļoti nelielās platībās, pārmitras vai pārplūstošas vietās.

Raksturīgi dažāda vecuma paresti augoši baltalkšņi, apīņi, ziemzaļā kosa, kazenes. Pieskaitāmi EP prioritārajam biotopam 91E0*: Pārmitri platlapju meži.

Bērzu meži – Cēsu DKP teritorijā sastopamas dažādu veidu bērzu audzes: Gaujas palienē reljefa paaugstinājumos; pamat krastā, kur to izcelsme skaidrojama ar saimniecisko darbību pagātnē; reljefa pazeminājumos gruntsūdeņu pieplūdes vietās; kā arī aizaugušās kādreiz lauksaimniecībā izmantojamās zemēs. Bērzs ir tipiska sekundāro mežu suga, tādēļ to pakāpeniski nomaina klimaksa stadijai raksturīgas sugas. Bērzu tīraudzes ir reti sastopamas, parasti piemistrojumu bērzam veido priede un egle, paaugā arī ozols, goba, liepa, palienes mežos zemsedzē tipiska ir ziemzaļā kosa. Kā nozīmīgākais minams:

- **Bērzu dumbrājs** (F.2.3.3.) – reti sastopams biotops (it īpaši Eiropā). Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi, nelieli plankumi reljefa pazeminājumos. Biotopam raksturīga ļoti augsta jutīguma pakāpe.

Jaukto koku meži – mistrotas lapu un skuju koku audzes, kuros bieži sastopami bioloģiski veci koki, mirusī koksne, paaugā platlapji (piemēram, kļavas), pamežā daudz lazdu. Raksturīgākie šādu mežu tipi:

- **Jaukto koku damakšņi** (F.1.8.1.) – Plaši sastopams biotops gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Tie ir dažāda vecuma meži, kuriem nav vienas dominējošas sugas koku stāvā, audzes veido priedes, egles, bērzi, ozoli, pamežā lazdas, blīgznas, krūklji.
- **Jaukto koku gāršas** (F.1.8.3.) – reti sastopams biotops (it īpaši Eiropā). Cēsu DKP teritorijā atrodams nelielās platībās, stāvās nogāzēs un gravās. Raksturīgs liels platlapju piemistrojums. Atbilst EP prioritārajam biotopam 9180*: Nogāžu un gravu meži, kā arī Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 1.16.

Dabas aizsardzības ziņā kā vērtīgākās šajā teritorijā uzskatāmas jaukto koku gāršas un bērzu dumbrāji, kas izceļas ar augstu dabiskuma pakāpi, tie ir reti sastopami gan Latvijā, gan Eiropā, turklāt ar augstu jutīguma pakāpi. Biotopa dabiskuma un tipiskuma ziņā nozīmīgi ir arī priežu sili, kā arī priežu un jaukto koku damakšņi, tomēr tie nav pieskaitāmi pie retiem vai īpaši jutīgiem biotopiem. Teritorijas bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgas ir arī vecās egļu gāršas, kuru audzes sastāvā liela loma ir 120-140 gadus vecām, lēni augušām, zarainām eglēm.

Ekonomiskajā ziņā visvērtīgākie ir priežu sausieņu meži, kā arī jaukto koku damakšņiem, kas izmantojami mežsaimniecībā. Šiem meža tiptiem ir arī augsta estētiskā un rekreatīvā vērtība – tie piemēroti sēņošanai un ogošanai.

Jaukto koku gāršām, it īpaši bērzu dumbrājiem, ekonomiskā vērtība ir zemāka, taču ļoti nozīmīga ir to zinātniskā (it īpaši bērzu dumbrājiem), kā arī estētiskā un rekreatīvā (jaukto koku gāršām) vērtība. Tādēļ, ņemot vērā teritorijas statusu, šo meža biotopu izmantošana ekonomiskajām interesēm būtu ierobežojama (t.sk. kritalu izvākšana, pameža tīrīšana u.tml.).

Ietekmējošie faktori

- Mežsaimnieciskā darbība – apdraud bioloģiski vecās priedes un egles. Pašreiz saimnieciskā darbība mežos notiek nelielos mērogos, vairāk tiek apsaimniekotas vidēja vecuma priežu audzes, dažās vietās veikta vējgāzē bojāto koku izciršana. Audzēs ar bioloģiski vecajām priedēm senākā laika periodā ir veiktas izlases cirtes (veci celmi). Vecajās audzēs atsevišķi kalstoši un nokaltuši koki, kas patreiz nekādā veidā audžu sanitāro stāvokli neapdraud.
- Hidroloģiskā režīma maiņa, būvdarbi, rakšanas darbi pie upītēm un strautiem – biotopa iznīcināšana, aizsargājamas sūnu sugas iznīcināšana;
- Transformācija – kā neatgriezenisku biotopa pārmaiņu radītāja;
- Labiekārtošana – ja tā iznīcina biotopam svarīgus kvalitātes rādītājus.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

1. Visos priežu mežos Cēsu DKP teritorijā būtu ieteicams noteikt galvenās cirtes aizliegumu, lai nodrošinātu veco priežu saglabāšanos;
2. Veicot apbūvi teritorijās, kas, atbilstoši Cēsu pilsētas teritorijas plānojumam, ietilpst dabas pamatnes zonās, kuru pieļaujam sabiedriskā vai mazstāvu dzīvojamā apbūve, un kuras aizņem priežu meži, pēc iespējas būtu jāsaglabā visas vecās priedes;
3. Veicot mazo upīšu gravu sakopšanu, nevajadzētu izcirsti lielu dimensiju kokus, t. sk. baltalkšņus, jo šādas darbības var izraisīt gravu nogāžu eroziju;
4. Jebkāda saimnieciskā darbība nav pieļaujama šādās teritorijās:
  - Siļķupītes dienvidu krastā līdz Egļu ielai (šeit atrodas vairāki smilšakmeņu atsegumi ļoti stāvā nogāzē, bioloģiski veci koki nogāzes augšmalā);
  - reljefa paaugstinājumā pie Dzirnau un Krasta ielas krustojuma (šeit konstatēts dabiskais meža biotops “Skuju koku mežs” priežu silā, kas atbilst ES biotopam – 9010: Boreālais mežs);
  - teritorijā pirms “Sarkanajām klintīm” Gaujas ielas tuvumā, un Vintergravā, kur konstatēts Latvijas un Eiropas nozīmes aizsargājamais biotops “Nogāžu un gravu meži”;
5. Ņemot vērā to, ka ar upīšu un strautu gravām un palienēm ir saistīti aizsargājami biotopi (avoksnāji, nogāžu meži, vecupes, smilšakmens atsegumi) un aizsargājamās sugas, ieteicams noteikt visu upīšu un strautu aizsargzonas, kuru mala būtu reljefa nogāzes augšējā mala, bet vietās, kur grava nav izteikta vai tā ir plaša un lēzena, aizsargzona 20 m platumā. Šajās aizsargzonās būtu vēlams ierobežot mežsaimniecisko darbību un zemes transformāciju, taču pieļaujama dabas taku ierīkošana.

2.2.3. Iežu atsegumi un alas

Cēsu DKP teritorijā vērojami vairāki Gaujas svītas smilšakmens atsegumi. Nozīmīgākie no tiem ir Zvanu klintis un Ķeizarkrēsls Gaujas ielas tuvumā, Spoguļkintis Cīrulīšu apkārtnē un Sarkanās klintis Pārgaujas ielas rajonā. Nelielāki atsegumi atrodami arī Vintergravā, Siļķupītes gravā un pie Peldu ielas. Smilšakmens atsegumi ir ļoti nozīmīga gan no dabas aizsardzības viedokļa (tie iekļauti gan Latvijas, gan Eiropas aizsargājamo biotopu sarakstā, turklāt kalpo par dzīvotni daudzām aizsargājamām sūnu un ķērpju sugām), gan augstu vērtējama ir to ainaviskā vērtība.

Dažviet smilšakmens atsegumos atrodamas arī alas – Gaujas ala (starp Peldu ielu un Gauju) un Cīrulīšu bezdibenis. Arī alas var kalpot par dzīvotni dažādām aizsargājamām sugām, piemēram, Cīrulīšu bezdibeņa alā konstatēta nozīmīga sīkspārņu ziemošanas vieta.

Smilšakmens atsegumiem un alām ir arī ļoti nozīmīga sociālekonomiskā vērtība. Tiem piemīt prioritāra nozīme gan no estētiskā, gan izglītības un zinātniskā viedokļa un tie vērtējami arī kā galvenais tūrisma piesaistes objekts. Kaut arī tiešā izpratnē atsegumiem nav ekonomiskas vērtības, taču tie var kalpot par pamatu ienākumiem no tūrisma sektora.

Ietekmējošie faktori

Gan smilšakmens atsegumi, gan alas ir ļoti jutīgi biotopi, kurus varētu apdraudēt pārmērīga rekreatīvā slodze, zemesdzes nobradāšana un nogrūvumu veicināšana.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

1. Nodrošināt ievērojamāko atsegumu (Sarkanās klintis, Zvanu klintis, Vinterala) un alu aizsardzību, nosakot piemērotu aizsardzības režīmu un ierobežojot saimniecisko darbību.
2. Labiekārtojot tūrisma infrastruktūru, pie atsegumiem nepieciešams ierīkot barjeras un, kur nepieciešams, kāpnes, lai novērstu atsegumu bojāšanu un nogrūvumu veidošanos, kā arī mazinātu negadījumu iespējas.

2.2.4. Vecupes

Vecupes veido ar upi nesavienotas kādreizējās upes gultnes daļas un attekas. Vecupēm raksturīgas eitrofu ūdens tilpņu iezīmes un izteikti aizaugšanas procesi. Parasti vecupēs veidojas šaura virsūdens augāja josla (niedri, meldri, grīšļi), litorālē dominē viena augāja josla (piemēram, lēpes) un raksturīgs arī brīvi peldošs augājs (ūdensziedi un spirodelas). Biežāk sastopamas sugas ir grīslis *Carex*, parastā niedre *Phragmites australis*, smaržīgā kalme *Acorus calamus*, ezera meldrs *Scirpus lacustris*, dzeltenā lēpe *Nuphar lutea*, ūdensziedi *Lemna*, parastā spirodela *Spirodela polyrhiza*.

Cēsu DKP teritorijā vecupes ir samērā izplatītas. Lielākā no tām ir Benču atteka, kura sugu sastāva iespējams varētu tikt klasificēta kā EP biotops 3150: Dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju. Vecupes atrodas arī pie bērnu nama "Gaujaslīči", Spoguļkintīm, kā arī Gaujas labajā krastā, Pārgaujas ielas apkārtnē.

Vecupes ir iekļautas Latvijas aizsargājamo biotopu sarakstā. Turklāt tās ir nozīmīgi biotopi arī daudzām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām.

Sociālekonomiskā vērtība vecupēm nav tik izteikta, kaut arī, pateicoties lielai sugu daudzveidībai, potenciāli tās varētu būt nozīmīgs objekts dabas tūrismam ar augstu izglītojošu vērtību.

Ietekmējošie faktori

Vecupes negatīvi ietekmē meliorācija, piesārņojums, kā arī jebkāda saimnieciskā darbība, kas izmaina biotopa hidroloģisko režīmu, kā arī veģetācijas sastāvu un struktūru.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Vecupju tiešā tuvumā nav pieļaujama apbūve, meliorācija, mežsaimnieciskā, kā arī cita veida saimnieciskā darbība, kas varētu nelabvēlīgi ietekmēt biotopu.

2.2.5. Avoksnāji un purvi

Avotu purvi bagāti ar dzelzi (G.1.4.3) – šādi biotopi Latvijā ir reti sastopami. Tie veidojas specifiskās vietās, kur novērojama avotu izplūde – lielākoties nogāzēs un to pakājēs, gravās u.c. Avoksnāji ir ļoti nozīmīgi no dabas aizsardzības viedokļa, jo nelielās platībās šeit bieži vērojama augsta sugu daudzveidība, kā arī bieži sastopamas retas un aizsargājamas augu sugas. Tie ir iekļauti Latvijas aizsargājamo biotopu sarakstā, kā arī atbilst Eiropas Padomes Biotopu direktīvas biotopam 7160: Mīnerālvielām bagāti avoti un avotu purvi. Šim biotopam atbilstoši avoksnāji Cēsu DKP ir samērā izplatīti, kaut arī platības ziņā tie ir nelieli – līdz dažiem desmit kvadrātmetriem. Vislielākā to koncentrācija ir Cīrulīšu apkārtnē starp Gaujas un Kovārņu ielām.

Parka teritorijā atrodas arī ievērojami avoti, kuriem doti īpašvārdi – Svētavots, Dzirnāvots (Cīrulīšu apkārtnē) un Rūcamavots pie Sarkanajām klintīm Pārgaujas ielas rajonā.

Zāļu purvi (G.1.) – parka teritorijā uz dienvidiem no Gaujaslīču ielas konstatēta arī viena purvainā, avotaina lauce, kurā ieplūst strautiņš un ir vērojamas zāļu purva iezīmes.

Avotu un zāļu purvu sociālekonomiskā vērtība nav liela – tiem nepiemīt ekonomiska vai rekreatīva nozīme, taču prioritāra ir to zinātniskā un izglītojošā nozīme, kas tieši saistīta ar šī biotopa augsto dabas aizsardzības vērtību. Lielākās avotu izplūdes vietas vērtējami, kā nozīmīgi tūrisma objekti.

Ietekmējošie faktori:

Avoksnājus un zāļu purvus ļoti nelabvēlīgi ietekmētu jebkāda saimnieciskā darbība, kā, piemēram, koku vai krūmu izciršana uz ielejas nogāzēm, nobradāšana, meliorācijas darbi, kā arī piesārņojuma noplūde u. tml.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Avoksnāju tuvumā būtu ierobežojama jebkāda saimnieciskā darbība, kas varētu izmainīt biotopa hidroloģisko režīmu, veģetācijas sastāvu un struktūru. Ierīkojot dabas takas šādu biotopu tuvumā, nepieciešams veidot laipas, kā arī barjeras, lai novērstu biotopa izbradāšanu. Labiekārtojot apskatei avotu izplūdes vietas, pēc iespējas jācenšas saglabāt biotopa dabiskums.

Arī zāļu purva teritorijā saimnieciskā darbība nebūtu pieļaujama. Dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā nosaka ap šādām mitrainēm saglabāt aizsargzonu ar ierobežotu saimniecisko darbību (MK noteikumi Nr.189/2001 "Dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā").

2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori

2.3.1. Augi

Pateicoties ekoloģisko apstākļu un dabisko biotopu daudzveidībai, Cēsu DKP teritorijā vērojams liels skaits retu un aizsargājamo augu sugu. Šeit konstatētas 26 īpaši aizsargājamas augu (t.sk. 9 sūnu, 11 ķērpju un 6 augstāko augu sugas). Turklāt šeit sastopamas 16 sūnu sugas, 7 ķērpju un 7 augstāko augu sugas, kas iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā. 2 no augu sugām – spilvainais ancītis un gada staipekis iekļauti arī Eiropas Padomes Biotopu direktīvas aizsargājamo sugu sarakstos (skat. **5. pielikumu**)

Sūnas

Informācija par reto sūnu sugu izplatību Cēsu DKP teritorijā iegūta no lauka apsekojumiem 2004. gada vasarā un 2005. gada rudenī, kā arī no literatūras avotiem.

Cēsu DKP teritorijai raksturīgs īpaši augsts reto un aizsargājamo sūnu sugu īpatsvars, ko nosaka tām piemēroto biotopu izplatība. Retās sūnu sugas galvenokārt sastopamas noēnotos, mitros meža biotopos (piemēram, gravās, dumbrājos, avoksnājos), kur pietiekamā daudzumā atrodama mirusi koksne, kā arī uz smilšakmens atsegumiem vai alās.

Kā nozīmīgākās Cēsu DKP teritorijā minamas šādas sūnu sugas:

- **Tūbainā bārkstlape** *Trichocolea tomentella* – atrodama mitros meža biotopos un avoksnājiem; ļoti jutīga pret mikroklimata izmaiņām. Latvijā reti sastopama, iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums). Konstatēta izcila sugas atradne avoksnājā Dzeguzes un Alkšņu ielu tiešā tuvumā (liela un bagātīga sugas populācija).
- **Smaržīgā zemessomīte** *Geocalyx graveolens* – atrodama mitros meža biotopos. Latvijā reti sastopama, iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums).
- **Smailalpe** *Lophozia spp.* – atrodama mitros meža biotopos. Latvijā reti sastopama sūnu grupa, iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums).

- **Sikā spērene** *Fissidens pusillus* – atrodama uz noēnotiem smilšakmens atsegumiem, nelielās alās un avotu tuvumā. Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga). Konstatēta Pārgaujas ielas tuvumā.
- **Dakšveida metzgērija** *Metzgeria furcata* – aug mitros, ēnainos lapu koku vai lapu-skuju koku mežos uz platlapju vai apses mizas. Ļoti jutīga pret mikroklimate izmaiņām (īpaši apgaismojumu un mitruma apstākļu izmaiņām). Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 2. kategorijā (sarūkoša suga). Konstatēta Cīrulīšu un Pārgaujas ielas apkārtnē, kā arī Vinterupītes gravā.
- **Gludā bartrāmija** *Bartramia ithyphylla* – atrodama uz smilšakmens atsegumiem, kas klāti ar augsnes kārtu, to augšpusē. Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 0. kategorijā (izzudusi suga). Arī ziņas sugas esamību Cēsu DKP teritorijā iegūtas tikai no literatūras avotiem.
- **Sprogianā bartrāmija** *Bartramia pomiformis* – atrodama gravās un uz noēnotiem smilšakmens atsegumiem, jauktu koku vai lapu koku meža biotopos. Jutīga pret mežu izciršanu un mikroklimate izmaiņām. Latvijā galvenokārt sastopama Gaujas ielejā (no Valmieras līdz Inčukalnam) – iekļauta LSG 2. kategorijā (sarūkoša suga). Konstatēta Cīrulīšu apkārtnē.
- **Īssetas nekera** *Neckera pennata* – aug gan platlapju, gan jauktu koku un mitros egļu mežos uz kokiem (galvenokārt, liela izmēra apsēm, ošiem, kļavām, vītoliem u.c.). Jutīga pret mikroklimate izmaiņām. Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 2. kategorijā (sarūkoša suga). Konstatēta Cīrulīšu apkārtnē.
- **Pinuma kažocene** *Anomodon viticulosus* – aug galvenokārt mitros lapu koku mežos uz koku stumbriem; reizēm sastopami arī uz dolomītiem vai smilšakmens atsegumiem. Jutīga pret mežu izciršanu un mikroklimate izmaiņām. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Konstatēta Cīrulīšu apkārtnē.
- **Doblapu leženija** *Lejeunea cavifolia* – aknu sūna, kas aug ēnainos, mitros mežos uz apsēm, ošiem, liepām, kļavām. Jutīga pret mežu izciršanu un mikroklimate izmaiņām. Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 2. kategorijā (sarūkoša suga). Konstatēta Pirtsupītes gravā.
- **Trausllapu rabdoveisija** *Rhabdowersia fugx* – aug uz noēnotiem smilšakmeņiem. Jutīga pret mikroklimate izmaiņām un smilšakmens bojāšanu. Latvijā ļoti reti sastopama suga – iekļauta LSG 2. kategorijā (sarūkoša suga), kā arī īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Sastopama Gaujas ielejā starp Siguldu un Cēsīm.
- **Avota kaļķenīte** *Gymnostomum calcareum* – aug uz smilšakmens atsegumiem, avotu tuvumā, kaļķainās vietās. Jutīga pret mikroklimate izmaiņām. Latvijā ļoti reti sastopama suga – iekļauta LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga), kā arī īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Atrodama Gaujas ielejā un tās pietekās.
- **Mēlītes vijzobe** *Tortula lingulata* – aug uz smilšakmens atsegumiem. Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 3. kategorijā (reta suga), kā arī īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums).

No dabas aizsardzības viedokļa kā nozīmīgākās šai teritorijai minamas tūbainā bārkstape, smaržīgā zemessomīte, avotu kaļķenīte, smillape un kailā apaļlape. Tās vērtējamās gan kā ļoti retas, gan jutīgas sugas, turklāt šo sugu atradnes Gaujas ielejā un Cēsu DKP teritorijā ir ļoti nozīmīgas to aizsardzības nodrošināšanai.

No sociālekonomiskā viedokļa nozīmīga ir atsevišķu sūnu sugu estētiskā, kā arī zinātniskā un izglītojošā nozīme. Sūnām nepiemīt saimnieciska nozīme.

Ietekmējošie faktori

- Mikroklimata (t.sk. apgaismojuma un mitruma apstākļu) izmaiņas, mežsaimnieciskās darbības rezultātā;
- Hidroloģiskā režīma maiņa, kas saistīta ar aizsprostu ierīkošanu, būvdarbiem un rakšanas darbiem pie upēm un strautiem;
- Mirušas koksnes izvākšana;
- Smilšakmens atsegumu un alu bojāšana, nobrukšana;
- Zemes transformācija, kas rada neatgriezeniskas biotopa izmaiņas.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Reto un aizsargājamo sūnu saglabāšanai nav nepieciešams veikt speciālus apsaimniekošanas pasākumus, taču vietās, kur konstatētas īpaši vērtīgas sugu atradnes, nepieciešams ierobežot saimniecisko darbību.

Tūbainās bārkstlapes *Trichocolea tomentella* aizsardzības nodrošināšanai nepieciešams izveidot mikroliegumu Dzeguzes un Alkšņu ielu tuvumā (sk. ... karti: Cēsu DKP teritorijas zonējums), ierobežojot jebkādu saimniecisko darbību, kas varētu mainīt mikroklimatu sugas atradnes tiešā tuvumā, piemēram, koku ciršanu, ūdens režīma maiņu un upes gultnes un krasta joslas pārveidošanu.

Mikroliegumu būtu nepieciešams veidot arī bērzu dumbrājā Gaujasīču ielas tuvumā, kur konstatētas trīs īpaši aizsargājamas sūnu sugas – **smaržīgā zemessomīte** *Geocalyx graveolen*, **smailalpe** *Lophozia spp.* un **kailā apallape** *Odontoschisma denudatum*. Arī šeit nepieciešams novērst saimniecisko darbību, kas varētu radīt mikroklimata izmaiņas, kā arī saglabāt šajā teritorijā mirušo koksni.

Intensīva saimnieciskā darbība būtu arī ierobežojama Gaujas labajā krastā (jaukto koku mežos Pārgaujas ielas apkārtnē) un Cīrulīšu apkārtnē.

Pirtsupītē jā saglabā patreizējais hidroloģiskais režīms vai arī pat jāuzlabo ūdens caurtece, kas veicinātu avotsūnu, kā arī citu sūnu pastāvēšanu.

Pilsētas parkos un mežos, kā arī Vinterupītes gravā, nepieciešams saglabāt vecos kokus, it īpaši lapu kokus, jo pieaugot to vecumam, izmainās koka mizas pH vērtība, kā rezultātā uz tās sāk augt retas sūnu sugas.

Ierīkojot tūrisma infrastruktūru (dabas takas, rekreācijas zonas), nepieciešams novērst jutīgu biotopu, piemēram, smilšakmens atsegumu, alu, avoksnāju pārveidošanu vai bojāšanu. Īpaša piesardzība jāievēro pie Sarkanajām klintīm un Zvanu klintīm.

Ķērpji

Ziņas par reto ķērpju sugu izplatību Cēsu DKP teritorijā galvenokārt iegūtas no literatūras avotiem, kā arī no 2004. un 2005. gadā veiktajiem apsekojumiem dabā. Retās ķērpju sugas galvenokārt sastopamas uz smilšakmens atsegumiem, kā arī uz koku stumbriem.

Kā nozīmīgākās minamas šādas ķērpju sugas:

- **Sīkpunktainā artonija** *Arthonia byssacea* – aug uz koku mizas, Latvijā reti sastopama suga – iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums). Konstatēta bagātīga sugas atradne Pārgaujas ielas sākumā.

- **Cetrēlija** *Cetralia spp.*- .... Latvijā reti sastopama suga – iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums). Konstatēta Pārgaujas ielas sākumā.
- **Zaļganā henotēka** *Chaenotheca chlorella* – aug platlapju koku mežos, Latvijā ļoti reti sastopama suga – iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Konstatēta Pārgaujas ielas tuvumā.
- **Maisveida solorīna** *Solorina saccata* – aug uz smilšakmens un dolomīta klintīm, klinšu iedobumos vai spraugas. Galvenokārt izplatīti Latvijas rietumu un vidusdaļā. Iekļauta LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga). Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.
- **Divkrāsainā brīorija** *Bryoria bicolor* – aug uz apsūnojušām smilšakmens klintīm. Jūtīga pret atropogēno faktoru radītām izmaiņām. Latvijā ļoti reti sastopama suga – iekļauta LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga). Atrodama Gaujas un Braslas ielejās. Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.
- **Lentveida hipogimnija** *Hypogymnia vittata* – aug uz apsūnojušām smilšakmens klintīm. Jūtīga pret vides piesārņojumu. Iekļauta LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga). Sastopama galvenokārt Latvijas vidusdaļā. Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.
- **Melnā cistokoleja** *Cystocoleus ebenus* – aug uz smilšakmens un dolomīta klintīm. Jūtīga pret vides piesārņojumu. Iekļauta LSG 3. kategorijā (reta suga). Sastopama galvenokārt Latvijas vidusdaļā. Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.
- **Dobumainais plaušķērpis** *Lobaria scorbiculata* – aug uz koku stumbriem. Iekļauta LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga). Jūtīga pret vides piesārņojumu. Sastopama galvenokārt Latvijas vidusdaļā. Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.
- **Dzīslainā peltigera** *Peltigera venosa* – aug uz smilšainas augsnes un apsūnojušām smilšakmens klintīm. LSG 1. kategorijā (izzūdoša suga). Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.
- **Parastais plaušķērpis** *Lobaria pulmonaria* – aug jauktajos mežos uz lapu kokiem, vietām arī parkos. Visā Latvijā reti sastopama suga – iekļauta LSG 2. kategorijā (sarūkoša suga). Cēsu DKP teritorijā atrodami atsevišķi eksemplāri.

No dabas aizsardzības viedokļa kā nozīmīgākās minamas sīkpunktainā artonija, cetrēlija un zaļganā henotēka, kuras Latvijā ir ļoti reti sastopamas, toties Cēsu DKP teritorijā konstatētas nozīmīgas šo sugu atradnes. Sociālekonomiskā vērtība šīm ķērpju sugām nav liela, būtiskākā ir atsevišķu sugu zinātniskā, kā arī izglītojošā nozīme.

Ietekmējošie faktori

- smilšakmens atsegumu un alu bojāšana, nobrukšana;
- vides piesārņojums;
- citas antropogēnās darbības radītās izmaiņas reto ķērpju sugu biotopos, piemēram, hidroloģiskā režīma maiņa, koku izciršana utt.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Cēsu teritorijā sastopamā ķērpju sugas ir Latvijā maz pētītas, līdz ar to zināšanas par to izplatību, ietekmējošiem faktoriem un nepieciešamajiem aizsardzības pasākumiem ir nepietiekamas. Tādēļ šobrīd arī nav iespējams noteikt konkrētus aizsardzības pasākumus reto un izzūdošo ķērpju sugu aizsardzībai.

Lai nodrošinātu šeit minēto ķērpju sugu aizsardzību, nepieciešams veikt papildus pētījumus, lai novērtētu šo sugu izplatību Cēsu DKP teritorijā, kā arī precizēt to atradnes. Vietās, kur sastopamas retās un aizsargājamās ķērpju sugas, nepieciešams saglabāt to biotopus un tiem raksturīgo hidroloģisko režīmu.

Taču, tā kā vairums šeit minēto ķērpju sugu galvenokārt aug uz smilšakmens atsegumiem, to aizsardzību sekmīgi varētu nodrošināt pašu smilšakmens atsegumu aizsardzība.

Staipekņi

Cēsu DKP teritorijā konstatēta viena aizsargājama staipekņu suga:

Gada staipekņi *Lycopodium annotinum* – izplatīta dažādos skujkoku un platlapju-skujkoku mežos. Parasti veido dažāda lieluma klājeniskas audzes. Dekoratīvs augs, izmantojams ārstniecībā. Tā ir visbiežāk sastopamā staipekņu suga Latvijā. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums).

Kaut arī gada staipekņi nav pārāk reta suga, tas tomēr ir saudzējams. Turklāt nozīmīga ir arī sociālekonomiskā vērtība – dekoratīvās īpašības, kā arī izmantošana ārstniecībā.

Ietekmējošie faktori:

Sugas populāciju negatīvi ietekme augu ievākšana dekoratīviem nolūkiem, kā arī meža izciršana.. Kaut arī staipekņi ir pietiekami bieži sastopami, taču jāņem vērā to ārkārtīgi lēnais attīstības cikls – lai izaugtu pieaudzis staipekņi, paiet līdz pat 25 gadi.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Gada staipekņa ieguve un tirdzniecība ir aizliegta ar likumu, tomēr, lai nodrošinātu tā aizsardzību, būtu nepieciešams apzināt tā atradnes, novērtēt to stāvokli un nodrošināt likumdošanas prasību ievērošanu.

Ziedaugi

- **Sīpoliņu zobainīte** *Dentaria bulbifera* – krustziežu dzimtas suga, aug kā atsevišķi eksemplāri vai skrajās grupas ēnainos lapu koku un jauktos mežos, arī upju ieleju mežos, upju palienu krūmājos. Latvijā sastopama samērā reti, taču visā teritorijā – šeit tā aug tuvu izplatības areāla ziemeļu un austrumu robežai. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), un to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums), kā arī LSG 3. kategorijā (reta suga).
- **Baltijas dzegužpirstīte** *Dactylorhiza baltica* – orhideju dzimtas suga, aug kā atsevišķi eksemplāri un grupas visbiežāk mēreni mitras, purvainas un palienu pļavās, zāļu purvos, krūmājos un grāvmalās, retāk mežos. Dekoratīvs augs. Latvijā sastopama samērā bieži. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī LSG 4. kategorijā (mazpazīstama suga).
- **Plankumainā dzegužpirstīte** *Dactylorhiza maculata* – orhideju dzimtas suga, parasti aug nelielas grupās dažādos mēreni mitros vai pārmitros, atklātos biotopos: pļavās, krūmājos un parejas purvos, retāk mežos. Dekoratīvs augs. Latvijā diezgan bieži sastopama. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī LSG 4. kategorijā (mazpazīstama suga).
- **Stāvlapu dzegužpirstīte** *Dactylorhiza incarnata* – orhideju dzimtas suga, aug kā atsevišķi eksemplāri vai grupās mitrās un purvainās pļavās, retāk purvos un krūmājos. Dekoratīvs

augš. Latvijā diezgan bieži sastopama. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī LSG 4. kategorijā (mazpazīstama suga).

- **Plāvas silpurene** *Pulsatilla pratensis* – aug skrajās grupās piejūras un iekšzemes kāpās, sausos priežu mežos un smilšainās nogāzēs. Dekoratīvs augš. Latvijā suga ir nevienmērīgi izplatīta – diezgan bieži sastopama Piejūras zemienē, bet pārējā teritorijā – reti. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī LSG 4. kategorijā (mazpazīstama suga).
- **Kailā dobspārne** *Cenolophium denudatum* – čemurziežu dzimtas suga, aug kā atsevišķi eksemplāri vai nelielās grupās sausās pļāvās, krūmājos vai smilšu sanesumos tiešā upes tuvumā. Latvijā reti sastopama suga, atrodama gandrīz tikai Gaujas ielejā, tās terašu nogāžu pļāvās un krūmājos. Iekļauta LSG 3. kategorijā (reta suga).
- **Spilvainais ancītis** *Agrimonia pilosa* – aug gaišos sausieņu mežos, krūmājos un ceļmalās bāziskās augsnes. Šī suga Latvijā sasniedz izplatības areāla rietumu robežu. Izplatīts nevienmērīgi – Rietumlatvijā un Piejūras zemienē ļoti reti, Viduslatvijā un Austrumlatvijā samērā reti. Šīs sugas klātbūtne biotopos liecina par biotopu dabiskumu. Iekļauta Eiropas Padomes Biotopu direktīvas II pielikumā, kas norāda uz to, ka šī ir kopienas nozīmes suga, kuras aizsardzībai ir nepieciešams noteikt īpaši aizsargājamas teritorijas.

Kā nozīmīgākās dabas vērtības būtu jāmin visas orhideju sugas, kaut arī tās nav sevišķi retas, bet ir dabisku, neielabotu pļavu indikatorsugas (izņemot sirds veida divlapi, kas sastopama mežos).

No sociālekonomiskā viedokļa, augstu vērtējama ir orhideju dzimtas sugu estētiskā vērtība. Turklāt aizsargājamām sugām ir arī nozīmīga izglītojoša un līdz ar to arī rekreatīva loma. Nozīmīga ir arī visu šo sugu zinātniskā vērtība.

Ietekmējošie faktori

- Ievākšana dekoratīviem nolūkiem, it īpaši attiecībā uz orhideju dzimtas augiem un pļavas silpureni;
- Pļavu nosusināšana un mēslošana (attiecināma uz orhideju dzimtas augiem);
- Saimnieciskās darbības (ekstensīvas pļaušanas, ganīšanas) apsūkums – pļavai aizaugot ar kokiem un krūmiem, un citām lakstaugu sugām pārņemot pļavu, pamazām iznīkst orhideju dzimtas sugas;
- Zemes transformācija vai tādas saimnieciskās darbības veikšana, kas būtiski ietekmētu vai pārveidotu sugu biotopus (piemēram, mežsaimnieciskā darbība, būvniecības un rakšanas darbi, utt.).

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Daudzas aizsargājamās augu sugas (it īpašu orhideju dzimtas sugas) ir atkarīgas no pļavu regulāras apsaimniekošanas. Orhideju aizsardzībai piemērotāks apsaimniekošanas veids ir pļaušana, nevis ganīšana, jo lopi nereti nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus. Orhidejas vairojas galvenokārt ar sēklām, taču arī ne katru gadu. Tādēļ ieteicams pļavas pļaut ar rokām, iesākumā atstājot orhidejas neskartas, lai nogatavotos sēklas, un nopļaut šīs vietas tikai vasaras beigās. Pļavas vēlams pļaut pa daļām, katru gadu mainot pļaujamās joslas. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavas nogabalus vajadzētu atstāt nepļautus, lai saglabātu bagātīgu pļavas floru un arī entomofaunu.

Nepieciešams arī novērst aizsargājamo augu vai to daļu ieguvu un tirdzniecību, kā arī to atradņu piesārņošanu vai izpostīšanu. Šim nolūkam būtu nepieciešama plašāka sabiedrības informēšana par aizsargājamām augu sugām un ar tām saistītām likumdošanas prasībām.

Lai nodrošinātu minēto augu atradņu aizsardzību, nepieciešams novērtēt to stāvokli un kartēt vērtīgākās atradnes, it īpaši kailajās dobspārnes *Cenolophium denundatum* atradnes.

2.3.2. Putni

Balstoties uz Latvijas Ornitoloģijas Biedrības rīcībā esošo informāciju, kā arī 2004. gadā veikto teritorijas apsekojumu, Cēsu DKP konstatētas vismaz 77 putnu sugas, no kurām 10 ir aizsargājamas:

- **Lielā gaura** *Mergus merganser* – cieši saistīta ar ūdeņiem, lielākoties sastopama gar lielām vai vidēji lielām upēm. Samērā reti sastopams putns. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Gauja un tās pietekas ir viens no galvenajiem šīs sugas izplatības rajoniem Latvijā.
- **Mežzirbe** *Bonasia bonasia* – uzturas mežos ar biezu pamežu. Latvijā samērā bieži sastopama suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 2. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās) un II pielikumā (sugas, kuras atļauts medīt, ievērojot direktīvas nosacījumus).
- **Zivju dzenītis** *Alcedo atthis* – cieši saistīts ar ūdeņiem, t.sk. mazām upītēm vai pat meliorācijas grāvjiem. Ligzdo stāvkresta atsegumos. Latvijā sastopams samērā bieži, taču to skaitu var ierobežot bargās ziemas, kuru laikā ziemojošās populācijas var iet bojā. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās). Gauja un tās pietekas ir nozīmīgs zivju dzenīšu ligzdošanas un arī ziemošanas rajons.
- **Tītiņš** *Jynx torquilla* – izplatīts mežos, kā arī citos biotopos, kur ir pietiekams daudzums praulainu koku. Samērā bieži sastopama suga, taču pētījumi liecina, ka to skaits strauji samazinās. Vienīgā migrējoša Latvijas dzeņveidīgo suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums).
- **Mazais dzenis** *Dendrocopos minor* – izplatīts mežos, kur ir pietiekams daudzums praulainu koku, kas piemēroti sugas ligzdošanai. Latvijā bieži sastopama suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums).
- **Baltmugurdzenis** *Dendrocopos leucotos* – galvenokārt sastopams mitros, gaišu lapu koku mežos. Ekoloģiski prasīga suga, kas uzturas tikai tam piemērotos biotopos, tomēr Latvijā samērā bieži sastopams. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), un to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 2. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās). Piemērots biotops tam ir Gaujas palienes un vecupju apkārtnes vītoli, blīgznu, baltalkšņu un citu lapu koku audzes. Cēsu rajonā līdz šim zināmas salīdzinoši maz atradņu.
- **Vidējais dzenis** *Dendrocopos medius* – galvenokārt sastopams mitros lapu koku mežos, kā arī parkos ar veciem lapu kokiem (ozoliem, liepām). Latvijā sastopams nevienmērīgi, galvenokārt dienvidu daļā. Samērā reta suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), un to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās). Cēsu rajonā konstatētas tikai dažas atradnes.

- **Trīspirkstu dzenis** *Picoides tridactylus* – galvenokārt sastopams mitros skuju koku mežos, it īpaši vietās, kur ir liela izmēra nokaltušas vai kalstošas egles. Samērā reti sastopama suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), un to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās). Cēsu DKP teritorijā ļoti piemērots trīspirkstu dzeņa biotops ir pie Cīrulīšu jeb Spoguļkintīm.
- **Melnā dzilna** *Dryocopus martius* – galvenokārt sastopama mežos ar kokiem, kas piemēroti dobumu veidošanai. Latvijā bieži sastopama suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās).
- **Pelēkā dzilna** *Picus canus* – galvenokārt sastopama mežos ar kokiem, kas piemēroti dobumu veidošanai. Latvijā samērā bieži sastopama suga. Iekļauts īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Putnu direktīvas I pielikumā (sugas, kurām nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi to dzīves vietās).

Visām minētajām sugām piemīt ievērojama dabas aizsardzības vērtība. Sociālekonomiskā ziņā būtiskākā ir šo putnu sugu estētiskā, kā arī izglītojošā vērtība, jo Gaujas ieleja un Cēsu DKP ir samērā piemērota vieta putnu vērošanai, gan braucot pa upi, gan pastaigājoties gar krastu vai pa dabas takām parka teritorijā.

Ietekmējošie faktori:

Sugu izplatību nosaka ligzdošanai piemērotu biotopu pieejamība, kā arī ligzdošanas sekmes, kas atkarīgas no traucējuma faktoriem, piemēram, cilvēku vai plēsēju klātbūtnes. Kā galvenie traucējuma faktori minami:

- **tūristu radītais traucējums:** lielo gauru perējumus apdraud ūdens tūristi, it īpaši braucot lielās grupās. Būtu nepieciešams pievērst ūdens tūristu uzmanību tam, lai laivas mērķtiecīgi netiktu vadītas perējumiem virsū, bet tie tiktu apbraukti, pēc iespējas mazāk iztraucējot pīles un to mazuļus. Jāņem vērā, ka ikreiz, kad perējums tiek izšķirts, palielinās briesmas, ka kāds no mazuļiem varētu noklīst un iet bojā;
- **mežsaimnieciskā darbība:** kailcirte, sanitārā cirte, kritušu un trūdošu koku izvākšana. Kritusi vai atmirusi koksne ir īpaši svarīga teritorijā konstatētajām dzeņu sugām. Mežsaimnieciskā darbība rada traucējumu, kas ļoti nelabvēlīgi var ietekmēt tādas sugas kā mežzirbe;
- **smilšakmens atsegumu bojāšana:** aprakstīšana, nobradāšana un nobrucināšana u. tml. Lai gan šāda veida darbības putnus tieši neietekmē, tomēr tās var mākslīgi paātrināt smilšakmens eroziju un, visbeidzot, samazināt zivju dzenīšiem piemēroto ligzdvieta skaitu.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

1. Apsēkot Cēsu DKP teritoriju pavasara sezonā (no februāra līdz maijam), lai noskaidrotu baltmuguru dzeņa, trīspirkstu dzeņa un vidējā dzeņa ligzdošanas vietas ar mērķi izveidot šīm sugām mikroliegumus.

2. Gaujas labā krasta ielejas mežos Pārgaujas ielas rajonā no pilsētas ZA robežas līdz Gaujas ielai nepieļaut apbūvi, jo šai teritorijā, visticamāk, varētu tikt konstatēts ligzdošanas vietas dzeņu sugām, kurām nepieciešams izveidot mikroliegumus.

3. Pilsētas parkos un mežos pēc iespējas saglabāt vecos un dobumainos kokus, t.sk. nokaltušos kokus, kas nodrošinātu barošanās iespējas un dobumus dzeņveidīgo sugām. Lai šādi koki

neapdraudētu cilvēku drošību, tiem iespējams apzāgēt lielāki daļu vai praktiski visus zarus. Pie šādiem kokiem vēlams uzstādīt informāciju par koka ekoloģisko nozīmi.

4. Gaujas ielejas mežos Cīrulīšu apkārtnē nepieciešams ierobežot jebkādu mežsaimniecisko, kā arī citu saimniecisko darbību, jo paredzams, ka lielākā daļa šo mežu varētu tikt noteikti kā trīspirkstu dzeņa mikroliegumus.

5. Labiekārtojot tūrisma infrastruktūru, takas gar Gauju nepieciešams ierīkot vismaz 4-5 m attālumā no stāvkrausta malas, jo pārvietošanās gar pašu kraujas malu veicina nogāžu nobrukšanu un tajos ligzdojošo putnu (piem. zivju dzenīša un krasta čurkstes) ligzdu aizbēršanu.

6. Ja tiek tīrīta Gauja, izvācot upē sakritušos vai zemu pārlietušos kokus, būtu nepieciešams tomēr atstāt nedaudz šādus dabiskos slēņņus, kur patverties ūdensputnu (it īpaši lielās gauras) mazuļiem, kad perējumus ir iztraucējuši ūdens tūristi.

2.3.3. Bezmugurkaulnieki

Cēsu DKP teritorijā galvenokārt ir izplatītas upju ieleju (slapjo lapu koku mežu) un gravu tipa mežu sugas (sauszemes biotopos), kā arī ritrāliem un potamāliem ūdens biotopiem tipiskie bezmugurkaulnieku sugu kompleksi.

Cēsu DKP teritorija uzskatāma kā ļoti nozīmīga attiecībā uz bezmugurkaulnieku sugu aizsardzību. Šeit konstatētas 1 posmtārpu suga, 1 vēžveidīgo suga, 14 gliemju sugas un 18 kukaiņu sugas, kuras vērtējamas kā retas vai aizsargājamas sugas.

Kā nozīmīgākās minamas šādas aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas:

Medicīnas dēle *Hirudo medicinalis* – sastopama dabiskās vecupēs, dīķos un nelielos ezeros ar bagātu ūdens augāju. Tā ir ļoti reti sastopama suga, turklāt ārkārtīgi jutīga pret vides izmaiņām. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums). Konstatētas nozīmīgas sugas atradnes pie bērnu nama “Gaujaslīči” un Benču attekas, kā arī Pārgaujas ielas rajonā.

Vārpstiņgliemeži *Clausiliidae* – to izplatība saistīta ar spaļiem un ēnainiem Gaujas ielejas un strautu gravu mežiem. Kā nozīmīgākas sugas minamas pelēkais vārpstiņgliemezis *Bulgarica cana*, asribu vārpstiņgliemezis *Clausilia cruciata*, margainais vārpstiņgliemezis *Clausilia dubia*, vāļišveida vārpstiņgliemezis *Clausilia pumila* un kroklūpas vārpstiņgliemezis *Lanciniaria plicata*, kuras ir iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Turklāt asribu vārpstiņgliemezis iekļauts arī to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumi Nr.45, 1. pielikums). Ievērojamas vārpstiņgliemežu atradnes konstatētas Pārgaujas ielas apkārtnē, kā arī pie Cīrulīšu kempinga.

Upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis* – apdzīvo straujus, akmeņainus upju posmus. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums). Gaujā tā veido lielas un stabilas populācijas, taču pie Cēsīm nav populācija nav īpaši liela.

Biezā perlamutrene *Unio crassus* – apdzīvo upes ar smilšaini oļainu gultni un mazu dūņu piejaukumu. Iekļauta Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Biotopu direktīvas II pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana) un IV pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms). Populācijas blīvums Latvijā, iespējams, samazinās. Taču Gaujā tā veido stabilas, reproducējošas populācijas.

Zaļā dižspāre *Aeshna viridis* – apdzīvo nelielus/vidēji lielus stāvošus ūdeņus ar elšu *Stratiotes aloidesu* audzēm. Latvijā sastopama samērā reti. Iekļauta Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums) kā arī Eiropas Padomes Biotopu direktīvas IV pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai ir nepieciešams stingrs aizsardzības režīms).

Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* – apdzīvo nelielus, aizaugošus mezotrofos, eitrofos vai vāji distrofos ezerus ar ūdens augāju. Imago barojas kāpuru biotopā vai tā apkārtnē. Iekļauta Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Biotopu direktīvas II pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājama teritoriju nodalīšana) un IV pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai ir nepieciešams stingrs aizsardzības režīms). Gaujas ielejā pie Cēsu ZA robežas (pie Sarkanajām klintīm) suga veido stabilu populāciju, kāpuri attīstās stāvošos ūdeņos – Gaujas vecupēs.

Zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* – apdzīvo strautus un nelielas straujas upes ar smilšainu grunti bez dūņām. Jūtīga attiecībā uz skābekļa daudzumu ūdenī. Latvijā samērā reti sastopama. Iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Biotopu direktīvas II pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājama teritoriju nodalīšana) un IV pielikumā (sugas, kuru aizsardzībai ir nepieciešams stingrs aizsardzības režīms).

Bezmugurkaulnieku sugām kā būtiskākā uzsverama to ekoloģiskā nozīme – vairums bezmugurkaulnieku ir barības ķēžu svarīgs posms un tiem ir liela nozīme detritā un augu dabas palieku pārstrādē.

Bezmugurkaulniekus grūti novērtēt pēc tradicionālajiem sociālekonomiskajiem kritērijiem, tomēr jāuzsver to zinātniskā, izglītojošā, kā arī estētiskā nozīme (piemēram, spāru sugām).

Ietekmējošie faktori:

- Ūdens sugas negatīvi ietekme ūdens bioķīmisko parametru izmaiņas, kas saistītas ar Gaujas un tās pieteku piesārņošanu, hidroloģiskā režīma maiņu aizsprostu būvniecības rezultāta vai krasta līnijas tieša iznīcināšana (piemēram, krastu nobradāšana pārmērīgas tūrisma slodzes rezultātā);
- Sauszemes sugas apdraud dažādas ar mežu apsaimniekošanu saistītas darbības, piemēram, meža ciršana un tīrīšana, mirušās koksnes izvākšana, utt.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

1. Lai nodrošinātu nozīmīgu un apdraudētu bezmugurkaulnieku sugu (t.sk. vārpstiņgliemežu, spilgtās purvuspāres *Leucorrhinia pectoralis*, kā arī cietspārņu) aizsardzību, nepieciešams novērst meža biotopu transformāciju, kā arī ierobežot mežsaimniecisko darbību (ieskaitot mežu sanitāras cirtes, tīrīšanas un kritālu izvākšanu) Gaujas ielejas mežos šādās teritorijās:

- Gaujas labā krasta ielejas mežos Pārgaujas ielas rajonā no pilsētas ZA robežas līdz Gaujas ielai, ieskaitot Sarkanajās klintīs, upes ieleju un vecupes;
- Gaujas kreisajā krastā strauta gravās pie Cīrulīšiem;
- Gaujas kreisajā krastā jauktā tipa mežos 20 m rādiusā ap Benču atteku;
- Vecupē pie bērnu nama “Gaujas līči”.

Nav pieļaujama arī šo mežu meliorācija un darbības, kas radītu hidroloģiskā režīma izmaiņas Gaujas ielejas vecupēs. Jānodrošina arī strautu un Gaujas pieteku aizsardzība, novēršot to aizbēršanu, rūpniecisku vai cita veida piesārņošanu, kā arī jebkuras citas darbības, kas varētu izmainīt strautu un mazo upīšu hidroloģisko režīmu.

2. Labiekārtojot tūrisma infrastruktūru, īpaša uzmanība jāpievērš tūristu plūsmas organizēšanai, ierīkojot apmetņu vietas un kempingus ārpus teritorijām, kuras ir īpaši nozīmīgas bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai (skat. 1. punktā uzskaitītās teritorijas). Tūristiem jāsniedz

informācija par aizsargājamo sugu izplatību Cēsu DKP teritorijā un ar to saistītām likumdošanas prasībām.

3. Lai aizsargātu medicīnas dēles *Hirudo medicinalis* atradnes, ieteicams izveidot mikroliegumus Benču attekā un pie bērnu nama "Gaujaslīči" vai arī iekļaut šīs teritorijas lieguma zonā, nodrošinot pietiekamu aizsardzības režīmu.

4. Ņemot vērā biežās perlamutrenes *Unio crassus* Gaujas populācijas nozīmīgumu visā Latvijas teritorijā, nepieciešams izstrādāt sugas monitoringa programmu visai Gaujai un tās baseinam (t.sk. Cēsu DKP teritorijā). Vispirms steidzami jāveic sugas populācijas stāvokļa kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus.

2.3.4. Zīdītāji

No zīdītājiem Cēsu DKP teritorijā visnozīmīgākās ir sikspārņi. Šeit konstatētas 7 sikspārņu sugas, no kurām visas ir aizsargājamas gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Tās iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (MK noteikumi Nr. 396, 1. pielikums), kā arī Eiropas Padomes Biotopu direktīvas IV pielikumā (dzīvnieku un augu sugas, kuru aizsardzībai ir nepieciešams stingrs aizsardzības režīms). Turklāt diķa naktssikspārnis *Myotis dasycneme* ir iekļauts arī Biotopu direktīvas II pielikumā (dzīvnieku un augu sugas, kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājama teritoriju nodalīšana).

- **Ūdeņu naktssikspārnis** *Myotis daubentoni* – Latvijā bieži sastopama suga. Koloniju mītnes atrodas koku dobumos. Barojas, lidojot virs ūdeņiem un ķerot kukaiņus, tādēļ tiem nepieciešama atklāta ūdens virsma. Ziemo alās un vecos mūra pagrabos, kā arī militārās būvēs. Cēsīs atrasti ziemojam Cēsu pilsdrupu pagrabos un Cīrulīšu Bezdibeņa alā (sikspārņu monitoringa dati). 2004. gada apsekojuma laikā Cēsīs kolonijas nav atrastas, taču, vadoties no sastapto sikspārņu skaita, šeit jābūt vismaz 1-2 kolonijām.
- **Diķa naktssikspārnis** *Myotis dasycneme* – Latvijā nevienmērīgi sastopama suga – vairums zināmo koloniju valsts austrumu un dienvidaustrumu daļā (specifiski, ka tie bieži atrodami baznīcās). Pārejā Latvijas teritorija sastopams galvenokārt lielāku ūdenstilpju tuvumā (upēs, ezeros, zivju diķos). Barojas līdzīgi kā ūdeņu naktssikspārnis. 2004. gada apsekojuma laikā nelielā skaitā konstatēti barošanās biotopa virs Gaujas. Potenciāli Cēsīs iespējama 1-2 šīs sugas kolonijas. Ziemojot konstatēti Cēsu pilsdrupu pagrabos.
- **Naterera naktssikspārnis** *Myotis nattereri* – Latvijā reti sastopama suga, par kuru praktiski nav datu vasaras sezonā. Sastopams tikai nedaudzās ziemošanas vietās un visur neliela skaitā. Konstatēts ziemojot arī Cēsu pilsdrupu pagrabos. Pēc literatūras datiem veido nelielas kolonijas koku dobumos, taču apsekojumu laikā tās nav atrastas.
- **Brūnais garausainis jeb garausainais sikspārnis** *Plecotus auritus* – Latvijā viena no visbiežāk sastopamajām sikspārņu sugām. Koloniju mītnēs veido gan koku dobumos (arī putnu būrīšos), gan ēkās. Ziemo dažādās pazemes mītnēs (alās, pagrabos), zem tiltiem un lielās meliorācijas caurulēs. 2004. gada apsekojuma laikā konstatēts tikai 1 īpatnis no barošanas biotopa, tomēr to skaits varētu būt lielāks. Cēsu pilsētas teritorija konstatēts ziemojam pilsdrupu pagrabos un Cīrulīšu Bezdibeņa alā, bet ļoti iespējams, ka šī suga ziemo arī daudzos citos dzīvojamo ēku pagrabos.
- **Ziemeļu sikspārnis** *Eptesicus nilssonii* – iespējams, visbiežāk sastopamā suga Latvijā (ekoloģiski plastiska suga). Kolonijas parasti veido ēkās, bet reizēm arī koku dobumos vai putnu būrīšos. Ziemo ļoti dažādās pazemes mītnēs; ļoti siltās ziemās var sastapta arī malkas vai ķieģeļu grēdās u. tml. 2004. gada apsekojuma laikā lielā skaitā tika konstatēti, barojoties gandrīz visos Cēsu pilsētas parkos, kā arī virs ielām un Gaujas. Iespējams, ka viena kolonija

atrodas dzīvojamā ēkā blakus Cēsu pils parkam. Ziemojoši ziemeļu sikspārņi atrasti Cēsu pilsdrupu pagrabos, Cīrulīšu Svētavota un Bezdibeņa alās.

- **Rūsganais vakarsikspārnis** *Nyctalus noctula* – Latvija samērā bieži, bet nevienmērīgi izplatīta suga. Migrējoša suga, kura ziemo ārpus Latvijas. Vasarās kolonijas veido koku dobumos. Barojas galvenokārt uz ūdeņiem, kā arī sauszemes biotopos. 2004. gada apsekojuma laikā konstatēti nelielā skaitā, kas liecina par iespējamu nelielas kolonijas klātbūtni.
- **Natūza sikspārnis** *Pipistrellus nathusii* – Latvija vasaras perioda bieži sastopama migrējoša suga, kas pārziemo DR Eiropā, veicot līdz 2000 km garus pārlidojumus uz ziemošanas vietām. Vasarās kolonijas veido gan ēkās, gan koku dobumos, vienā kolonijā iespējami pat vairāki simti sikspārņu. 2004. gada apsekojuma laikā šī suga konstatēta Cēsu Pils parkā un tā apkārtnē, kā arī virs Gaujas. Pēc novērojumiem spriežot, iespējams, ka vienīgā kolonija atrodas kādā no ēkām paša Cēsu pilsētas centra.

Nozīmīgākās sikspārņu sugas no dabas aizsardzības viedokļa ir diķa naktssikspārnis *Myotis dasycneme* un Naterera naktssikspārnis *Myotis nattereri*. Tās ir ļoti jutīgas pret antropogēno traucējumu, turklāt Latvijā un Eiropā reti sastopamas.

Sociālekonomiskajā ziņā nozīmīgākā ir sikspārņiem zinātniskā, kā arī izglītojošā vērtība. Taču ņemot vērā sikspārņu jutīgumu ziemošanas laikā, to ziemošanas vietu iekļaušana tūrisma apskates objektu sarakstā nav pieļaujama.

Ietekmējošie faktori:

- **Ietekmes vasaras koloniju mītnēs:** kā dabiski faktori minami klimatiskie apstākļi attiecīgajā sezonā (ja ir auksta un lietaina vasara, iespējama augsta mazuļu mirstība barības trūkuma dēļ), kā arī plēsēju ietekme (žurkas, kaķi, pūces). Nozīmīgākie antropogēnās izcelsmes faktori ir ēku remonts, kas ļoti negatīvi ietekmē sikspārņu kolonijas – tiek izmainītas ieejas mītnē; remonts bieži tiek veikts laikā, kad kolonijā ir lidot nespējīgi mazuļi; tiek lietotas ķimikālijas, kas kaitīgas sikspārņiem.
- **Ietekmes ziemošanas vietās:** sikspārņi visvairāk apdraudēti ir to ziemošanas laikā, jo gulošs sikspārnis ir pilnīgi bezpalīdzīgs – pamošanās tam prasa vairākas minūtes un lielu tauku rezervju patēriņu, jo, lai aktīvi kustētos un izvairītos no briesmām, sikspārņim jāpaaugstina sava ķermeņa temperatūra līdz +37° C (ziemojoša sikspārņa temperatūra ir apmēram tāda pati kā telpās – ap +5° C). Kā dabiski faktori minami klimatiskie apstākļi (iespējama mītnes izsalšana), kā arī plēsēju ietekme (cirši, caunas, žurkas). Ļoti liela nozīme ir antropogēnās izcelsmes faktoriem: 1) tiešs traucējums ziemošanas vietās – tūristu apmeklējumi, fotografēšana, smēķēšana, jebkādu degošu priekšmetu (svences, lāpas) ienešana mītnē, ilgstoša sikspārņu apgaismošana, dzīvnieku aiztikšana, trokšņošana.; 2) mītnes pārveidošana, ka rezultāta nelabvēlīgi izmainās tas mikroklimats (palielinās izsalšanas iespējas, samazinās gaisa mitrums; tiek aiztaisīta ieeja).
- **Ietekmes barošanās biotopi:** kā galvenais dabiskais faktors minama laika apstākļu ietekme uz sikspārņu barības bāzi – kukaiņiem (vēsās, lietainās vasarās samazinās kukaiņu skaits un līdz ar to arī sikspārņu barošanās iespējas. Starp nozīmīgākajiem antropogēnajiem faktoriem minams piesārņojums, kas ietekmē kukaiņu savairošanas intensitāti; koku izciršana (samazina iespējas baroties; atsevišķos gadījumos koku un krūmu rindas kalpo kā sikspārņu “ceļi” no kolonijām uz barošanas vietām); apbūve un pesticīdu lietošana – noplicina barošanās biotopus, kā arī palielina ūdens piesārņojumu, kas negatīvi ietekmē to bezmugurkaulnieku sugu izplatību, ar kuriem barojas sikspārņi.

Nosacījumi teritorijas apsaimniekošanai

Lai nodrošinātu **vasaras koloniju mītņu aizsardzību**, nepieciešams precizēt to atrašanās vietas:

- ēkas, kurās izvietojušās dīķa naktssikspārņu kolonijas, nosakot tām aizsardzības statusu (sezonālus ierobežojumus ēku remontam un izmantojamiem būvmateriāliem). Citu sugu koloniju mītnēs būtu vēlamas rakstiskas vienošanās ar ēku īpašniekiem par nepieciešamo aizsardzības pasākumu ievērošanu;
- koku dobumus pilsētas parkos, kurus apdzīvo rūsganā vakarsikspārņa un ūdens naktssikspārņa kolonijas.

Nav pieļaujama veco, dobumaino koku izzāģēšana Cēsu pilsētas mežos un parkos (t.sk. koki ar zibens rētām, kas īpaši piemēroti sikspārņu kolonijām), ja vien tie neapdraud cilvēku drošību.

Barošanās biotopu aizsardzībai būtu nepieciešams pēc iespējas saglabāt neizmainītus (t.sk. neapbūvēt) Gaujas krastus, jo Gauja ir nozīmīgākā barošanās vieta vairumam sikspārņu sugu.

Ziemošanas vietu aizsardzībai būtiskākais būtu nodrošināt Cīrulīšu Bezdibeņa alas aizsardzību, ierobežojot tās tuvumā slēpošanas trases ierīkošanu.

2.4. Citas teritorijas vērtības un tās ietekmējošie faktori

2.4.1. Ainava

Cēsis var uzskatīt par vienu no Latvijas ainaviskākajām pilsētām, pateicoties tās kultūrvēsturiskajam mantojumam un ievērojamajiem arhitektūras pieminekļiem, kā arī ģeogrāfiskajam novietojumam uz Vidzemes augstienes ziemeļrietumu nogāzes, Gaujas senielejas krastā.

Cēsu DKP ainavas veidošanos noteikusi gan pilsētas vēsturiskā attīstība, gan saposmotais teritorijas reljefs, gan lielais zaļo teritoriju īpatsvars, gan arī pilsētvidei netipisku, ainavisku objektu (piemēram, smilšakmens atsegumu) klātbūtne.

Jau kopš savas pastāvēšanas pirmsākumiem Cēsis veidojušās kā svarīga stratēģiska vieta tirdzniecības ceļu krustpunktos, kā arī vietējas nozīmes administratīvais un kultūras dzīves centrs. Tas atspoguļojies arī pilsētas struktūrā – ceļiem no visas apkārtnes saplūstot pilsētas centrā, veidojies radiāls ielu tīkls, kas saglabājies arī šodien, ietekmējot pilsētas plānojumu. Radiālās ielas veido izteiksmīgus skatu koridorus uz pilsētas vēsturisko centru, kas izvietojies reljefa paaugstinājumā, tādēļ vietām labi pārredzams.

Lielu daļu parka teritorijas aizņem meži. Salīdzinoši nelielas platības veido bijušās lauksaimniecības zemes, kas daļēji vēl tiek apsaimniekotas, veidojot atklātas ainavas. Tomēr daudzviet bijušās lauksaimniecības zemes aizaug, samazinot teritorijas pārskatāmību un ainavisko daudzveidību.

Kā īpaši interesanti ainavas elementi minami atsegumi, kas dažviet labi pārskatāmi no pilsētas ielām (piemēram, Vintergravā) vai pat atrodas tieši ielu tuvumā (uz Dzirnāvu ielas), mazo upīšu gravas, lieli izcili koki, kā pilsētas vēsturiskā apbūve.

Teritorijas ainavas izvērtējumu iespējams balstīt uz divām dažādām pieejām:

- ainavas vizuāli estētisko vērtējumu, kas aplūko ainavu kā ap mums redzamo apkārtni;
- ainavu ekoloģiski telpiskās struktūras analīzi, ko nosaka vietas apstākļi – reljefs, mitruma apstākļi, zemes lietojumveidi, to maiņa laika gaitā, apdzīvojums u. tml.

Ainavas vizuāli-estētiskais novērtējums

Ainavas uztvere ir ļoti atkarīga no katra cilvēka individuālās pieredzes, dzīves stila, izglītības un pat profesijas. Tādēļ ainavas vizuālais vērtējums jebkurā gadījumā būs subjektīvs. Galvenie kritēriji, uz kuriem balstīt ainavas vizuāli estētisko vērtējumu, ir skatu punktu pieejamība, ainavas pārskatāmība, kā arī subjektīvais ainavas kvalitātes vērtējums.

Atkarībā no skatu punktu novietojuma (pieejamības), var minēt šādas galvenās Cēsu DKP ainavu aplūkošanas iespējas:

- Ainava, kas paveras no pilsētas ielām.

Kā jau minēts, izteismīga pilsētas ainava skatāma no galvenajām radiālajām ielām (Lenču iela, Bērzaines iela, vietām arī Gaujas iela) virzienā uz pilsētas vēsturisko centru. Ainavas priekšplānu veido pilsētas mazstāvu apbūvi, bet aiz tās skatam vietām paveras Cēsu Ordeņa pilsdrupas, Jāņa baznīcas tornis, Cēsu pils un citas vēsturiskas celtnes. Skatu gan daudzviet aizšķērso pilsētas apstādījumi, kā arī augļu dārzi. Ļoti labas iespējas aplūkot pilsētas vēsturisko centru ir arī pārvietojoties pa Viestura ielu. Izteismīga, kaut arī samērā industriāla, pilsētas panorāma paveras no Lenču ielas un Gaujaslīču ielas Dziesmu kalna apkārtnē.

Taču salīdzinoši mazāk izplatīti ir tādi skatu punkti, no kuriem varētu aplūkot ainavisko Gaujas senieleju un plašās dabas teritorijas. Bijušie skatu punkti ir zaudējuši savu nozīmi, Gaujas krastiem un atklātajām teritorijām aizaugot ar krūmiem un mežu. Veicot krūmu izciršanu, ainaviskus skatu punktus varētu atjaunot uz Gaujas ielejas upes labajā krastā pie Raiskumkroga un kreisajā krastā pie krustojuma ar Peldu ielu, kā arī Peldu ielas sākumā, uz Dzirnau ielas un Cīrulišu ielas.

- Ainava, kas paveras, pārvietojoties kājām gar upi vai pa dabas takām.

Pārvietojoties ar kājām, iespējams daudz labāk aplūkot dabas teritoriju ainavu. Šim nolūkam ļoti piemērota varētu būt dabas taka gar Gaujas kreiso krastu. Ne tik atklātas, taču arī izteismīgas ainavas vērojamas arī no dabas takām teritorijas iekšienē (piemēram, skats uz Cīrulišu (Spoguļu) klinčiem, ejot pa Cīrulišu dabas taku). Potenciāli labas skatu punktu iespējas varētu veidoties, ierīkojot arī gājēju taku gar Vintergravu.

Viens no potenciāli ainaviskākajiem rajoniem ir Cīrulišos, pie slēpošanas centra “Žagarkalns”, taču šobrīd vasaras sezonā ainava uz kalna nogāzēm ir ievērojami degradēta, pateicoties nepārtrauktajai slēpošanas trašu pilnveidošanai. Attīstot šajā teritorijā tūrismu arī vasaras sezonā, būtu nepieciešams domāt par ainavas sakopšanu un trases uzturēšanas un paplašināšanas darbu ierobežošanu.

Ainavas ekoloģiskās struktūras novērtējums

No ekoloģiskā viedokļa Cēsu DKP teritorija veido daļu no Gaujas senielejas. Upju ieleju ainavas ir atvērtas sistēmas, kuras ietekmē dabas procesi un cilvēka darbības izpausmes blakus esošajās ainavās. Upes ūdens kvalitāti var uzskatīt par ainavas kvalitātes rādītāju.

Ainavas struktūrā var izdalīt trīs galvenos pamatelementus – matricas, plankumus un koridorus (Bell, 1999; Forman, Gordon, 1986). Matricas ir visplašākais un savstarpēji visvairāk saistītais ainavu elements un tādēļ tas ieņem noteicošo funkcionālo lomu ainavā, nosakot enerģijas un materiālu apriti, kā arī sugu izplatību. Lielākajā daļā Cēsu DKP teritorijas matricu veido meža masīvi, kurās kā plankumi izdalās nelielās atklātās teritorijas un mazstāvu apbūves puduri.

Apbūvēto teritoriju matrica, kas ir noteicošā pārejā pilsētas daļā, šeit aizņem samērā nelielas platības gar parka DA robežu (starp Viestura un Liepu ielu, kā arī uz dienvidiem no Bērzaines, Emīla Dārziņa un Gaujas ielas līdz Pētera ielai). Šeit savukārt plankumus veido nelielas zaļās teritorijas (kapi un nelieli apstādījumi vai parki).

Ļoti nozīmīgi ainavas elementi šajā teritorijā ir Gaujas senielejas un tās pieteku – Siļķupītes, Pitrsupītes un Vinterupītes, kā arī pārējo strautiņu gravu veidotie koridori, kuriem piemīt ļoti svarīga ekoloģiska nozīme – tie kalpo par migrācijas ceļu daudzām augu un dzīvnieku sugām, nogāžu apaugums kontrolē ūdens noteci, ierobežo minerālo barības vielu noplūdi un aizkavē nogāžu erozijas procesu, līdz ar to samazinot upē ieskaloto duļķu materiāla daudzumu un uzlabojot ūdens kvalitāti.

Tādēļ, lai nodrošinātu teritorijas ekoloģisko vienotību un stabilitāti, kā arī sugu izplatīšanās iespējas, nepieciešams saglabāt pēc iespējas dabiskākus, apbūves vai citas saimnieciskās darbības nesadalītus, mazo upīšu gravu koridorus. Apbūve un intensīva mežsaimnieciskā darbība nebūtu pieļaujama arī Gaujas krastos un senielejas nogāzēs.

2.4.2. Teritorija kā tūrisma resurss un izziņas materiāls

Cēsu DKP jau vēsturiski ir izveidojies par atpūtas un rekreācijas zonu. Galvenais nosacījums tam ir Gauja, kas plūst šajā teritorijā. 20. gadsimta 30-os gados parka teritorija izveidojās par kūrortu, kur tika celtas vasarnīcas un atradās sanatorija. Savukārt 20. gadsimta 80-os gados “Cīrulīšu” sanatorija piedzīvoja savus ziedu laikus, sezonas laikā tur atpūtās vairāk kā 10 000 viesu.

Arī šodien Gauja ir galvenais tūrisma objekts šajā teritorijā, tikai ir mainījušās atpūtnieku izklaides iespējas. Galvenās no tām vasarā ir laivošana pa Gauju, ziemā kalnu slēpošana “Žagarkalnā”. Jaunums kopš 2004. gada ir Cīrulīšu dabas takas, kas piemērotas pastaigām ar kājām.

Cēsu DKP teritorijā atrodami šādi dabas objekti, ar kuriem saistīta tūrisma attīstība:

- **Gauja** – galvenais dabas objekts Parkā, ar kuru ir saistītas arī pārējās tūrisma aktivitātes šajā teritorijā. Gauja ir viena no ūdens tūristu iecienītākajām upēm Latvijā. Parka teritorijā Gaujas krastos izveidotas 3 oficiālas laivotāju apmetņu vietas un viena neoficiāli izveidota apmetņu vieta pie tilta, kas nākotnē varētu tikt labiekārtota.
- **Cīrulīšu dabas takas** – izveidotas 2003. gada rudenī ES *PHARE* programmas projekta ietvaros. Dabas takas bāzējas uz vecajām Cīrulīšu sanatorijas takām un ietver vairākus dabas objektus. Ievērojamāki no tiem ir Spoguļklintis un Dzidravots. Taku kopējais garums ir ~2,7 km, taču parka teritorijā atrodas tikai puse no takām. Takās ir izvietotas norādes zīmes un informācijas stendi. Dabas takas ir piemērotas pastaigām ar kājām, jo takās ir liela reljefa starpība un taku segums nav veidots mākslīgi, līdz ar to, piemēram, velotūristiem vietām ir neiespējami pārvietoties.
- **Rūcamavots un Sarkanās klintis**. Šobrīd nelabiekārtoti objekti tūristu apskatei. Rūcamavots ir populāra dzeramā ūdens ņemšanas vieta vietējiem iedzīvotājiem.
- **Dziesmu kalns**. Izveidots dziesmu svētku 100. gadadienas sakarā 1973. gadā, kad šeit tika iestādīti 100 ozoli un izvietotas piemiņas zīmes Cēsu rajona koriem. 2005. gada vasarā notika kalna sakopšana, lai to piemērotu tūristu apskatei.
- **Cēsu sanatorijas meža skola mācību dabas taka**. 2004. gadā izveidota taka, kas piemērota vietējām skolēnu grupām, lai apgūtu vietējo floru.
- **Svētavots**. Šobrīd labiekārtots dabas objekts, kas piemērots tūristu apskatei. Izveidotas pastaigu takas un celiņi, iespējams baudīt avota ūdeni un rīkot piknikus.
- **Velo maršruts Cēsis – Valmiera**. Velo maršruts iet no pilsētas centra pa Lenču ielu Ērgļu klinšu virzienā. Tā kopējais garums ir 42 km. Velo maršrutam ir piemēroti esošie lauku un meža ceļi, tas ir marķēts un sarežģītākajās vietās ir izvietotas norādes zīmes.

Šobrīd teritorijā ierīkoti šādi tūrisma infrastruktūras objekti:

- **Kalnu slēpošanas komplekss “Žagarkalns”**. Patlaban viens no lielākajiem ziemas kalnu slēpošanas centriem Latvijā un Baltijā. Darbojas 8 trases, inventāra noma, kafējnīca un viesnīca.
- **Kempings “Cīruliši”**. Vienīgais kempings Cēsu pilsētā. Kempingā iespējams nakšņot teltīs. Iespējams pieslēgties ar treileriem. Kempingā atrodas pirts māja, pludmales volejbola laukumi, speciāli ierīkota pludmale pie Gaujas.
- Gaujas Nacionālā parka **laivotāju apmetne “Lenčupe” un “Cēsis”**. Apmetnēs pieejama ugunsкура vieta ar malku, sausā tualete un atkritumu urnas. Izvietoti stendi ar informāciju par Gaujas Nacionālo parku.
- **Viesnīca “Cīruliši”**. Jauniešu tipa (hostelis) līmeņa viesnīca ar ~160 gultasvietām.
- **Veselības centrs “Cīruliši”**. Centrā pieejams baseins, trenāžieru zāles, pirts, solārijs, kosmetologa pakalpojumi un kafējnīca.
- **Viesu māja “Birzes”**. Rakstnieka Miervalda Birzes memoriālā māja, šobrīd darbojas kā viesu māja ar 16 gultasvietām.
- Nacionālo Bruņoto spēku mācību, sporta un **atpūtas bāze “Pipariņi”**. Bāzē pieejamas jauniešu tipa naktsmītnes ~ 200 personām, kā arī iespējams iznomāt telpas ar pirti pasākumiem.
- Cēsu sporta skolas apgaismota **distanču slēpošanas trase “Pipariņi”**. Piemērota vietējiem iedzīvotājiem.

Galvenās parka attīstības iespējas jābalsta uz esošo tūrisma objektu attīstību. No jauna ieteicams veidot gan gājēju, gan velobraucēju maršrutus, takas un celiņus, maksimāli saglabājot dabīgo vidi. Tūristu plūsmas jāplāno tā, lai izvairītos no jutīgāko dabas objektu šķērsošanas parkā.

Visā parka teritorijā nepieciešams uzstādīt norādes zīmes uz objektiem un informatīvus stendus. Norādes zīmju vizuālo izskatu ieteicams veidot pēc līdzības ar GNP norādes zīmēm.

Ieteiktos attīstības pasākumus iespējams veikt tikai ciešā sadarbībā ar parka teritorijā esošo privātpašumu apsaimniekotājiem, un no viņu atbalsta un attieksmes ieteiktie maršruti var mainīties.

Tūrisma nozīmīgie kultūrvēsturiskie objekti

Cēsis izceļas ar senu un kultūrvēsturiskā ziņā bagātu vēsturi, kas mūsdienās kalpo par galveno tūrisma attīstības priekšnosacījumu. Pirmo reizi Cēsu novads ir minēts Latviešu Indriķa hronikā, aprakstot 1206. gada notikumus. Šo gadu parasti ir pieņemts uzskatīt par Cēsu pilsētas dibināšanas gadu, lai gan liecības par šīs teritorijas apdzīvotību atrodamas jau no laikiem pirms mūsu ēras. Uzceļot Cēsu pili, tai blakus veidojās un strauji attīstījās pilsēta, augstāko uzplaukumu sasniedzot Livonijas ordeņvalsts laikmetā (14.-16. gadsimts). Taču pēc tam pilsēta smagi cieta gan Livonijas kara laikā, gan Polijas-Zviedrijas kara laikā, gan Ziemeļu kara laika ugunsgrēkos. Jauns Cēsu uzplaukums sākās no 19. gadsimta vidus, patlaban Cēsis ir viena no latviskākajām pilsētām ar strauju sociālekonomisko, tūrisma un kultūras attīstību.

Pilsēta ir veidojusies pēc Ziemeļvācijas pilsētu parauga – centrā tirgus laukums, galvenā baznīca un rātsnams. Gan vecpilsētā, gan pārējā pilsētas teritorijā ir saglabājušies kultūrvēstures objekti (pieminekļi, ēkas, skulptūras un citas autentiskas 18.-20. gadsimta materiālās kultūras liecības) – gan valsts, gan vietējās nozīmes.

Dabas aizsardzības plāna iekļautajā teritorijā sastopami vairāki nozīmīgi kultūrvēsturiski objekti:

- **Tēlnieku Jansonu memoriālās mājas “Siļķes”**, Dzirnavu iela 33. Mājas atrodas vietā, kur 14.gadsimtā ir bijusi sena pārceltuve pār Gauju. Šeit dzīvoja slavenais tēlnieks Kārlis Jansons (1896-1986) – viens no latviešu monumentālās tēlniecības veidotājiem. “Siļķēs” tēlnieks iekārtoja akmens apstrādes un metāla liešanas darbnīcu, kur pagājušā gadsimta 30.-o gadu beigās mācījās daudzi Mākslas akadēmijas studenti. “Siļķēs” Jansonu dzimta dzīvo jau vairāk nekā 200 gadu. Pašreizējo māju būvējis Kārļa Jansona vecvectēvs 19.gadsimta sākumā. Medus klētiņa celta 18. gadsimta sākumā no koka tikai ar cirvja palīdzību. Zem tās K. Jansons, labojot kādu sašķiebušos pamatakmeni, atradis trauku ar naudu. Monētas datētas ar 1625.-1656.gadu un uz tām bija Zviedrijas karaļa Gustava Ādolfā iniciāļi. Mājās pagalmā 1971.gadā “Siļķu” tagadējais saimnieks – K. Jansona dēls Andrejs Jansons un M.Baltiņa ierīkojuši skulptūru ekspozīciju. Vecajā ēkā izvietota K. Jansona piemiņas ekspozīcija. Šajā darbnīcā radušies tādi visā Latvijā pazīstami tēli, kā *Lāčplēsis un melnais bruņinieks*, *Latgales Atrbrīvošanas piemineklis* (Latgales Māra), piemineklis J. Čakstem, Partizāna tēls, kā arī vairāki citi., pie tam daļa no tiem radīta divreiz, A. Jansonam atjaunojot komunistu izpostītos tēva meistardarbus. Tēlniecības tradīcijas turpinās jau trešajā paaudzē un tēvam blakus strādā dēls Matīass Jansons.
- Savukārt Dzirnavu ielā 7, netālu no “Siļķu” mājām, iespējams aplūkot vietējas nozīmes kultūrvēsturisku pieminekli – **bijušo vasarnīcu “Marianda”**, tagad dzīvojamo ēku.
- **Cēsu sanatorijas meža skolas ēka**, Valsts arhitektūras piemineklis. Atrodas Bērzaines ielā 34, Bērzaines muižas kompleksa teritorijā. 1825. gadā A. Holandera vadībā nodibināja t. s. Vidzemes bruņniecības skolu, kura no 1883. gada, kad Cēsu būvuzņēmējs J. Meņģelis tai uzcēla jaunu korpusu (tagad – sanatorijas meža skola), saucās Aleksandra III vārdā. Tajā mācījušies komponists A. Kalniņš un ķīmiķis P. Valdens. Skolas saimniecība kopā ar parku aizņem 33 hektārus. Šobrīd ēkā atrodas skola, un tūristi ēku var apskatīt no ārpusēs, kā arī izstaigāt mācību dabas taku skolas teritorijā.
- **Turku kapi**. Atrodas uz parka robežas, Bērzainē, Imanta ielas atzarojumā. Turku vēsture Cēsīs aizsākusies ir 1877. gadā, kad Aleksandrs II pieteica karu Turcijai. Kad pie Pļevnas krievu armijai padevās ielenktie 40 000 turku karavīri, apmēram 100 turki nonāca gūstā arī Cēsīs. Pēc kāda laika, nevarēdami pierast pie Baltijas drēgnā klimata, sākuši slimot un 25 no viņiem drīz vien nomiruši. 1937. gadā par Turcijas vēstniecības dotajiem līdzekļiem Turku kapus labiekārtoja. kapu ansambļa projekta autors ir Kārlis Dzirkalis. Turku kapu restaurācijas darbi tika uzsākti 2004. gada oktobrī. Pēc rekonstrukcijas ir atjaunota Turku karagūstekņu kapu uzrakstu plāksnes, kapakmeņi, kā arī astoņi pazudušie pusmēness un zvaigznes simboli. Esošās terases uzejas kāpnes aizstās ar analogu kāpņu risinājumu dabīgā akmens materiālā. Kolonnas pie ieejas kapos tiks aizstātas ar dabīgā akmens kolonnām esošajos izmēros un formās. Kapu gruntsgabalu norobežos ar sētiņu un pie ieejas izveidoti metāla vārti, tie ir labiekārtoti un piemēroti tūristu apskatei. Uz kapu atklāšanu 16. septembrī ieradās arī Turcijas valdības delegācija.
- **Memoriālais ansamblis II pasaules karā kritušajiem Padomju karavīriem**, Meža kapos, Lenču ielā 39. Pieminekli 1985. gadā izveidoja A. Jansons un M. Baltiņa. Šobrīd tas tiek sakopts un ir piemērots tūristu apskatei.
- **Cēsu Meža kapi**, Lenču iela 39. Cēsu pilsētas lielākie kapi, pie galvenās ieejas uzstādīta K. Jansona skulptūra “Zemes māte” (1966), pats tēlnieks K. Jansons arī guldīts šeit.
- **Raiskumkrogs**, Gaujas iela 92. Celts 1857. gadā, patlaban tūristu apskatei nepiemērots objekts. Gaujas ielā atrodas arī vairāki citi kultūrvēstures objekti, piemēram, Gaujas ielā 88

villa "Baltica" (vairākas ēkas, kas celtas 20. gadsimta sākumā); Gaujas ielā 76 – dzīvojamā ēka, bijusi vasarnīca; kā arī citas ēkas.

- **Kultūrvēstures objekti Bērzaines ielā.** Bērzaines kapos (Bērzaines ielā 27) iespējams aplūkot valsts nozīmes kultūras objektu – kapa pieminekli (1931., tēlnieks B. Dzenis) Cēsu grāmatizdevējam J. Ozolam, kurš nošauts soda ekspedīcijas laikā 1906. gada sākumā; savukārt Bērzaines ielā 34 apskatāma Bērzaines ģimnāzijas ēka, kas būvēta 19. gadsimta 20. gados. Bērzaines ielā aplūkojamas arī vairākas dzīvojamās ēkas, kas celtas 19./ 20. gadsimta mijā.

Saraksts ar parka teritorijā sastopamajiem kultūrvēsturiskajiem objektiem pievienots **8. pielikumā.**

Kultūrvēsturiskos objektus vēlams iekļaut kā apskates objektus velo maršrutos un dabas taku maršrutos, veidojot kompleksu tūristu apskates objektu piedāvājumu, jo, kā liecina pētījumi, vairums tūristu interesē gan daba, gan teritorijas kultūrvēsturiskais mantojums, nevis kāda viena šaura joma.

2.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Tabulā Nr. 2.1. apkopotas galvenās teritorijas vērtības un raksturota to nozīme no dabas aizsardzības un sociālekonomiskā viedokļa, sniedzot ieskatu par iespējamām konflikta situācijām attiecībā uz šo vērtību izmantošanu un aizsardzību.

Tabula Nr. 2.1. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

	Dabas vērtība	Sociālekonomiskā vērtība
Atsegumi	Atsegumi ir viena no nozīmīgākajās Cēsu DKP dabas vērtībām. Tie iekļauti Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājamo biotopu sarakstos. Turklāt tie ir ļoti jutīgi pret rekreatīvo slodzi un mehānisku bojāšanu.	Atsegumiem ir ļoti augsta rekreatīva vērtība, kā nozīmīgiem tūrisma piesaistes objektiem. Tiem piemīt arī īpaša ainaviskā vērtība
Alas	No dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgākās ir Cīrulīšu bezdibeņa ala un Svētavota ala, kur konstatētas aizsargājamo sikspārņu sugu ziemošanas vietas. Turklāt alas iekļautas arī Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājamo biotopu sarakstos. Tās ir arī jutīgas pret pārmērīgu rekreatīvo slodzi un mehānisku bojāšanu (piemēram, paplašinot Žagarkalna slēpošanas trasi)	Atsegumiem ir ļoti augsta rekreatīva vērtība kā nozīmīgiem tūrisma piesaistes objektiem. Taču sikspārņu ziemošanas periodā alas nav piemērotas tūrisma apmeklējumiem.
Pļavas	Pļavas ir nozīmīgas kā ainavas un bioloģiskās daudzveidības noteicošs faktors. Atsevišķām Cēsu DKP pļavām piemīt augsta dabas aizsardzības vērtība – tās ir Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi (stepju pļavas, atmatu pļavas, īstās pļavas, augsto lakstaugu audzes); dažviet sastopamas aizsargājamas orhideju sugas. Biotopu saglabāšanai nepieciešama regulāra pļaušana vai ganīšana.	Šobrīd pļavām pilsētas teritorijā vairāk piemīt estētiska un rekreatīva nozīme. Saimnieciskā ziņā vērtīgākās varētu būt atmatu un īstās pļavas, savukārt stepju pļavām saimnieciskā vērtība ir zemāka. Pļavas neapsaimniekojot, zūd gan to saimnieciskā, gan estētiskā vērtība un rekreatīvā nozīme.

Meži	Cēsu DKP mežiem ir augsta dabas aizsardzības vērtība – tie nodrošina dzīves telpu vairākām īpaši aizsargāmām sugām, t.sk. sūnām, ķērpjiem, putnu sugām (mežirbei un vairākām dzeņu sugām), bezmugurkaulnieku sugām (vārpstīngliemežiem). Turklāt daļa no meža biotopiem iekļauta Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājamo biotopu sarakstos (pārmitrie platlapju meži un nogāžu un gravu meži). Lai saglabātu nogāžu mežus un to ekoloģiskās funkcijas, saimnieciskā darbība tajos nav pieļaujama.	Ekonomiskā ziņā vērtīgākie ir priežu sausieņu meži. Baltalkšņu un jaukto koku gāršu (pārmitrie platlapju un nogāžu un gravu meži) ekonomiskā vērtība ir zemāka, turklāt ņemot vērā to augsto ekoloģisko nozīmi, to saimnieciskā izmantošana nebūtu pieļaujama.
Gaujas pietekas un to gravas	Gaujas pietekām Cēsu pilsētas teritorijā ir ļoti svarīga ekoloģiska nozīme kā sugu migrācijas koridoriem. Pieteku gravās daudzviet sastopami arī aizsargājami biotopi (nogāžu un gravu meži, smilšakmens atsegumi), kā arī aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas (piemēram, zivju dzenītis).	Gaujas pieteku gravām ir augsta rekreatīva vērtība – tās var būt piemērotas dabas taku ierīkošanai.
Vecupes	Vecupes ir Latvijā aizsargājami biotopi, kas nodrošina dzīves telpu daudzām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, turklāt Benču ateka klasificējama arī kā Eiropas nozīmes aizsargājama biotops.	Vecupes, kā savdabīgs bioloģiskās daudzveidības elements, var tikt iekļautas dabas tūrisma maršrutos, tādēļ tām ir zināma rekreatīva loma kā tūrisma piesaistes objektam.
Aizsargājamās putnu sugas	Cēsu DKP konstatētas 10 īpaši aizsargājamas putnu sugas, no kurām septiņas ir dzeņu sugas. Šo sugu aizsardzībai ļoti svarīgi ir saglabāt mazpārveidotus teritorijas mežu masīvus, Gaujas ieleju un tās pieteku gravas.	Putnu sugas var kalpot kā dabas tūrisma piesaistes objekts, līdz ar to tiem ir gan izglītojoša, gan rekreatīva nozīme. Tomēr tās piesaista samērā šauru interesentu loku, jo retās un aizsargājamās sugas dabā ir grūti pamanāmas.
Aizsargājamās zīdītāju sugas	No dabas aizsardzības viedokļa kā būtiskākās šajā teritorijā vērtējamas īpaši aizsargājamās sikspārņu sugas, kas Cēsu pilsētas teritorijā veido nozīmīgas populācijas. Lai nodrošinātu šo sugu aizsardzību, jāsaglabā to ziemošanas vietas māju pagrabos un alās, kā vasaras kolonijām piemēroti dobumaini koki un māju bēniņi.	Arī sikspārņu sugām varētu būt izglītojoša nozīme, kā dabas tūrisma objektam. Tomēr jāņem vērā, ka tūristu apmeklējumi sikspārņu ziemošanas vietās nav pieļaujami.
Aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas	Cēsu DKP teritorija ir ļoti nozīmīga bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai – šeit konstatētas 34 ļoti retas vai aizsargājamas sugas, ko nosaka teritorijas ekoloģisko apstākļu daudzveidība.	Atsevišķas bezmugurkaulnieku sugas var kalpot kā dabas tūrisma objekts; tomēr iespējas tās pamanīt un atpazīt dabā ir samērā niecīgas.
Aizsargājamās augu sugas	Cēsu DKP ir ļoti nozīmīga teritorija dažādu augu sugu aizsardzībai – šeit konstatētas 26 aizsargājamās augu sugas, t.sk. sūnas, ķērpji, kā arī augstākie augi.	Aizsargājamiem augiem ir ievērojama izglītojoša nozīme kā dabas tūrisma objektiem, jo tos var viegli iekļaut dabas taku maršrutos.
Dendroloģiskās vērtības	Cēsu DKP teritorijā, it īpaši tās apstādījumos un parkos, atrodamas daudz dendroloģisku vērtību – ievērojama vecuma vai izmēru koki (t.sk. 2 valsts nozīmes aizsargājami dižkoki), kuri kalpo arī kā ļoti nozīmīgi bioloģisko daudzveidību veicinoši elementi.	Izciliem liela izmēra vai interesantu formu kokiem ir ievērojama estētiskā nozīme pilsētas ainavā. Turklāt tie var tikt iekļauti arī dabas taku maršrutos, kā tūristus piesaistoši objekti.

Kultūrvēsturiskie objekti	Atsevišķi kultūrvēsturiskie objekti (piemēram, vecu māju pagrabi vai bēniņi) var kalpot par sīkspārņu ziemošanas vai vasaras koloniju mītnu vietām.	Kultūrvēsturiskajiem objektiem ir ļoti augsta sociālekonomiskā nozīme kā tūrisma piesaistes objektiem un nereti tie veido īpašus akcentus pilsētas ainavā.
Ainava	Cēsu DKP izceļas ar īpašu daudzveidību un dabiskumu, kas līdz ar to kalpo arī par augstas bioloģiskās daudzveidības noteicošu faktoru.	Cēsu DKP ainavai ir ievērojama estētiska vērtība, kas līdz ar to veicina tūrisma attīstību un pilsētas sociālekonomisko izaugsmi.

Aplūkojot šo vērtību pretnostatījumu, varam konstatēt, ka Cēsu DKP teritorijā nepastāv ļoti būtiskas pretrunas starp dabas aizsardzību un sociālekonomiskajām interesēm. Pārsvārā no dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgo vērtību saglabāšana vairo arī to sociālekonomisko nozīmi, kas šajā teritorijā galvenokārt saistās ar dabas tūrisma veicināšanu vai rekreāciju un aktīvu atpūtu dabā. Minētās dabas vērtības lielākoties nav īpaši nozīmīgas saimnieciskai izmantošanai vai arī to ekonomiskā vērtība ir salīdzinoši zema (piemēram, šeit sastopamajiem īpaši aizsargājamiem meža biotopiem – nogāžu un gravu mežiem). Atsevišķos gadījumos konflikta situācijas varētu rasties dabas vērtības pakļaujot pārmērīgai tūrisma slodzei, kas varētu radīt negatīvu ietekmi uz jutīgākajiem biotopiem vai sugām (piemēram, smilšakmens atsegumiem, putnu sugām, sīkspārņiem). Tomēr, saprātīgi organizējot tūrisma infrastruktūru, šādas problēmas iespējams novērst.

3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

3.1.1. Aizsargāt Cēsu DKP dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, saglabājot biotopu un sugu daudzveidību, parka ainavisko struktūru, kā arī dabas un kultūrvēsturiskos pieminekļus.

3.1.2. Veicināt teritorijas ilgspejīgu attīstību, līdzsvarojot dabas aizsardzības un sociālekonomiskās intereses.

3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

3.2.1. Apsaimniekot teritoriju atbilstoši dabas aizsardzības prasībām:

3.2.1.1. Saglabāt un apsaimniekot dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopus un tur sastopamās aizsargājamās sugas;

3.2.1.2. Saglabāt un apsaimniekot dabas aizsardzības plānā noteiktās bioloģiski vērtīgās pļavas un tur sastopamās aizsargājamās sugas;

3.2.1.3. Saglabāt smilšakmens atsegumus un tur sastopamās aizsargājamās sugas;

3.2.1.4. Saglabāt vecupes un tur sastopamās aizsargājamās sugas;

3.2.1.5. Nodrošināt sikspārņu sugu aizsardzību;

3.2.1.6. Nodrošināt īpaši apdraudētu sugu aizsardzību izveidojot mikroliegumus.

3.2.2. Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības.

3.2.3. Uzlabot vides kvalitāti parka teritorijā.

3.2.4. Uzlabot tūrisma un atpūtas infrastruktūru parka teritorijā, ievērojot dabas aizsardzības prasības:

3.2.4.1. Izstrādāt mehānismus tūrisma slodzes kontrolēšanai;

3.2.4.2. Pilnveidot tūrisma infrastruktūras objektus.

3.2.5. Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas vērtībām.

3.2.6. Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldības un Gaujas Nacionālā parka administrāciju Cēsu DKP apsaimniekošanā.

3.2.7. Veikt papildus izpēti par nozīmīgu aizsargājamo sugu izplatību un stāvokli Cēsu DKP teritorijā.

3.2.8. Izveidot monitoringa sistēmu dabas aizsardzība plāna izpildes novērtēšanai.

4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. Apsaimniekošanas pasākumu saraksts

Tabula 3.1. Apsaimniekošanas pasākumi (sk. 3., 4. un 5. karti)

Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Izmaksas	Iespējamie finansējuma avoti	Tehniskās izpildes kontroles rādītāji
Īstermiņa mērķis Nr.3.2.1. Apsaimniekot teritoriju atbilstoši dabas aizsardzības prasībām					
3.2.1.1. Saglabāt un apsaimniekot dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopus un tur sastopamās aizsargājamās sugas					
3.2.1.1. a) Nodrošināt bioloģiski vērtīgākos meža biotopu aizsardzību, apstiprinot plānā pievienoto pašvaldības saistošos noteikumu projektu un teritorijas zonējumu.	Cēsu pilsētas dome	I 2006.g.	Nav zināms	Pašvaldības līdzekļi kompensāciju segšanai	265,3 ha Cēsu DKP teritorijas iekļautas lieguma zonā.
3.2.1.1. b) Saglabāt izcilus, lielu dimensiju kokus DA plānā noteiktajās teritorijas.	Cēsu pilsētas dome, zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Nav zināms		...ha platībā saglabāti veci, izcili koki.
3.2.1.2. Saglabāt un apsaimniekot dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgās pļavas un tur sastopamās aizsargājamās sugas					
3.2.1.2. a) Regulāri apsaimniekot sausās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Pļaušana: Kopā: ~1750 Ls (~ 50 Ls/ha)	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas reizi 2-3 gados pļautas vai ganītas 7 ha platībā.
3.2.1.2. b) Regulāri apsaimniekot mēreni mitrās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Pļaušana: Kopā: ~1135 Ls (~ 50 Ls/ha)	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas 1-2 reizes gadā pļautas vai ganītas 2,27 ha platībā.
3.2.1.2. c) Regulāri apsaimniekot mitrās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Pļaušana: Kopā: ~1645 Ls (~ 50 Ls/ha)	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas reizi 1-2 gados pļautas vai ganītas 4,7 ha platībā.
3.2.1.2. d) Regulāri apsaimniekot pļavas, kur konstatētas orhideju dzimtas sugas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Pļaušana: Kopā: ~460 Ls (100-115Ls/ha)	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas reizi gada pļautas 0, 42 ha platībā.

3.2.1.2. e) Regulāri apsaimniekot parkveida pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Pļaušana: Kopā: ~1750 Ls (~ 50 Ls/ha) Krūmu izciršana: 110 -150 LVL/ha	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas reizi gada pļautas 0,39 ha platībā.
3.2.1.2. f) Atjaunot aizaugušās pļavas	Zemes īpašnieki	II 2006. -2015.g.	Pļaušana: ~ 50 -80 Ls/ha Krūmu izciršana: 110 -150 LVL/ha	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	
3.2.1.3. Saglabāt smilšakmens atsegumus un tur sastopamās aizsargājamās sugas					
3.2.1.3. a) Nodrošināt vērtīgāko smilšakmens atsegumu aizsardzību, apstiprinot plānā pievienoto pašvaldības saistošos noteikumu projektu un teritorijas zonējumu.	Cēsu pilsētas dome	I 2006.g.	Nav zināms		4 atsegumu vietas iekļautas lieguma zonā.
3.2.1.3. b) Novērtēt autoceļa ekspluatācijas ietekmi uz Zvanu klintīm un noteikt atbilstošus aizsardzības pasākumus	Cēsu pilsētas dome	II 2006.- 2007.g.	Nav zināms		
3.2.1.4. Saglabāt vecupes un tur sastopamās aizsargājamās sugas					
3.2.1.4. a) Nodrošināt vecupju aizsardzību, apstiprinot plānā pievienoto pašvaldības saistošos noteikumu projektu un teritorijas zonējumu.	Cēsu pilsētas dome	I 2006.g.	Nav zināms		Vecupes ... ha platībā iekļautas lieguma zonā.
3.2.1.5. Nodrošināt sikspārņu sugu aizsardzību					
3.2.1.5.a) Veikt papildus apsekojumus, lai noteiktu sikspārņu vasaras koloniju mītnes un ziemošanas vietas	Pieaicināti eksperti	I 2006.-2008.g.	Apm. 500 -700 Ls		Sikspārņu vasaras koloniju mītnes un ziemošanas vietas parka teritorijā apzinātas
3.2.1.5.b) Noteikt aizsardzības režīmu ēkām un kokiem, kur konstatētas nozīmīgas vasaras koloniju mītnes vai ziemošanas vietas.		I 2007.-2008.g.	Nav zināms		

3.2.1.6. Nodrošināt īpaši apdraudētu un retu sugu aizsardzību, izveidojot mikrolieģumus					
3.2.1.6.a) Izveidot 2 mikrolieģumus DA plānā norādītajās vietās 3 īpaši retu sūnu sugu – tūbainā bārktlapes <i>Trichocolea tomentella</i> , kailās apaļlapes <i>Odontoschisma denudatum</i> un smaržīgās zemessomītes <i>Geocalyx graveolens</i> aizsardzībai.	Dabas aizsardzības pārvalde	I 2006.g.	Nav zināms	Dabas aizsardzības pārvalde	Izveidoti 2 mikrolieģumi sūnu sugu aizsardzībai
3.2.1.7.b) Apsekot Cēsu DKP teritoriju, lai sagatavotu priekšlikumus mikrolieģumu izveidošanai 3 dzeņu sugām – baltmuguru dzenim <i>Dendrocopos leucotos</i> , vidējam dzenim <i>Dendrocopos medius</i> un trīspirkstu dzenim <i>Picoides tridactylus</i> .	Latvijas Ornitologu biedrība	I 2006-2007.g.	Apm. 500Ls		Teritorija apsekota un priekšlikumi iesniegti dabas aizsardzības pārvaldei
Īstermiņa mērķis 3.2.2. Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības					
3.2.2.a) Novērst ainavisko vietu degradēšanu vai aizaugšanu ar krūmiem.	Cēsu pilsētas dome Zemes īpašnieki	II 2006.-2015.g.	Pļaušana: ~ 50 Ls/ha Krūmu izciršana: 110 -150 LVL/ha		Atklātas ainaviskas teritorijas uzturētas apm. 55 ha platībā
3.2.2.b) Izcirst krūmus un ja nepieciešamas labiekārtot izcilus skatu punktus	Cēsu pilsētas dome Zemes īpašnieki	III 2006.-2010.g.	Kopā: ~ 450 Ls 110 -150 LVL/ha		Krūmi izcirsti pie nozīmīgiem skatu punktiem apm. 3,4 ha platībā
Īstermiņa mērķis 3.2.3. Uzlabot vides kvalitāti parka teritorijā					
3.2.3.a) Likvidēt piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem.	Cēsu pilsētas dome Zemes īpašnieki	I 2006.g.	Nav zināms		Sadzīves atkritumi un lūžņi izvākti no 4 vietām.
Īstermiņa mērķis 3.2.4. Uzlabot tūrisma un atpūtas infrastruktūru parka teritorijā, ievērojot dabas aizsardzības prasības					
3.2.4.1. Izstrādāt mehānismus tūrisma slodzes kontrolēšanai;					
3.2.4.1. a) Veikt uzskaiti un apkopot informāciju par tūristu plūsmu un apmetņu vietu izmantošanas intensitāti Cēsu DKP teritorijā	Cēsu pilsētas dome	II 2006.-2010. g.	Nav zināms		3-5 gadu apsekojumu laikā apkopota informācija par tūrisma slodzi Cēsu DKP teritorijā
3.2.4.1.b) Izstrādāt pašvaldību saistošus noteikumus par Cēsu DKP apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību.	Cēsu pilsētas dome	II 2007.-2009.g.	Nav zināms		Pašvaldības saistošie noteikumi apstiprināti Cēsu domē

3.2.4.2. Pilnveidot tūrisma infrastruktūras objektus					
3.2.4.2.a) Ierīkot jaunas tūristu naktsmītnes un atpūtas vietas, ievērojot DA plānā noteiktās prasības		I	Nav zināms		Ierīkojot jaunas tūristu naktsmītnes un atpūtas vietas, novērsta negatīva ietekme uz vidi, kā arī organizēta apmeklētāju plūsma uz tuvākajiem apskates objektiem.
3.2.4.2.b) Ierīkot jaunas autostāvvietas DA plānā norādītajās vietās, atbilstoši DA plānā noteiktajām prasībām.	Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji	II 2006.-2009. g.	1 autostāvvietas: ierīkošana: .... uzturēšanas: ~300 Ls/gadā		Ierīkotas 3 jaunas autostāvvietas un labiekārtota 1 esošā
3.2.4.2.c) Ierīkot jaunas un labiekārtot esošās ūdens tūristu apmetņu vietas DA plānā norādītajās vietās, atbilstoši DA plānā noteiktajām prasībām.	Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji	II 2006.-2010. g.	1 apmetņu vietas Ierīkošana sākot no: ~ 450-600 Ls Uzturēšana: 100-130 Ls/gadā		Ierīkota 1 jauna un labiekārtotas 3 esošās ūdens tūristu apmetņu vietas.
3.2.4.2.d) Ierīkot gājēju takas un veloceliņu maršrutus atbilstoši DA plāna noteiktajām prasībām.	Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji	II 2006.-2010. g.	Nav zināms		Ierīkotas 5 gājēju takas un 3veloceliņu maršruti
3.2.4.2. e) Labiekārtot tūristu bieži apmeklētus dabas objektus.	Cēsu pilsētas dome Zemes īpašnieki	I 2006.-2007.g.	Nav zināms		Labiekārtoti vismaz 5 objekti.
Īstermiņa mērķis 3.2.5. Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas vērtībām;					
3.2.5. a) Izstrādāt vienotu norāžu un informācijas sistēmas vizuālo risinājumu Cēsu DKP teritorijai.	Cēsu pilsētas dome	I 2006.g.	Nav zināmas	Pašvaldības līdzekļi	Vienots norāžu un informācijas sistēmas vizuālais risinājums izstrādāts
3.2.5. b) Iekārtot informācijas standus plānā norādītajās vietās.	Cēsu pilsētas dome GNP	II 2006.-2008. g.	~ 150 Ls/ 1 informācijas stands; kopā ~ 3000 Ls	Pašvaldības līdzekļi Valsts budžets LVAf	Izvietot apm.20 informācijas standus plānā norādītajās vietās
3.2.5. c) Uzstādīt norādes, kā atrast nozīmīgus dabas un kultūrvēsturiskos objektus.	Cēsu pilsētas dome GNP	II 2006.-2008. g.	apm. 30-50 LVL 1 norāde; kopā ~1000-1500 Ls	Valsts budžets Pašvaldību līdzekļi ERAF	Uzstādītas apm. 25-35 norādes

3.2.5. d) Izdot informatīvus materiālus par Cēsu DKP dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām	Cēsu pilsētas dome	III 2006. -2015.g.	~ 2500 – 3000Ls	Pašvaldības līdzekļi LVAf	Buklets izdots vismaz 5000 eksemplāros
3.2.6. a) Izdot informatīvus materiālus par teritorijas dabas vērtību apsaimniekošanu.	Cēsu pilsētas dome	III 2006. -2015.g.	Viena brošūra: ~3800-4000Ls	Pašvaldības līdzekļi LVAf	Izdoti 3-4 bukleti, katrs 2000 eksemplāros
3.2.6. b) Rīkot regulāras sanāksmes ar zemes īpašniekiem un teritorijas apsaimniekotājiem, lai koordinētu DA plāna ieviešanu.	Cēsu pilsētas dome	I 2006. -2015.g.	Nav zināms	Pašvaldības līdzekļi	Tikšanās ar zemes īpašniekiem notikušas vismaz 1 reizi gadā
3.2.6. c) Slēgt līgumus ar zemes īpašniekiem par nozīmīgu dabas objektu apsaimniekošanu	Cēsu pilsētas dome	I 2006. -2015.g.	Nav zināms	Pašvaldības līdzekļi	Noslēgti līgumi par nozīmīgāko dabas objektu apsaimniekošanu.
3.2.7.a) Veikt papildus izpēti par nozīmīgu aizsargājamo sugu izplatību un stāvokli Cēsu DKP teritorijā	Pieaicināti eksperti	III 2006-2015 g.		Pašvaldības līdzekļi LVAf	
3.2.8. a) Veikt regulāru DA plāna ieviešanas kontroli atbilstoši tehniskās izpildes kontroles rādītājiem.	Cēsu pilsētas dome	2005.-2019.g.	Nav zināmas	Pašvaldības līdzekļi	
3.2.8.b) Ik Pēc 5 gadiem kopš plāna darbības uzsākšanas novērtēt vai sasniegti DA plānā uzstādītie mērķi atbilstoši mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem.	Cēsu pilsētas dome	2010.g 2015.g. 2020.g.	Nav zināmas	Pašvaldības līdzekļi	

4.2. Apsaimniekošanas pasākumu detalizēts apraksts

Īstermiņa mērķis 3.2.1.: Apsaimniekot teritoriju atbilstoši dabas aizsardzības prasībām

3.2.1.1. Saglabāt un apsaimniekot dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopus un tur sastopamās aizsargājamās sugas

3.2.1.1. a) Nodrošināt bioloģiski vērtīgākos meža biotopu aizsardzību, apstiprinot plānām pievienoto pašvaldības saistošos noteikumu projektu un teritorijas zonējumu.

Pamatojums

Kā bioloģiski vērtīgi un aizsargājami meži, kuros nav pieļaujama saimnieciskā darbība, Cēsu DKP teritorijā atzīti sekojoši biotopi:

- dabiskie baltalkšņu meži (atbilst EP Biotopu direktīvas prioritārajam mežu biotopam 91E0* un Latvijas aizsargājamam biotopam 1.18 – pārmitrie platlapju meži): sastopami galvenokārt upes palienē un pie vecupēm, pārmitrās vai pārplūstošās teritorijās.
- jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm (atbilst EP Biotopu direktīvas prioritārajam mežu biotopam 9180* un Latvijas aizsargājamam biotopam 1.16 – nogāžu un gravu meži): galvenokārt sastopami Vintergravā un nelielā teritorijā Pārgaujas ielas rajonā;
- Priežu purvāji (atbilst EP Biotopu direktīvas prioritārajam mežu biotopam 91D0* – purvaini meži);
- Dabiskais meža biotops “Skuju koku mežs” (atbilst EP Biotopu direktīvas prioritārajam mežu biotopam 9010* – Boreālie meži): konstatēts Peldu ielas tuvumā pie Siļķupītes.

Mežsaimnieciskā darbība ierobežojama arī pārejos mežos, kas iekļaujama Cēsu DKP lieguma zonā (skat. **5. karti**: Cēsu DKP teritorijas zonējums), jo tā apdraudētu šeit sastopamās retās un aizsargājamās bezmugurkaulnieku, sūnu, ķērpju un putnu sugas.

Apraksts

Nepieciešamā meža biotopu aizsardzība tiks nodrošināta apstiprinot plānam pievienoto pašvaldības saistošo noteikumu projektu, kurš nosaka teritorijas funkcionālo zonējumu un teritorijas izmantošanas nosacījumus katrā no noteiktajām zonām.

Vērtīgākie meža biotopi iekļaujami lieguma zonā, kur attiecībā uz mežsaimniecisko darbību piemērojami šādi nosacījumi:

- Aizliegtās darbības:
  - galvenā cirte;
  - kritušu un atmirušu koku (vai to daļu) izvākšana, jo to diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm.
- Atļautās darbības:
  - kopšanas cirtes, izņemot stāvās nogāzes un vietās virs atsegumiem, saskaņojot ar Valsts mežu dienestu un Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi;
  - sanitārā cirte, t.sk., slimības inficēto un kaitēkļu invadēto un citādi bojāto koku izciršana, saskaņojot ar Valsts mežu dienestu un Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi;
  - meža ugunsdrošības pasākumi un bīstamo koku ciršanu un novākšana;
  - gaisvadu elektropārvades līniju un telekomunikāciju līniju ekspluatācijas drošības pasākumi;

- pameža/krūmu izciršana ap veciem, liela diametra kokiem (ozoliem, liepām, gobām) to vainagu platumā, saskaņojot ar Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi. Pamežam iespiežoties lielo ozolu vainagā, tas tiek bojāts un ozols var aiziet bojā. Taču pameža izciršana ap lielajiem kokiem (īpaši ap ozoliem) jāveic pakāpeniski 2-3 gadu laikā, jo, ja tas tiek darīts vienā piegājienā, koks straujo vides izmaiņu rezultātā var aiziet bojā;
- citi pasākumi, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo sugu un biotopu apsaimniekošanu un saskaņoti ar GNP administrāciju.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi

3.2.1.1. b) Saglabāt izcilus, lielu dimensiju kokus DA plānā noteiktajās teritorijās

Pamatojums

Izcilus, lielu dimensiju kokus, kā arī kalstošus kokus un atmirušo koksni nepieciešams saglabāt, kā bioloģiskai daudzveidībai ļoti nozīmīgus struktūras elements. Šie koki ir nepieciešami arī, lai saglabātu Cēsu DKP teritorijā vairākas nozīmīgas aizsargājamās sūnu, ķērpju, putnu (it īpaši dzeņu), bezmugurkaulnieku un sikspārņu sugas.

Apraksts

Vecie, lielu dimensiju koki vai atmirusī koksne saglabājama šādos gadījumos:

- Bioloģiski veci, kalstoši koki, kā arī atmirusī koksne jā saglabā visā Cēsu DKP lieguma zonā (sk. 3.2.1.1.a). Ja kalstošie vai nokaltušie koki apdraud cilvēku drošību, tiem var apzāģēt zarus, atstājot tikai pašu koka stumbeni.
- Teritorijās, kas atbilstoši Cēsu pilsētas teritorijas plānojumam ietilpst zonā “dabas pamatne, kur pieļaujama mazsatāvu dzīvojamā apbūve”, iespēju robežās jā saglabā visas vecās priedes. Minētās teritorijas norādītas **3. kartē** “Biotopu un sugu apsaimniekošanas pasākumi”.
- Veicot Vintergravas, kā arī citu mazo upīšu gravu tīrīšanu, nepieciešams saglabāt platlapju kokus, kā arī lielu dimensiju baltalkšņus (vai vismaz daļu no tiem), lai gravā nesākos erozijas procesi.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, zemes īpašnieki

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: privātie vai pašvaldības līdzekļi

3.2.1.2. *Saglabāt un apsaimniekot dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgās pļavas un tur sastopamās aizsargājamās sugas*

3.2.1.2. a) *Regulāri apsaimniekot sausās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām*

Pamatojums

Lai saglabātu dabiskās pļavas ar tajās sastopamo sugu un biotopu daudzveidību, nepieciešams tās regulāri apsaimniekot, pļaujot vai noganot. Vēlams pieturēties pie konkrētajā vietā tradicionāli piekoptās apsaimniekošanas metodes. Tas vienlaicīgi arī sekmētu ielejai raksturīgās kultūrainavas saglabāšanu.

Apraksts

Sauso pļavu kopējā platība teritorijā ir apm. 7 ha, kuras galvenokārt veido stepju pļavu tipi. stepju pļavas.

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- mērena noganīšana – sausajām pļavām piemērotākā apsaimniekošanas metode. Ieteicams izmantot aitas un kazas (optimālais lopu skaits 1,8 uz 1 ha);
- pļaušana – mazāk efektīva par ganīšanu, jo zelmenis ļoti zems. Pļaušana uzsākama ne ātrāk kā jūlija beigās un veicama reizi 2-3 gados.

Sausajās pļavās nav pieļaujama mēslošana. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavu apgabalus vēlams atstāt nenopļautus, lai saglabātu floras un entomofaunas daudzveidību. Ja pļavās ieviesusies smiltāju ciesa, vēlams pirmajā gadā pļaut 2 reizes, vēlāk 1 reizi gadā vai vismaz reizi 2 gados.

Izpildītājs: zemes īpašnieki

Izmaksas:

- pļaušana: apm. 50 LVL/ha x 7 ha x 5 (pļaušanas reizes 10 gadu periodā) = apm. 1750 LVL.
- ganīšana:
  - aitu aprūpe: 48 LVL par aitu gadā;
  - kazu aprūpe: 118 LVL 1 par kazu gadā.

Iespējamais finanšu avots: privātie vai pašvaldības līdzekļi.

3.2.1.2. b) Regulāri apsaimniekot mēreni mitrās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums: skatīt 3.2.1.2. a)

Apraksts

Bioloģiski vērtīgo mēreni mitro pļavu kopējā platība teritorijā ir 2,27 ha, kas ietver atmatu pļavas un īstās pļavas.

Piemērotākās apsaimniekošanas metodes mēreni mitrām pļavām:

- pļaušana – nepieciešams pļaut katru gadu vai vismaz reizi divos gados. Ieteicamais pļaušanas laiks – jūlija sākums;
- ganīšana – ieteicams izmantot aitas un kazas (optimālais lopu skaits 3,3 uz 1 ha), bet izmantojami arī jaunlopi (2,1 uz 1 ha), govīs (1,7 uz 1 ha) un zirgi (0,5 uz 1 ha).

Mēreni mitrajās pļavās mēslošanai pieļaujamas nelielas kūtsmēslu devas. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavu apgabalus vēlams atstāt nenopļautus, lai saglabātu floras un entomofaunas daudzveidību. Pļavās, kurās pilnīgi vai daļēji pārtraukta apsaimniekošana, tā būtu jāatsāk, izcērtot jau parādījušos krūmus un novēršot tālāku pļavu aizaugšanu.

Izpildītājs: zemes īpašnieki

Izmaksas:

- pļaušana: apm. 50 LVL/ha x 2,27 ha x 10 (pļaušanas reizes 10 gadu periodā) = apm. 1135 LVL;
- ganīšana:
  - slaucamo govju ekstensīva aprūpe: apm. 400 LVL par 1 govi gadā;
  - gaļas šķirnes govju aprūpe: apm. 300 LVL 1 govi gadā;
  - aitu aprūpe: 48 LVL par aitu gadā;
  - kazu aprūpe: 118 LVL 1 par kazu gadā.

Iespējamais finanšu avots: privātie vai pašvaldības līdzekļi.

3.2.1.2. c) Regulāri apsaimniekot mitrās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums: skatīt 3.2.1.2. a)

Apraksts

Mitro pļavu kopējā platība teritorijā ir 4,7 ha. Šīs pļavas atbilst EP Biotopu direktīvas biotopam 6430: Eitrofās augsto lakstaugu audzes.

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- pļaušana: sākumā vēlams pļaut regulāri – reizi gadā, vēlāk reizi divos gados; slapjās pļavās pļaušana nav ieteicama kā galvenā metode, labāk ganīšana;
- ganīšana: ieteicams izmantot govus (1,4 uz 1 ha) un zirgus (0,5 uz 1 ha).

Šajās pļavās nav pieļaujama mēslošana. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavu apgabalus vēlams atstāt nenopļautus, lai saglabātu floras un entomofaunas daudzveidību.

Izpildītājs: zemes īpašnieki

Izmaksas:

- pļaušana: apm. 50 LVL/ha x 4,7 ha x 7 (pļaušanas reizes 10 gadu periodā) = apm. 1645 LVL;
- ganīšana:
  - slaucamo govju ekstenšīva aprūpe: apm. 400 LVL par 1 govi gadā;
  - gaļas šķirnes govju aprūpe: apm. 300 LVL 1 govi gadā;
  - pieauguša darba zirga aprūpe: apm. 500 LVL par zirgu gadā.

Iespējamais finanšu avots: privātie vai pašvaldības līdzekļi.

3.2.1.2. d) Regulāri apsaimniekot pļavas, kur konstatētas orhideju dzimtas sugas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums

Īpašas apsaimniekošanas metodes jāizmanto pļavās, kurās konstatētas orhideju dzimtas augu sugas. Uz plāna izstrādāšanas brīdī Cēsu DKP teritorijā ir konstatēta viena pļava pie Gaujas teritorijas galējā dienvidu stūrī 0,42 ha platībā, kur atrodamas plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica* un stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*.

Apraksts

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- piemērotākais apsaimniekošanas veids – pļaušana, nevis ganīšana, jo lopi nereti nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus;
- pļavu ieteicams pļaut ar rokām, atstājot orhidejas nenopļautas, lai ļautu nogatavoties to sēklām, un nopļaut šīs vietas vasaras beigās;
- iespējams arī pļaut pļavu pa daļām, pa gadiem mainot pļaujamās joslas.

Izpildītājs: zemes īpašnieki

Izmaksas:

- pļaušana: apm. 100 -115LVL/ha x 0,42 ha x 10 (pļaušanas reizes 10 gadu periodā) = apm. 460 LVL.

Iespējamais finanšu avots: Pašvaldības vai privātie līdzekļi

3.2.1.2. e) Regulāri apsaimniekot parkveida pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums

Parkveida pļavas Latvijā ir ļoti reti sastopamas. To izplatība saistīta galvenokārt ar upju ielejām, t.sk. Gaujas ieleju. Tas ir gan Latvijas, gan Eiropas nozīmes aizsargājams biotops. Šo pļavu apsaimniekošana ir īpaši nozīmīga bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai. Saglabājot skrajās platlapju audzes, kur koku stumbri ir pietiekami izgaismoti, tiek uzturēti piemēroti dzīves apstākļi arī vairākām retām un aizsargājamām bezmugurkaulnieku un ķērpju sugām. Turklāt parkveida pļavām piemīt arī augsta ainaviska vērtība.

Apraksts

Parkveida pļavās galvenā apsaimniekošanas metode ir pļaušana. Šādas pļavas nepieciešams pļaut vismaz reizi gadā, lai novērstu to aizaugšanu, savairojoties koku un krūmu dzinumiem.

Ja pļavā jau ir izteiktas aizaugšanas pazīmes, to nepieciešams atjaunot, izcērtot krūmus un jauno kociņu dzinumus. Vietās, kur krūmos izauguši lieli ozoli, to atbrīvošanu no krūmiem jāveic pakāpeniski 2-3 gadu laikā (vienā gadā novācot tikai daļu no apauguma). Šāda pieeja nepieciešama, lai neapdraudētu pašus kokus, pakļaujot tos pārāk straujām vides izmaiņām.

Izpildītājs: zemes īpašnieki

Izmaksas:

- pļaušana: apm. 50 LVL/ha x 0,39 ha x 10 (pļaušanas reizes 10 gadu periodā) = apm. ... LVL/gadā;
- krūmu izciršana: 110 -150 LVL/ha.

Iespējamais finanšu avots: privātie vai pašvaldības, līdzekļi

3.2.1.2. f) Atjaunot aizaugušās pļavas

Pamatojums/apraksts

Aizaugošo pļavu platības Cēsu DKP teritorijā precīzi nav noteiktas, tādēļ tās būtu nepieciešams apsekot un noteikt to bioloģisko vērtību. Tomēr arī tās pļavas, kas neatbilst aizsargājamo pļavu kategorijām, būtu vēlams atjaunot, tādejādi vairojot parka bioloģisko daudzveidību un ainavisko vērtību.

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- koku un krūmu izciršana – nepieciešams veikt, vispirms uzsākot pļavu atjaunošanu. Tomēr atsevišķus koku un krūmu pudurus vēlams atstāt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, kā arī ainavas daudzveidošanai;
- kūlas aizvākšana – lai likvidētu kūlu mēreni mitrās un slapjās pļavās, iespējams izmantot noganīšanu ar govīm un zirgiem, jo tie daļēji iemīca kūlu augsnē un veicina tās satrudēšanu;
- velēnas lobīšana 5-10 cm dziļumā – nepieciešama ilgstoši nepļautās pļavās;
- pļavas šļūkšana – nepieciešama slapjās pļavās, kur izveidojušies lieli grīšļu ciņi.

Izpildītājs: zemes īpašnieki

Izmaksas:

- krūmu izciršana: 110-150 LVL/ha;
- pļaušana: 50-80 LVL/ha;
- velēnas lobīšana: 15-30 LVL/ha;
- pļavas šļūkšana: 15-30 LVL/ha.

Iespējamais finanšu avots: Pašvaldības, privātie līdzekļi, LVAF

3.2.1.3. Saglabāt smilšakmens atsegumus un tur sastopamās aizsargājamās sugas

3.2.1.3. a) Nodrošināt vērtīgāko smilšakmens atsegumu aizsardzību, apstiprinot plānām pievienoto pašvaldības saistošos noteikumu projektu un teritorijas zonējumu.

Pamatojums

Smilšakmens atsegumi saglabājami gan kā Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājamais biotops, gan kā dzīvotne aizsargājamām sūnu un ķērpju sugām.

Apraksts

Nepieciešamā atsegumu aizsardzība tiks nodrošināta apstiprinot plānam pievienoto pašvaldības saistošo noteikumu projektu, kurš nosaka teritorijas funkcionālo zonējumu un teritorijas izmantošanas nosacījumus katrā no noteiktajām zonām. Sarkanās klintis, Cīrulīšu klintis, kā arī atsegumi Siļķupītes krastos un Vintergravā (starp Gaujas un Līgatnes ielām) iekļaujamās lieguma zonā. Saimnieciskās darbības ierobežojumi nosākami arī pie Zvanu klintīm.

Saistībā ar smilšakmens atsegumu aizsardzību, noteikumos minēti šādi ierobežojumi:

- zemes reljefa pārveidošana, vai cita veida darbības, kas veicina zemes erozijas attīstību (visā parka teritorijā).

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

3.2.1.3. b) Novērtēt autoceļa ekspluatācijas ietekmi uz Zvanu klintīm un noteikt atbilstošus aizsardzības pasākumus

Pamatojums/ Apraksts

Cēsu pilsētas iedzīvotāji novērojuši, ka aktīvā transporta kustība pa Gaujas ielu rada vibrāciju, kas atstāj negatīvu ietekmi uz blakus esošajām Zvanu klintīm – smilšakmens iezī rodas plaisas.

Lai izvērtētu transporta kustības ietekmi uz smilšakmens atsegumu, nepieciešams pieaicināt ģeoloģijas ekspertu, kas varētu novērtēt atseguma stāvokli un tam pastāvošos draudus, kā arī izteikt ieteikumus situācijas uzlabošanai.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, pieaicināti eksperti

Izmaksas: nav zināms

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, LVAf.

3.2.1.4. Saglabāt vecupes un tur sastopamās aizsargājamās sugas

3.2.1.4. a) Nodrošināt vecupju aizsardzību, apstiprinot plānām pievienoto pašvaldības saistošos noteikumu projektu un teritorijas zonējumu.

Pamatojums

Vecupes ar tām raksturīgo hidroloģisko režīmu ir būtisks bioloģiskās daudzveidības elements un dzīvotne vairākām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, t.sk. medicīnas dēlei un spilgtajai purvu spāre.

Apraksts

Nepieciešamā vecupju aizsardzība tiks nodrošināta apstiprinot plānam pievienoto pašvaldības saistošo noteikumu projektu, kurš nosaka teritorijas funkcionālo zonējumu un teritorijas izmantošanas nosacījumus katrā no noteiktajām zonām.

Visas Cēsu DKP teritorijā atrodošās vecupes iekļaujamas lieguma zonā. To tiešā tuvumā nav pieļaujama nekāda saimnieciskā darbība, t.sk. būvniecība, meliorācija, mežsaimnieciskā darbība, kas varētu izmainīt biotopu hidroloģisko režīmu, kā arī veģetācijas sastāvu un struktūru.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

3.2.1.5. Nodrošināt sikspārņu sugu aizsardzību

3.2.1.5.a) Veikt papildus apsekojumus, lai noteiktu sikspārņu vasaras koloniju mītnes un ziemošanas vietas

Pamatojums

Sikspārņu populāciju stāvokli būtiski un visnotaļ negatīvi ietekmē cilvēku saimnieciskā darbība un traucējums to vasaras koloniju mītnēs un ziemošanas vietās. Vasaras koloniju mītnes visbiežāk apdraud ēku remonts, savukārt ziemošanas vietas – tiešais traucējums, apmeklējot alas un pagrabus, fotografējot, trokšņojot, ienesot degošus priekšmetus utt. Cēsu pilsētas teritorijā sikspārņu vasara koloniju un ziemošanas vietas vēl nav pietiekami apzinātas, tādēļ, lai nozīmīgākajās vietās noteiktu aizsardzības režīmu, nepieciešams veikt papildus apsekojumus.

Apraksts

Cēsu pilsētas teritorijā visaktuālākā ir diķa naktssikspārņa *Myotis dasycneme* vasaras koloniju apsekošana, lai apzinātu ēkas, kurām nepieciešams noteikt aizsardzības statusu – sezonālus ierobežojumus ēku remontam, kā arī izmantojamo būvmateriālu ierobežojumus.

Vēlams reģistrēt arī citu sugu koloniju mītnes, kuru aizsardzībai iespējams izmantot rakstiskas vienošanās par nosacījumiem ēku apsaimniekošanai.

Izpildītājs: pieaicināti eksperti

Izmaksas: apm. 500 LVL.

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, LVAf.

3.2.1.5.b) Noteikt aizsardzības režīmu ēkām un kokiem, kur konstatētas nozīmīgas vasaras koloniju mītnes vai ziemošanas vietas

Pamatojums: (sk. 3.2.1.5.a)

Apraksts

Aizsardzības režīmu nepieciešams noteikt jau konstatētajām sikspārņu ziemošanas un vasaras koloniju mītnu vietām, kā arī tām, kas tiktu konstatētas papildus apsekojumu laikā. Nosakot katrai vietai piemēroto apsaimniekošanas režīmu, nepieciešams pieaicināt speciālistu, kas izvērtētu esošos un potenciālos draudus.

Vasaras koloniju mītnu vietās paredzami šādi ierobežojumi:

- sezonāli ierobežojumi ēku remontam sikspārņu mazuļu dzimšanas un attīstības laikā, t.sk. ierobežojumi izmantojamām ķīmikālijām un būvmateriāliem, kuri var būt kaitīgi sikspārņiem, ēku ieeju pārbūvēšana, bēniņu izbūvēšana u.tml.;

- dobumainu vai zibens pāršķeltu koku izvākšana no pilsētas parkiem, apstādījumiem un citām zaļajām zonām.

Ziemošanas vietās paredzami šādi ierobežojumi:

- novērst ziemošanas vietu (alu, pagrabu) apmeklēšanu sīkspārņu ziemošanas periodā (no oktobra līdz maijam);
- ziemošanas vietu pārveidošana (alu ieeju nobrucināšana, atrakšana, pagrabu ieeju pārveidošana u. tml.), kā rezultātā var mainīties mikroklimats ziemošanas vietā – palielinās alu izsalšanas risks, samazinās gaisa mitrums, vai arī tiek nosprostotas ieejas.

Šobrīd Cēsu DKP teritorijā konstatētas šādas sīkspārņu ziemošanas vietas:

- Cīrulīšu Bezdibeņa ala (ziemo ūdeņu naktsīkspārnis, brūnais garausainis un ziemeļu sīkspārnis) – alu nepieciešams norobežot ar barjerām, jo tā nav piemērota apskatei ne tikai sīkspārņu aizsardzības nolūkā, bet arī drošības apsvērumu dēļ. Ap alu 10 m rādiusā nav pieļaujama nekāda saimnieciskā darbība (it īpaši būvniecības vai rakšanas darbi, atpūtas infrastruktūras elementu izvietošana). Sīkspārņu ziemošanas apstākļus ļoti nelabvēlīgi var ietekmēt abpus alai ierīkotās slēpošanas trases. Tādēļ nepieciešams ģeologu atzinums, vai šo trašu ekspluatācija vai atjaunošanas darbi un to radītā vibrācija nevar izraisīt alas nobrukumus;
- Svētavota ala (konstatēta Ziemeļu sīkspārņa ziemošana) – nepieciešams nodrošināt iespēju veikt sīkspārņu monitoringu, kas šajā alā nenotiek kopš 1999. gada, kad ala tika slēgta apmeklētājiem.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

3.2.1.6. Nodrošināt īpaši apdraudētu un retu sugu aizsardzību, izveidojot mikroliegumus

3.2.1.6.a) Izveidot 2 mikroliegumus DA plānā norādītajās vietās 3 īpaši retu sūnu sugu – tūbainā bārkstlapes *Trichocolea tomentella*, kailās apaļlapes *Odontoschisma denudatum* un smaržīgās zemessomītes *Geocalyx graveolens* – aizsardzībai

Pamatojums

Mīnētās sūnu ir iekļautas to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumu Nr.45 1. pielikums), turklāt Cēsu DKP teritorijā konstatētas nozīmīgas šo sūnu atradnes. Šīs sugas apdraud jebkāda saimnieciskā darbība, kas varētu izmainīt to dzīvotņu mikroklimatu, piemēram, koku ciršana, ūdens režīma maiņa, strautiņu gultnes un krasta joslas pārvietošana. Kailajai apaļlapei un smaržīgajai zemessomītei būtiska ar arī atmirušās koksnes klātbūtne. Tādēļ šo sugu atradnēm jānosaka mikrolieguma režīms, aizliedzot jebkādu saimniecisko darbību.

Apraksts

Mikroliegumi izveidojami šādās vietās (sk. **5. karti**: Cēsu DKP teritorijas zonējums):

- tūbainā bārkstlapes *Trichocolea tomentella* mikroliegums – avoksnainā strautiņa gravā starp Gaujas un Dzeguzes ielām;
- kailās apaļlapes *Odontoschisma denudatum* un smaržīgās zemessomītes *Geocalyx graveolens* mikroliegums – bērzu dumbrājā Gaujaslīču ielas tuvumā.

Priekšlikumus par mikroliegumu izveidošanu jāiesniedz Dabas aizsardzības pārvaldei, tam pievienojot pamatojumu mikrolieguma izveidošanai, kas ietver norādes par populācijas lielumu, atrašanās vietas aprakstu, aptuveno platību, kā arī ekspertu slēdzieni par mikrolieguma nepieciešamību. Paredzamā mikrolieguma teritorija jānorāda kartē, mērogā 1: 10 000.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, pieaicināti eksperti
Izmaksas: nav zināmas
Iespējamais finanšu avots: Dabas aizsardzības pārvalde.

3.2.1.7.b) Apsekot Cēsu DKP teritoriju, lai sagatavotu priekšlikumus mikroliegumu izveidošanai 3 dzeņu sugām – baltmugurudzenim *Dendrocopos leucotos*, vidējam dzenim *Dendrocopos medius* un trīspirkstu dzenim *Picoides tridactylus*

Pamatojums/ Apraksts

Minētās sūnu ir iekļautas to sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi (MK noteikumu Nr.45 1. pielikums). Atbilstoši MK noteikumos izvirzītajām prasībām mikroliegumu šim sugām jāveido to ligzdošanas vietās 1-10 ha platībā.

Līdz šim Cēsu DKP teritorijā bijuši tikai atsevišķi šo sugu indivīdu novērojumi vai arī konstatētas to kalumu vietas, taču to ligzdošanas vietas, kuru apkārtnē būtu veidojami mikroliegumi, vēl nav konstatētas.

Ekspertu atzinumi liecina, ka Gaujas labā krasta mežos iespējams konstatēt un trīspirkstu dzeņa ligzdošanas vietas. Trīspirkstu dzenim piemērots ligzdošanas biotops ir arī Gaujas kreisajā krastā, iepretim Cīrulīšiem, savukārt vidējais dzenis konstatēts Pirtsupītes krastos, Cīrulīšos un Gaujas krastos netālu no kempinga “Cīrulīši”.

Minētās teritorijas nepieciešams apsekot, īpašu uzmanību pievēršot teritorijām ārpus Cēsu DKP lieguma zonas, kurās netiek nodrošināts sugām nepieciešamais aizsardzības režīms (ierobežojumi attiecībā uz mežsaimniecisko darbību un kalstošu, dobumainu koku ciršanu).

Ja tiek konstatētas šo dzeņu ligzdošanas vietas, nepieciešams sagatavot priekšlikumus mikroliegumu izveidei (sk.3.2.1.7.a) un iesniegt tos Dabas aizsardzības pārvaldei.

Izpildītājs: Latvijas Ornitoloģijas biedrība
Izmaksas: apm. 500 LVL
Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, LVAF.

Īstermiņa mērķis 3.2.2.: Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības

3.2.2.a) Novērst ainavisko vietu degradēšanu vai aizaugšanu ar krūmiem.

Pamatojums

Lai novērstu Cēsu DKP teritorijas ainaviskās, kā arī bioloģiskās daudzveidības mazināšanos, nepieciešams saglabāt atklātus pagaidām vēl ainaviski vērtīgos nogabalus (it īpaši uz ielejas nogāzēm, kā arī citās atklātās dabas pamatnes teritorijās).

Apraksts

Ainaviski vērtīgos nogabalus plānā norādītajās vietās ar kopējo platību apm. 55 ha (sk. **3. karti**: Cēsu DKP biotopu un sugu apsaimniekošanas pasākumi) nepieciešams regulāri apsaimniekot, plaujot vai noganot, kā arī, ja nepieciešams, izcērtot kokus un krūmus. Piekrastes joslā (ieskaitot tauvas joslu līdz 10 m no upes vidējā ūdens līmeņa) vēlams izcirst visus krūmus diametrā līdz 12 cm, kā arī ainavas un skatu vietu veidošanas nolūkos iespējams pielietot “citu cirti”, lai atbrīvotu krastus no apauguma. Lielākie koki atstājami kā ainavas daudzveidošanas elementi.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, zemes īpašnieki

Izmaksas:

- pļaušana: apm. 50 LVL/ha x .. ha = apm. .. LVL/gadā;
- krūmu izciršana: 110-150 LVL/ha.

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi, LVAf.

3.2.2.b) Izcirst krūmus un ja nepieciešamas labiekārtot izcilus skatu punktus

Pamatojums / Apraksts

Lai daudzveidotu teritorijas ainavu, plānā norādītajās vietās (ar kopējo platību apm. 3,4 ha) pie ainaviskajām skatu vietām nepieciešams regulāri izcirst krūmus, novēršot šo vietu turpmāku aizaugšanu. Īpaša uzmanība būtu nepieciešama atklātu skatu veidošanai no autoceļiem uz Gaujas upi, jo tieši šādu skatu punktu pilsētā ir vismazāk.

Plāna izstrādes ietvaros apzinātas šādas prioritārās vietas, kur būt ieteicama krūmu izciršana, lai atjaunotu skatu punktus:

- starp Gaujas ielu un Gaujas upi (apm. 100 m attālumā no krustojuma ar Pārgaujas ielu) – veidojot skatu no autoceļa uz Gaujas upi un Cēsu pilsētu;
- starp Peldu ielu un Gaujas upi (Klints un Vītolu ielas rajonā), veidojot skatu uz Gaujas upi;
- pie Dzirnauvu ielas (apm. 200 m uz D no krustojuma ar Gaujaslīču un Upes ielām), veidojot skatu uz Gaujas ieleju;
- Vintergravas kreisajā krastā pie plānojamās gājēju takas (starp Bērzaines un Glūdas ielām), veidojot skatu uz Vintergravu un pilsētas vēsturisko centru.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, zemes īpašnieki.

Izmaksas: krūmu izciršana: 110 -150 LVL/ha.

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi, LVAf.

Istermiņa mērķis 3.2.3.: Uzlabot vides kvalitāti parka teritorijā

3.2.3.a) Likvidēt piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem

Pamatojums

Vides piesārņojums ar sadzīves atkritumiem ievērojami degradē parka ainaviskās vērtības, kā arī negatīvi ietekmē gruntsūdeņus un virszemes ūdeņu kvalitāti Gaujā un tās pietekās. Šāds piesārņojums emocionāli un estētiski nelabvēlīgi ietekmē gan pilsētas iedzīvotājus, gan tās apmeklētājus, līdz ar to tas var mazināt arī teritorijas vērtību tūristu acīs.

Apraksts

Plāna izstrādes laikā tika noteiktas šādas prioritārās vietas, kur nepieciešams izvākt sadzīves atkritumus (sk. **3. karti** : Cēsu DKP biotopu un sugu apsaimniekošanas pasākumi):

- Cīrulīšu strauts;
- Vintergrava;
- Murleja (nolietotas automašīnas un to lūžņi);
- Siļķupītes grava Floridas rajonā.

Īpaša uzmanība atkritumu savākšanai jāpievērš, apsaimniekojot esošo un veidojot jaunu tūrisma infrastruktūru (dabas takas, apmetņu vietas utt.). Pie šādiem objektiem nepieciešami atkritumu konteineri, kā arī noslēgts līgums par to regulāru izvešanu atbilstoši to izmantošanas slodzei.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, zemes īpašnieki

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi

Istermiņa mērķis 3.2.4.: Uzlabot tūrisma un atpūtas infrastruktūru parka teritorijā, ievērojot dabas aizsardzības prasības

3.2.4.1. Izstrādāt mehānismus tūrisma slodzes kontrolēšanai

3.2.4.1. a) Veikt uzskaiti un apkopot informāciju par tūristu plūsmu un apmetņu vietu izmantošanas intensitāti Cēsu DKP teritorijā

Pamatojums

Lai noteiktu, cik intensīvi teritorija tiek izmantota tūrismam un kā tas ietekmē Cēsu DKP ekosistēmu, nepieciešams veikt regulāru tūristu plūsmas uzskaiti. Šādi dati ļautu spriest, vai esošā un plānotā tūrisma infrastruktūra ir pietiekama tūristu uzņemšanai, kā arī, vai nepieciešams noteikt mehānismus tūristu skaita regulēšanai.

Apraksts

Ieteicams apkopot šādu informāciju:

- ūdens tūristu, autotūristu un kājāmgājēju skaitu viena gada laikā, kā arī apmeklējumu intensitātes sadalījumu pa sezonām;
- apmeklētāju skaits populārākajos tūrisma objektos (t.sk. dabas takās) gada laikā;
- ūdens tūristu apmetņu vietu izmantošanas intensitāte;
- neoficiālu ūdens tūristu apmetņu ierīkošanas gadījumi/ īpatsvars attiecībā pret oficiālo apmetņu vietu izmantošanu.

Balstoties uz iegūto informāciju, nepieciešams novērtēt rekreatīvās slodzes ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām un iespējamās draudus, kā arī sagatavot rekomendācijas par pieļaujamo apmeklētāju skaitu vienas dienas laikā nozīmīgākajos Cēsu DKP objektos (piemēram, ūdens tūristu skaits upē, apmeklētāju skaits alās utt.) un ieteikumus tūrisma infrastruktūras pilnveidošanai.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, LVAF.

3.2.4.1.b) Izstrādāt pašvaldību saistošus noteikumus par Cēsu DKP apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību

Pamatojums / Apraksts

Lai novērstu pārmērīgas tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām, ieteicams izstrādāt pašvaldības saistošos noteikumus, kas reglamentētu Cēsu DKP apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību, t.sk.:

- apmetņu vietas izmantošanas noteikumus;
- atpūtas un sporta pasākumu organizēšanas kārtību un pieļaujamo cilvēku skaitu;

- tūrisma plūsmas regulēšanas mehānismus intensīvāk izmantojamajos tūrisma objektos un dabas takās (piemēram, ieejas biļetes, licences ūdens tūristiem u. tml.).

Šādu noteikumu sastādīšanu vēlams balstīt uz esošās tūrisma slodzes izvērtējumu (sk. 3.2.4.1.a).

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

3.2.4.2. Pilnveidot tūrisma infrastruktūras objektus

3.2.4.2.a) Ierīkot jaunas tūristu naktsmītnes un atpūtas vietas, ievērojot DA plānā noteiktās prasības

Pamatojums / Apraksts

Ierīkojot jaunus tūrisma objektus (piemēram, kempingus, visu mājas, atpūtas un izklaides vietas, peldviets), kā arī labiekārtojot vai paplašinot jau esošos objektus, nepieciešams novērtēt, vai paredzamais objekts un plānotais apmeklētāju skaits neradīs nelabvēlīgu ietekmi uz apkārtnē esošajiem aizsargājamiem biotopiem un sugām, gruntsūdeņu un virszemes ūdens kvalitāti, neveicinās ielejas nogāžu un upes krastu erozijas procesus, kā arī negatīvi neietekmēs parkam raksturīgās ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības. Šādiem objektiem nepieciešams izstrādāt detālplānojumu, kurā būtu paredzēta arī atpūtnieku plūsmas organizācija uz tuvumā esošiem dabas un kultūrvēsturiskajiem objektiem. Atpūtas vietu ierīkošana jāveic atbilstoši viesim normatīvajiem aktiem.

Plāna izstrādāšanas laikā kā prioritāras tika ieteiktas šādas tūristu naktsmītnes un atpūtas vietas, kuras varētu labiekārtojot vai ierīkot tuvāko gadu laikā:

- sanatorija “Cīrulīši”;
- Raiskumkrogs un tā apkārtnē, kuru paredzams izveidot kā apskates un izklaides objektu, u.c.
- peldvieta Gaujas labajā krastā, Pārgaujas ielas rajonā.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi.

3.2.4.2.b) Ierīkot jaunas autostāvvietas DA plānā norādītajās vietās, atbilstoši DA plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums / Apraksts

Autostāvvietas ir ierīkojamas pie ievērojamiem apskates objektiem, atpūtas un izklaides vietām, ūdens tūristu apmetņu vietām, kas pieejamas no ceļa, un laivu izcelšanas vietām.

Plāna izstrādes laikā ierosināts ierīkot autostāvvietas pie šādiem objektiem:

- slēpošanas trase “Pipariņi”;
- “Dziesmu kalns”;
- Kempings “Cīrulīši”;
- Ūdens tūristu apmetne/ laivu piestātnes vieta pie Gaujas tilta.

Autostāvvietas būs nepieciešamas arī pie cietiem nākotnē plānojamiem tūrisma un atpūtas objektiem, kur paredzama liela cilvēku skaita koncentrēšanās (piemēram, pie plānojamās peldvietas Gaujas labajā krastā).

Labiekārtotas autostāvvietas ierīkošanai nepieciešams ievērot sekojošas minimālās prasības:

- piebraucamais ceļš un stāvlaukums ar segumu;
- tualete (vēlams ar izsmelamo bedri);
- atkritumu urna;
- informācijas stends par Cēsu DKP un tuvumā esošiem apskates objektiem (sk. 3.2.5.b);
- autostāvvietas uzturēšana (t.sk. teritorijas sakopšana; regulāra atkritumu izvešana un tualetes tīrīšana).

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji

Izmaksas:

- autostāvvietas ierīkošana:
  - piebraucamā ceļa un stāvlaukuma ierīkošana (cena atkarīga no izvēlēta seguma);
- tualetes uzstādīšana:
  - sausā tualete apm. 100 -120 LVL;
  - tualete ar izsmelamo bedri apm. 400 LVL;
- atkritumu urnas uzstādīšana apm. 60 LVL;
- autostāvvietu uzturēšana:
  - teritorija sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
  - atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā;
  - tualetes tīrīšana apm. 200 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi, ERAF.

3.2.4.2.c) Ierīkot jaunas un labiekārtot esošās ūdens tūristu apmetņu vietas DA plānā norādītajās vietās, atbilstoši DA plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums

Lai nodrošinātu tūrisma un atpūtas vajadzībām atbilstošu infrastruktūru, Cēsu DKP teritorijā nepieciešams nodrošināt pietiekamu apmetņu vietu skaitu un kvalitāti, kas atbilstu mūsdienu prasībām. Ja apmetņu vietu skaits ir nepietiekams, vērojama tendence veidot spontānas apmetņu vietas, tādējādi apdraudot teritorijas dabas vērtības, kā arī veicinot teritorijas piegružošanu ar atkritumiem. Savukārt, ierīkojot pārāk lielu skaitu apmetņu vietu, to uzturēšana varētu neatmaksāties, kā arī, iespējams, varētu tikt nodarīts būtisks kaitējums dabai.

Vēlamo apmetņu vietu skaitu teritorijā iespējams noteikt, balstoties uz novērojumiem par to izmantošanas intensitāti, vidējo tūristu skaitu sezonā, aprēķiniem par upes ekoloģisko kapacitāti un maksimāli pieļaujamo ūdens tūristu skaitu, kā arī optimālo attālumu starp divām apmetnēm (5 km).

Apraksts

Cēsu DKP teritorijā un tās tiešā tuvumā šobrīd izveidotas 3 oficiālas ūdens tūristu apmetnes: kempings "Cīruļi" un divas GNP apmetnes "Cēsis" aiz Gaujas tilta un "Lenčupe" pie Cēsu pilsētas robežas teritorijas ziemeļu stūrī (sk. 4. karti – "Cēsu DKP esošā un plānotā tūrisma infrastruktūra"). Turklāt šajā teritorijā izveidojušās arī divas neorganizētas apmetņu vietas: Gaujas labajā krastā aiz tilta un kreisajā krastā, Dzirnau ielas tuvumā.

Esošais labiekārtoto apmetņu vietu skaits šajā samērā īsajā upes posmā varētu būt pietiekams, tomēr ieteicams labiekārtot ar apmetņu vietu pie Gaujas tilta, jo tā regulāri tiek izmantota, uzsākot vai nobeidzot laivu braucienus. Tādēļ to būtu vēlams izveidot arī kā laivu pietātni.

Jaunu apmetņu ierīkošanas vai labiekārtošanas projekti ir jāsaskaņo ar GNP administrāciju. Ierīkojot vai labiekārtojot apmetni, vēlams ievērot sekojošus labiekārtojuma nosacījumus:

- līdzieni laukumi telšu vietām;
- galdi un soliņi;
- ugunsкура vietas ar ietaisi katlu novietošanai virs uguns;
- sagatavota malka ugunskuram;
- sausā tualete vai tualete ar izsmeļamo bedri;
- atkritumu konteiners;
- laivu piestātne ar laipu (gadījumā, ja izkāpšana krastā ir apgrūtināta);
- informācijas stends (skat. 3.2.5.b);
- kāpnes pie krasta nogāzes, kur tas ir nepieciešams.

Apmetnes uzturēšanai nepieciešams ievērot šādas minimālās prasības:

- regulāri izvest atkritumus (sezonas laikā vismaz 1 reizi nedēļā);
- regulāri sakopt teritoriju un iztīrīt tualeti;
- regulāri piegādāt malku;
- izplaut zāli (vismaz 2-3 reizes gadā).

Konkrētas prasības apmetņu vietas labiekārtojumam izvērtējamās katrā gadījuma individuāli, tomēr jebkurai apmetņu vietai, kuru izmanto tūristi, nepieciešams nodrošināt vismaz šādu minimālo labiekārtojumu:

1. atkritumu tvertnes un nodrošināta vietas sakopšana un savlaicīga atkritumu izvešana;
2. sausā tualete;
3. malka ugunskuram;
4. labiekārtota ugunsкура vieta.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji

Izmaksas:

1) ūdens tūristu apmetnes ierīkošanai kopējās izmaksas sākot no apm. 450-600 LVL (pat līdz 1000 LVL, ja nepieciešamas lielākas un fundamentālas konstrukcijas), tai skaitā:

- darbaspēka izmaksas apm. 0,70-3,00 LVL/1h;
- materiālu izmaksas apm. 250-300 LVL (atkarībā no plānotajiem labiekārtošanas darbiem), tai skaitā:
  - dēļi laipām, kāpnēm (1 dēlis 20x3x600): apm. 7 LVL;
  - stabi barjerām (1 stabs 15x15x150m): apm. 6 LVL;
  - lats (1 lats 5x5x600): apm. 3 LVL;
  - citi materiāli (krāsas, naglas, pretpuves līdzekļi utt.): apm. 150-300 LVL;
- galdu un soliņu ierīkošana apm. 100-150 LVL;
- ugunsкура vietas ierīkošana apm. 50-70 LVL;
- tualetes ierīkošana apm. 100 -120 LVL;
- laivu piestātnes ierīkošana apm. 100 LVL;
- atkritumu urnu uzstādīšana apm. 60 LVL;
- kāpņu ierīkošana:

ierakto šķīlu kāpņu uzstādīšana	13 Ls/m;
dēļu kāpņu uzstādīšana	40 Ls/m;

2) vienas apmetnes vietas uzturēšana sezonā: kopējās izmaksas apm. 100-130 LVL, tai skaitā:

- atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā (maijs-augusts);
- malkas piegāde apm. 30-50 LVL sezonā;
- teritorijas sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
- teritorijas izpļaušana apm. 15-30 LVL;
- salauztā aprīkojuma labošana apm. 60-80 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi, ERAF.

3.2.4.2.d) Ierīkot gājēju takas un veloceliņu maršrutus atbilstoši DA plāna noteiktajām prasībām

Pamatojums

Dabas taku ierīkošana Cēsu DKP teritorijā ir viens no būtiskākajiem priekšnosacījumiem, lai veicinātu šajā teritorijā dabas tūrismu, kas sekmētu sabiedrības izglītošanu un saudzīgas attieksmes pret dabu veidošanos, vienlaicīgi mazinot tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz jutīgām aizsargājamām sugām un biotopiem. Labiekārtotas dabas takas, kā arī veloceliņi uzskatāmi arī par vienu no tūrisma pamatobjektiem, blakus ūdens tūrisma iespējām Gaujā, slēpošanas iespējām ziemā un kultūrvēsturisko objektu apskatei.

Apraksts

Cēsu DKP piedāvā ļoti plašas iespējas dažādu tematisko dabas taku ierīkošanai – šeit iespējams apvienot ainavu, ģeoloģiskās, botāniskās, biotopu takas, kā arī zooloģiskās takas elementus. Vienlaicīgi teritorijā iespējams aplūkot arī interesantus kultūrvēsturiskus objektus. Taču upes ieleja vērtējama arī kā ļoti jutīga teritorija, tādēļ taku izvēlētajiem maršrutiem jābūt ļoti pārdomātiem, to ierīkošanai jāatbilst dabas aizsardzības prasībām un jābūt saskaņotai visā parka teritorijā. Turklāt, veidojot taku maršrutu, to nepieciešams saskaņot ar zemes īpašniekiem, panākot īpašnieka piekrišanu vai pat līdźdalību takas labiekārtošanā un uzturēšanā. Ja īpašniekam ir būtiski iebildumi pret takas ierīkošanu, tā būtu jāvirza pa upes tauvas joslu vai ārpus īpašuma robežām.

Katrai dabas takai un velo maršrutam vispirms ir jāizstrādā tehniskais projekts, kurš jāsaskaņo ar Cēsu pilsētas domi, kā arī GNP administrāciju (ja paredzamais takas maršruts ietilpst GNP teritorijā).

Dabas takām jāatbilst šādiem minimālajiem nosacījumiem:

- izvēloties takas maršrutu un apskates objektus, vēlams saglabāt tematisku ievirzi;
- takas sākuma punktā jānovieto stends, kurā attēlots takas maršruts, kā arī informācija par apskates objektiem, takas garumu un apskates laiku, uzvedības noteikumiem un drošības aspektiem;
- takām jābūt marķētām;
- jāizvieto informācija pie konkrētiem apskates objektiem;
- jānodrošina dabas aizsardzības prasībām atbilstoša infrastruktūrai:
  - takas segums jāizvēlas atkarībā no dabas apstākļiem – mitrās vai jutīgas vietās, iespējams, nepieciešams izveidot laipas;
  - nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 7 %, nepieciešams ierīkot pakāpienus soļa platumā un kāpņu laukumus, kā arī izveidot aizsprostus ūdens novadīšanai un erozijas novēršanai;
  - stāvu nogāžu un smilšakmens atsegumu tuvumā nepieciešams ierīkot barjeras;
  - nepieciešams arī ierīkot soliņus atpūtai, atkritumu urnas un tualetes.
- jānodrošina regulāra takas apsaimniekošana (takas uzturēšana kārtībā, informācijas sniegšana apmeklētājiem un, ja, iespējams, arī gida pakalpojumi).

Velo maršrutiem jāatbilst šādiem minimālajiem nosacījumiem:

- maršruta uzsākšanas punktos jānovieto stends, kurā attēlots maršruta shēma, kā arī informācija par takas objektiem, maršruta garumu, uzvedības noteikumiem un drošības aspektiem (stendam ar maršruta shēmu jābūt arī vietās, kur velo maršruti sazarojas vai krustojas);
- maršrutam jābūt marķētam;
- nepieciešams izvietot norādes uz apskates objektiem vai maršrutu galamērķiem u. tml. (norādīt arī attālumu līdz konkrētajam objektam);

- pie nozīmīgākajiem apskates objektiem jāizvieto informācija, kā arī velosipēdu novietnes;
- velo maršruta segumam jābūt cietam (asfaltētam vai arī stingri pieblīvētam zemes ceļam), nav piemēroti smilšaini ceļi vai arī ceļi ar šķembu segumu. Maršrutu nav vēlams veidot arī pa intensīvas satiksmes ielām;
- jānodrošina regulāra maršruta apsaimniekošana (informācijas zīmju atjaunošana, apskates objektu sakopšana utt.).

Ieteicams sagatavot informatīvus bukletus, kuros būtu attēlota gājēju taku un velo maršrutu shēma, nozīmīgākie apskates objekti, kā arī apmeklēšanas noteikumi. Šādus bukletus varētu iegādāties tūrisma informācijas centros un velosipēdu nomas punktos. Bukletus var izmantot arī kā “ieejas karti” dabas taku un velo maršrutu apmeklētājiem un no to pārdošanas iegūtos līdzekļus izlietot taku uzturēšanai. Taču, ja šāda sistēma tiek izveidota, to nepieciešams atrunāt pašvaldības saistošajos noteikumos par parka teritorijas apmeklēšanas un uzturēšanās tajā kārtību.

Cēsu DKP teritorijā jau ir izveidota viena dabas taka Cīrulīšu apkaimē, ietverot tādus ievērojamus dabas objektus kā Cīrulīšu klintis un Dzirnnavots. Izveidots ir arī velo maršruts Cēsis – Valmiera, kas iet no pilsētas centra pa Lenču ielu Ērgļu klinšu virzienā.

Plāna izstrādes laikā ierosināts izveidot šādus taku maršrutus (sk. **4. karti** – “Cēsu DKP esošā un plānotā tūrisma infrastruktūra”):

- gājēju taku ierīkošana:
  - taka gar Gaujas kreiso krastu caur visu GNP teritoriju (ne tuvāk kā 4-5 metri no stāvkrasta);
  - taka caur Vintergravu;
  - gājēju maršruts koka apbūves apskatei;
  - pastaigu taka teritorijā starp Krasta, Gaujaslīču un Dzirnnavu ielu;
  - dabas izziņas taka Zvanu klints pakājē (sākot no Gaujas ielas);
- velobraucēju maršrutu izveidošana:
  - “Senais Bruņinieku ceļš”;
  - gar Gaujas labo krastu: Cēsis – Kalējala;
  - gar Gaujas kreiso krastu: Gaujas tilts – Ērgļu klintis.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, uzņēmēji

Izmaksas: nav zināmas (izmaksas iespējams aprēķināt pēc tehniskā projekta izstrādāšanas).

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības un privātie līdzekļi, ERAF.

3.2.4.2. e) Labiekārtot tūristu bieži apmeklētus dabas objektus

Pamatojums

Tūristu bieži apmeklētās vietās nepieciešams ierīkot laipas, barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementus (atkarībā no situācijas), lai pasargātu jutīgus biotopus, kā arī drošības apsvērumu dēļ, piemēram, pie smilšakmens atsegumiem, skatu vietās, apmetņu vietās un gar takām, kuras izvietotas virs stāvām kraujām utt.

Apraksts

Cēsu DKP teritorijā nepieciešams labiekārtot šādus bieži apmeklētus dabas objektus:

- Cīrulīšu dabas takas apkārtnē un apskates objekti (atjaunot barjeras, tiltiņus, norādes un informācijas standus);
- Vintergrava;
- Zvanu klintis;

- Sarkanās klintis.

Barjeras nepieciešams izvietot arī pie Cīrulīšu Bezdibeņa alas, lai norobežotu piekļūšanu alai.

Katrai dabas objekta infrastruktūras labiekārtošanai nepieciešams izstrādāt tehnisko projektu, kurš jāaskaņo ar Cēsu domi, kā arī ar GNP administrāciju, ja objekts atrodas GNP teritorijā.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, zemes īpašnieki

Izmaksas:

- dēļu laipu ierīkošana apm. 10-15 LVL/m;
- barjeru ierīkošana apm. 10 LVL/m;
- soliņu uzstādīšana apm. 10-20 LVL/gab.;
- atkritumu urnu uzstādīšana apm. 60 LVL;
- kāpņu ierīkošana:
  - ierakto šķilu kāpņu uzstādīšana 13 Ls/m;
  - dēļu kāpņu uzstādīšana 40 Ls/m.

Katra konkrēta objekta izmaksu noteikšana iespējama pēc tehniskā projekta sagatavošanas.

Iespējamais finanšu avots : pašvaldības un privātie līdzekļi, ERAF.

Īstermiņa mērķis 3.2.5.: Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas vērtībām

3.2.5. a) Izstrādāt vienotu norāžu un informācijas sistēmas vizuālo risinājumu Cēsu DKP teritorijai

Pamatojums / Apraksts

Norādēm un informācijas stendiem, kas tiek izlikti visā parka teritorijā, jāatbilst vienotiem parametriem un dizainam. Turklāt tiem informācijas stendiem un norādēm, kas izvietoti GNP teritorijā, jāatbilst arī GNP pieņemtajiem standartiem un dizainam. Pārejai Cēsu DKP teritorijai būtu nepieciešams izstrādāt savu vienotu norāžu sistēmas vizuālo risinājumu. Informācijas stendu un zīmju saturam, kā arī izvietojumam jāatbilst dabas aizsardzības plānu ieteikumiem (sk. 3.2.5. b); c).

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, LVAf.

3.2.5. b) Iekārtot apmēram 20 informācijas stendus plānā norādītajās vietās

Pamatojums / Apraksts

Lai parka apmeklētājus informētu par teritorijas dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, kā arī parka apmeklēšanas un apmetņu vietu izmantošanas noteikumiem, nepieciešams izvietot informācijas stendus ar vienotu dizainu un struktūru, taču izceļot konkrētās vietas īpašās vērtības.

Informācijas stendos iekļaujama sekojoša informācija:

- teritorijas karte ar konkrētā punkta atrašanās vietu;
- informācija par Cēsu DKP un tā apmeklēšanas noteikumiem;
- konkrētajā vietā raksturīgie biotopi, aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas;
- citas teritorijas vērtības;
- kontaktinformācija tūrisma izziņām;

- pie apmetnēm: informācija par upes gultni apmetnes tuvumā, attālumu līdz nākamai apmetnei.

Informācijas stendi novietojami šādās vietās (skat. **4. kartē**: “Esošā un plānotā tūrisma infrastruktūra”):

- visās oficiālajās tūristu apmetņu vietās (apm. 2-3 stendi);
- autostāvvietās (apm. 4 stendi);
- pie ievērojamiem apskates objektiem (apm. 7-8 stendi);
- stratēģiski nozīmīgās vietās pie iebraukšanas Cēsu DKP teritorijā (3-4 stendi);
- pie dabas takām un velo maršrutiem (apm. 5 stendi).

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: apm. 150 LVL/ gab. x 20 gab. = 3000 LVL

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, Latvijas Vides aizsardzības fonds, ERAF.

3.2.5. c) Uzstādīt norādes, kā atrast nozīmīgus dabas un kultūrvēsturiskos objektus

Pamatojums/ Apraksts

Norāžu izvietojumam Cēsu DKP teritorijā jāatbilst vienotai sistēmai un to izgatavošanai jāizvēlas saskaņots dizains un materiāli. Norāžu izvietojumu jāaskaņo ar Cēsu pilsētas domi un GNP administrāciju (GNP teritorijā).

Norādes uzstādāmas šādās vietās:

- pie ceļiem, norādot uz izciliem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem, skatu vietām un apmetņu vietām (ja tās ir sasniedzamas ar autotransportu), viesu mājām, dabas takām utt.;
- pie upes, norādot uz apmetņu vietām, vēlams arī attālumu līdz nākamajai apmetnes vietai, uz tuvumā esošām apdzīvotām vietām un veikaliem, kur no upes ir iespēja tās sasniegt, kā arī uz interesantiem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem.

Kopumā parka teritorijā izvietojamas apm. 25-35 norādes.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: 30-50 LVL/gab. x 20-35 gab. = apm. 1000 – 1500 LVL

Iespējamais finanšu avots : pašvaldību līdzekļi.

3.2.5. d) Izdot informatīvus materiālus par Cēsu DKP dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām

Pamatojums/ Apraksts

Nepieciešams sagatavot skaidru un viegli uztveramu informāciju par teritorijas dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām un tās apdraudošajiem faktoriem, kuru varētu izplatīt gan vietējiem iedzīvotājiem, kā arī teritorijas apmeklētājiem, tūristiem un citiem interesentiem. Šāda informācija varētu kalpot gan kā izglītojošs materiāls, gan arī veicinātu saudzējošāku attieksmi pret dabu, veicot teritorijas apsaimniekošanu vai atpūšoties dabā.

Bukletā par nepieciešams iekļaut karti, kas attēlo parku teritoriju kopumā. Karti kopā ar tekstu un fotogrāfijām iespējams izvietot uz A3 lapas, kas vairākkārt salocīta.

Tā kā buklets paredzēts kā teritorijas iedzīvotājiem, tā arī apmeklētājiem un citiem interesentiem, to vajadzētu izdot vismaz 5000 eksemplāros. Buklets būtu jāizplata pašvaldībās, tūrisma informācijas centros, kā arī tikšanās reizēs ar zemes īpašniekiem.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome
Izmaksas: apm. 2500 – 3000 LVL
Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, Latvijas Vides aizsardzības fonds

Īstermiņa mērķis 3.2.6.: Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un valsts institūcijām un GNP administrāciju parka apsaimniekošanā

3.2.6. a) Izdot informatīvus materiālus par teritorijas dabas vērtību apsaimniekošanu

Pamatojums/ Apraksts

Nepieciešama skaidra un vienkārša informācija par parka mērķiem un vērtībām, ar to saglabāšanas, kopšanas nepieciešamību saistītajiem ierobežojumiem; par tiesību aktu normām, kas tieši attiecas uz parka teritoriju; par atbalsta saņemšanas nosacījumiem; par apsaimniekošanas vispārējiem ekoloģiskajiem nosacījumiem.

Būtiskākās tēmas, kuras varētu tikt aplūkotas šādos bukletos:

- būvniecības ierobežojumi;
- mežsaimnieciskās darbības iespējas un ierobežojumi parka teritorijā;
- ieteikumi dabai draudzīgas tūrisma infrastruktūras veidošanai;
- ieteikumi bioloģiski vērtīgo pļavu un ainavisko teritoriju apsaimniekošanai, u.c.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, sadarbībā ar GNP administrāciju.

Izmaksas:

- vienas brošūras sagatavošana: apm. 500-1000 LVL;
- vienas brošūras iespiešana (32 lpp, A4 formāts, krāsains ar fotogrāfijām, 2000 eksemplāros): 3800-4000 LVL.

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi, LVAf.

3.2.6. b) Rīkot regulāras sanāksmes ar zemes īpašniekiem un teritorijas apsaimniekotājiem, lai koordinētu DA plāna ieviešanu

Pamatojums/ Apraksts

Lai nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanu un koordinētu plāna ietvaros veicamos pasākumus, nepieciešams veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību, valsts institūcijām un GNP administrāciju. Koordinējošo lomu šajā procesā būtu jāuzņemas Cēsu pilsētas domei. Cēsu pilsētas domes uzdevumos ietilptu gan individuālas pārrunas ar zemes īpašniekiem, gan arī sanāksmju rīkošana, kurās zemes īpašnieki varētu tikties ar GNP administrācijas pārstāvjiem un citām iesaistītajām institūcijām un saņemtu informāciju/konsultācijas par nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem. Šādas sanāksmes būtu jārīko vismaz vienu reizi gadā.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome, sadarbībā ar GNP administrāciju.

Izmaksas: nav zināms

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

3.2.6. c) Slēgt līgumus ar zemes īpašniekiem par nozīmīgu dabas objektu apsaimniekošanu

Pamatojums/ Apraksts

Lai nodrošinātu nozīmīgu dabas vērtību apsaimniekošanu un to saglabāšanu ilgstošā laika periodā, nepieciešams slēgt līgumus zemes īpašniekiem, kuru īpašumā atrodas konkrētās dabas vērtības. Līgumā jānosaka katram īpašumam piemērotais apsaimniekošanas režīms atbilstoši dabas aizsardzības plāna nosacījumiem.

Cēsu DKP teritorijā līgumi ar zemes īpašniekiem nepieciešami attiecībā uz šādu dabas vērtību apsaimniekošanu:

- bioloģiski vērtīgo pļavu apsaimniekošana;
- bioloģiski vērtīgo mežu apsaimniekošana;
- smilšakmens atsegumu un alu apsaimniekošana/uzturēšana;
- nozīmīgu avotu izplūdes vietu uzturēšana;
- sīkspārņu ziemošanas un vasaras koloniju mītņu vietu uzturēšana.

Līgumu sagatavošanā ieteicams konsultēties ar konkrētās jomas speciālistiem, kā arī GNP administrāciju, gadījumos, ja konkrētais īpašums atrodas GNP teritorijā.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināms

Iespējamais finanšu avots : pašvaldības līdzekļi.

Īstermiņa mērķis 3.2.7.: Veikt papildus izpēti par nozīmīgu aizsargājamo sugu izplatību un stāvokli Cēsu DKP teritorijā

3.2.7. a) Veikt papildus izpēti par nozīmīgu aizsargājamo sugu izplatību un stāvokli Cēsu DKP teritorijā

Pamatojums/ Apraksts

Šeit minēto sugu papildus apsekojumi nav izšķiroši, lai nodrošinātu konkrētu sugu grupu un biotopu apsaimniekošanu atbilstoši dabas aizsardzības prasībām, ņemot vērā pašreizējo situāciju un aktuālākos draudus. Taču šādi pētījumi ir ieteicami, lai iegūtu pilnīgāku priekšstatu par teritorijas dabas vērtībām, kas varētu būt ļoti nozīmīgs nākotnē, pastiprinoties teritorijas aizmantošanas slodzei, kā arī parādoties jauniem apdraudējuma faktoriem, kas šobrīd vēl nav paredzami.

Papildus izpēte ieteicama attiecībā uz šādu sugu izplatību un stāvokli Cēsu DKP teritorijā:

- putnu sugu apsekojums (īpaši attiecībā uz aizsargājamām putnu sugām, t.sk. sugām, kurām veidojami mikroliegumi). Piemērotākais apsekojumu laiks no februāra līdz maijam;
- sūnu sugu apsekojums (īpaši attiecībā uz retām sūnu sugām, kas parka teritorijā konstatētas no 1930. līdz 1968. gadam, taču nav informācijas par to konkrētām atradņu vietām (sk. 2004. gadā veikto LU Bioloģijas Institūta Cēsu DKP ekoloģisko novērtējumu));
- parkā konstatēto ķērpju sugu papildus apsekojums;
- kailās dobspārņītes *Cenolophium denundatum* atradņu apsekojums un novērtējums;
- biežās perlamutrenes *Unio Crasus* populācijas stāvokļa kvalitatīvs un kvantitatīvs novērtējums Gaujā un tās baseinā.

Izpildītājs: pieaicinātie eksperti

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots : pašvaldības līdzekļi.

Īstermiņa mērķis 3.2.8.: Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus

3.2.8. a) Veikt regulāru DA plāna ieviešanas kontroli atbilstoši tehniskās izpildes kontroles rādītājiem

Pamatojums/ Apraksts

Lai noskaidrotu, vai plāna izpilde tiek veikta atbilstoši plānā noteiktajiem pasākumiem un izpildes termiņiem, nepieciešams veikt regulāru plāna izpildes novērtēšanu, izmantojot plānā norādītos tehniskās izpildes kontroles rādītājus.

Izpildītājs: Cēsu pilsētas dome

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

3.2.8. b) Ik pēc 5 gadiem kopš plāna darbības uzsākšanas novērtēt, vai sasniegti DA plānā uzstādītie mērķi atbilstoši mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem

Pamatojums/ Apraksts

Apsaimniekošanas pasākumu tabulā ir norādīti mērķu izpildes kvalitātes rādītāji, kuri kalpo par pamatu, lai novērtētu, vai plānā izvirzītie mērķi ir sasniegti.

Monitorings veicams 2010. , 2015. un 2020. gadā.

Izpildītājs: pieaicināti eksperti

Izmaksas: nav zināmas

Iespējamais finanšu avots: pašvaldības līdzekļi.

4.3. Ieteicamais teritorijas zonējums

Lai nodrošinātu Cēsu DKP dabas aizsardzības plānā paredzēto mērķu sasniegšanu, parka teritorijā ir noteiktas šādas aizsardzības zonas:

- dabas lieguma zona;
- dabas parka zona;
- ainavu aizsardzības zona;
- neitrālā zona.

Papildus ir noteiktas divas ieteicamās mikroliegumu teritorijas.

Cēsu DKP ieteicamais zonējums iekļauts plāna **5. kartē**, bet zonējuma robežu virsotņu koordināšu saraksts atrodams **9. pielikumā**.

5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

Plāna ieviešanu organizē un kontrolē Cēsu pilsētas dome, sadarbojoties ar GNP administrāciju, Valsts meža dienesta Cēsu virsmežniecību un zemes īpašniekiem. Lai nodrošinātu plāna ieviešanu, pašvaldība rīko regulāras sanāksmes ar zemes īpašniekiem un citām atbildīgajām institūcijām, kā arī slēdz līgumus ar individuāliem zemes īpašniekiem par konkrētu dabas vērtību apsaimniekošanu.

Plāna ieviešanas juridisko pusi nodrošina pašvaldības saistošie noteikumi Nr. 8 "Par Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parka aizsardzību un uzturēšanu". Noteikumos jāveic grozījumi atbilstoši plāna ieteikumiem.

Plāna ieviešana uzsākama nekavējoties pēc tā apstiprināšanas Cēsu pilsētas domē un realizējama 10 gadu laikā. Pēc 10 gadiem nepieciešams novērtēt plāna ietvaros paveikto pasākumu rezultātus un efektivitāti.

5.2. Plāna atjaunošana

Plāna atjaunošanu nepieciešams veikt ne vēlāk kā pēc 10 gadiem kopš tā apstiprināšanas. Pēc 5 gadiem nepieciešams pārskatīt plāna apsaimniekošanas pasākumu daļu un, ja nepieciešams, papildināt vai koriģēt.

5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos

Dabas aizsardzības plāns un tajā paredzētie apsaimniekošanas pasākumi un zonējums lielā mērā balstās uz Cēsu pilsētas teritorijas plānojumu 2004.-2016. gadam, taču pretrunu gadījumos nepieciešams veikt grozījumus teritorijas plānojumā.

Atbilstoši dabas aizsardzības plānā noteiktajam, būtu nepieciešamas šādas izmaiņas teritorijas plānojumā:

- Iekļaut dabas pamatnē Vintergravu posmā no Līgatnes ielas līdz Gaujas ielai un posmā starp Alfrēda kalniņa ielu un Bērzaines ielu (Blakus Bērzaines kapiem), kā arī Siļķupītes kreiso krastu no Dzirnauvu ielas līdz Egļu ielai, kas atbilstoši dabas aizsardzības plāna zonējumam iekļautas lieguma zonā, jo šajās teritorijās konstatēti Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi – nogāžu un gravu meži, kā arī vērtīgi smilšakmens atsegumi (**sk. 5. karti**).
- Iekļaut dabas pamatnē teritoriju pie Dzeguzes ielas, kur atbilstoši dabas aizsardzības plāna ieteiktajam nepieciešams izveidot mikroliegumu tūbainās bārkstlapes *Trichocolea tomentella* aizsardzībai (**sk. 5. karti**).
- Visu Gaujas pieteku un strautu aizsargjoslas vēlams paplašināt līdz gravas nogāzes augšējā mala, bet vietās, kur grava nav izteikta vai tā ir plaša un lēzena – līdz 20 m platumam.
- Iekļaut teritorijas plānojumā dabas aizsardzības plānā paredzētos tūrisma infrastruktūras objektus – t.sk. autostāvvietas, ūdenstūrsitu apmetnes, peldvietu, dabas takas (**sk. 4. karti**).

5.4. Grozījumi pašvaldības saistošos noteikumos “Par Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parka aizsardzību un uzturēšanu”

Saistošie noteikumi Nr. 8 Par Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parka aizsardzību un uzturēšanu

GROZĪJUMU PROJEKTS

Izdoti, pamatojoties uz likuma
“Par pašvaldībām” 15. pantu (3. punktu), 21. un 43. pantu,
Likuma “Par vides aizsardzību” 10. pantu,
Likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 13. panta 3. un 4. punktu

Šie saistošie noteikumi nosaka Vietējās nozīmes īpaši aizsargājamās nozīmes teritorijas “Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parks” izveidošanas mērķus, robežas, zonējumu, uzturēšanas un aizsardzības kārtību.

1. Vietējās nozīmes īpaši aizsargājamā teritorija “Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskais parks”, turpmāk tekstā – Parks, ir dabas un kultūrvēsturisku objektu komplekss, kuram ir īpaša, tikai Cēsīm raksturīga kultūrvēsturiska un dabas objektu daudzveidība un vērtība.
2. Parks izveidots, lai novērstu kultūrvēsturiskās un dabas vides degradāciju, lai saglabātu to nākamajām paaudzēm kā mantojumu, veicinātu teritorijas līdzsvarotu attīstību, izvērstu izglītības un pētniecības darbu, veicinātu iedzīvotāju rekreācijas iespējas un tūrisma attīstību.
3. Parks aptver pilsētas teritorijas daļu 767 ha platībā, saskaņā ar robežu aprakstu (1.pielikumā). Dabas parka funkcionālo zonu shēma noteikta noteikumu 2. pielikumā, bet funkcionālo zonu robežu apraksts – noteikumu 3. pielikumā.
4. Parka daļā, kas savietojas ar Gaujas Nacionālā parka (GNP) lieguma zonu ir spēkā 16.12.1999. likuma “Gaujas Nacionālā parka likums”, LR Ministru kabineta 07.08.2001. noteikumi Nr. 352 “Gaujas Nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”; LR Ministru kabineta 2003.gada 22.jūlija noteikumi Nr. 415 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, un Cēsu pilsētas domes Saistošie noteikumi Nr. 3. “Par vides aizsardzību, teritoriju labiekārtošanu un apstādījumu kopšanu”.
5. Parkā ietilpst kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma kopums, kas veidojies kopš pilsētas pirmsākumiem līdz 21.gs sākumam:
  - 5.1. Gaujas, tās ielejas un mazo pieteku veidotā ūdensteču un gravu sistēma;
  - 5.2. reljefs, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie objekti;
  - 5.3. teritorijai raksturīgā flora un fauna ar bioloģiski vērtīgiem biotopiem;
  - 5.4. dabas un kultūrainavas, t.sk. maz pārveidotās Gaujas upes ielejas ainavas, mežu ainavas, vēsturiskās pilsētvides ainavas;
  - 5.5. savdabīgi, kultūrvēsturiski nozīmīgi un iedzīvotāju iecienīti pilsētas izziņas un rekreācijas rajoni (Bērzaine, Blaņķītis, Cīrulīši, Florida, Glūdaskalns, Pipariņi, Siļķes, Mūrleja);
  - 5.6. atsevišķi kultūrvēsturiski objekti.

6. Parkā saudzējami kultūrvēsturiskie un dabas objekti, vēsturiskā apbūve, telpiskais plānojums un zemes izmantošanas sistēma (kultūrvēsturiskā un dabas ainava, kultūrvēsturiskiem objektiem atbilstoša vide, vēsturisko ceļu, ielu un taku tīkls, mežu, pļavu un lauku dabiskās vēsturiskās robežas), dabiskais un vēsturiskais reljefs, mākslas darbos (gleznās, fotogrāfijās) fiksētie vēsturiskie skati, teritorijas savdabība un identitāte.

7. Lai nodrošinātu sabiedrībai nozīmīgu vērtību attīstību un saglabāšanu, parks iekļaujams kopējā pilsētas attīstības plānā un teritorijas plānojumā tādā veidā, lai nemazinātos kultūrvēsturiskās vides kvalitāte un būtu nodrošināti īpaši aizsargājamās teritorijas izveidošanas mērķi.

8. Parkā ieteicama un atbalstāma :

8.1. pilsētnieku un viesu atpūtas iespējas un rekreācija:

8.1.1. sporta aktivitātes brīvā dabā, izņemot motorizētos troksni un dūmgāzes radošos sporta veidus;

8.1.2. tūrisma iespējas visu gadu;

8.1.3. atsevišķi periodiski organizēti plašāki pasākumi, piem., tautas svētku svinības;

8.2. pieļaujama jaunu zemes gabalu izveidošana un jaunu objektu būvniecība, galvenokārt, Parka teritorijai noteikto mērķu realizēšanai tikai uz detaļplānojuma pamata, vietās, kur tā nebūtu pretrunā ar kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas aizsardzības režīmu.

9. Parkā ir noteikts šāds funkcionālais zonējums:

9.1. dabas lieguma zona – noteikta, lai saglabātu aizsargājamās biotopus un sugas Gaujas ielejā un tās pieteku gravās;

9.2. dabas parka zona – noteikta, lai nodrošinātu visu dabas un kultūrvēsturisko vērtību kompleksa un ainaviskās daudzveidības saglabāšanu, tūrisma attīstību un teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu;

9.3. ainavu aizsardzības zona – noteikta, lai nodrošinātu kultūrvēsturisko vērtību un ainaviskās daudzveidības saglabāšanu, tūrisma attīstību un teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu;

9.4. neitrālā zona – noteikta apbūvei paredzētajās teritorijās, lai nodrošinātu to attīstību, kā arī veicinātu parka teritorijas tūrisma infrastruktūras pilnveidošanu.

10. Visā parka teritorijā aizliegts:

10.1. jebkāda darbība, kas izmaina kultūrvēsturiskās vides īpatnības un raksturīgos ainavu elementus vai samazina bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko stabilitāti, ir pretrunā ar parka izveidošanas mērķiem vai izraisa nevēlamas pārmaiņas dabas procesa norisēs, kā arī kultūrvēsturiskās vides un ainavu telpiskajā struktūrā;

10.2. vidi degradējošu jaunu objektu būvniecība un vidi degradējošu būvju paplašināšana;

10.3. kultūrvēsturiskās ainavas, kultūras pieminekļu, dabas un kultūrvēsturisko objektu bojāšana un iznīcināšana;

10.4. zemes reljefa pārveidošana, vai cita veida darbības, kas veicina zemes erozijas attīstību;

10.5. ainavu un tās elementu iznīcināšana, bojāšana un pārveidošana;

10.6. atkritumu poligonu un izgāztuvju ierīkošana;

10.7. informācijas zīmju un stendu, kā arī labiekārtojuma objektu bojāšana vai iznīcināšana;

10.10. bez attiecīgas atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar pilsētas domi;

10.10.1. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;

10.10.2. veikt arheoloģiskās izpētes darbus;

10.10.3. veikt zemes dziļu izmantošanu;

10.11. zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem un dabas aizsardzības plānā paredzētajām tūrisma takām.

11. Dabas lieguma zonā, kas lielā mērā sakrīt ar parka teritorijā ietilpstošo GNP lieguma zonu, papildus 4. punktā minēto likumdošanas aktu prasībām aizliegts:

- 11.1. veikt galveno cirti;
- 11.2. veikt kritušu un atmirušu koku (vai to daļu) izvākšanu, ja to diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm;
- 11.3. bojāt bebru dambjus izņemot šādos gadījumos, pēc iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar GNP administrāciju vai Cēsu pilsētas domi (lieguma zonas daļās, kas neietilpst GNP):
  - 11.3.1. bebru aizsprosti apgrūtina saimniecisko darbību lieguma zonai pieguļošajās teritorijās;
  - 11.3.2. bebru darbība apdraud īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu saglabāšanu;
  - 11.3.3. bebru darbības rezultātā tiek bojāti vai appludināti ceļi;
  - 11.3.4. bebru darbības rezultātā tiek appludinātas agrāk bebru neskartas mežaudzes lieguma zonai pieguļošajās teritorijās;
- 11.4. vākt ārstnieciskos un dekoratīvos augus, kā arī dabas materiālus kolekcijām, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešamas zinātniskajai pētniecībai, saskaņojot to ar GNP administrāciju vai Cēsu pilsētas domi (lieguma zonas daļās, kas neietilpst GNP);
- 11.5. uzsākt pļaušanu ātrāk par 15. jūliju dabas aizsardzības plānā norādītajās bioloģiski vērtīgajās pļāvās, kurās konstatēti orhideju dzimtas augi;
- 11.6. veikt zemes transformāciju un mainīt zemes lietošanas mērķi, izņemot zemes transformāciju ceļu un inženierkomunikāciju restaurācijas, renovācijas vai rekonstrukcijas veikšanai;
- 11.7. būvēt elektronisko sakaru tīklu torņus.

12. Konstatējot dabas lieguma zonā apdzīvotu ligzdu, kuras diametrs lielāks par 50 centimetriem, nekavējoties jāpārtrauc mežsaimnieciskā darbība 200 m rādiusā ap ligzdu un par atrasto ligzdu jāinformē Valsts meža dienests un GNP administrācija. Mežsaimnieciskā darbība pārtraucama līdz brīdim, kamēr Valsts meža dienests normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņem lēmumu par mikrolieguma izveidošanu vai noraida mikrolieguma izveidošanas nepieciešamību, saņemot ekspertu atzinumu.

13. Dabas parka zonā aizliegts:

- 13.1. veikt pļavu mēslošanu dabas aizsardzības plānā norādītajās bioloģiski vērtīgās sausās, mēreni slapjās un slapjās pļāvās;
- 13.2. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot augšanā atpalikušos, slimības inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:
  - 13.2.1. priežu un ozolu audzēm – 70 gadus;
  - 13.2.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;
  - 13.2.3. apšu audzēm – 30 gadus;
- 13.3. veikt kritušu un atmirušu koku (vai to daļu) izvākšanu, ja to diametrs resnākajā vietā pārsniedz 50 cm.

14. Cērtot kokus galvenajā un kopšanas cirtē dabas parka zonā, rēķinot uz cirsmas hektāru, saglabā vismaz 10 (desmit) dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms izvēloties resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, tad vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus, kokus ar deguma rētām.

15. Ainavu aizsardzības zonā aizliegts:

- 15.1. veikt jebkādas darbības, kas būtiski pārveido raksturīgo ainavu;
- 15.2. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot kokus tehnoloģiskajos koridoros, augšanā atpalikušos, slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:
  - 15.2.1. priežu un ozolu audzēm – 80 gadus;
  - 15.2.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 60 gadus;
  - 15.2.3. apšu audzēm – 35 gadus.

16. Dabas lieguma, dabas parka un ainavu aizsardzības zonās aizliegts:
- 16.1. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem un pajūgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
  - 16.2. bez rakstiskas saskaņošanas ar Cēsu pilsētas domi:
    - 16.2.1. ierīkot jaunas tūristu apmetņu vietas. Apsaimniekojot esošos, kā arī ierīkojot jaunas tūristu apmetņu vietas, jānodrošina šādas labiekārtojuma minimālās prasības:
      - 16.2.1.1. malka ugunskuram;
      - 16.2.1.2. labiekārtota ugunsкура vieta;
      - 16.2.1.3. sausā tualete;
      - 16.2.1.4. atkritumu urna un noslēgts līgums par atkritumu savlaicīgu izvešanu;
    - 16.2.2. ierīkot izziņas un atpūtas takas, kā arī citus tūrisma infrastruktūras objektus;
    - 16.2.3. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku.
17. Dabas lieguma un dabas parka zonā aizliegts:
- 17.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15. aprīļa līdz 31. jūlijam, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;
  - 17.2. cirst kokus uz Gaujas ielejas nogāzēm un tās pieteku gravās, kurās slīpums pārsniedz 25 grādus;
  - 17.3. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palieņu, terašu un meža pļavas un lauces, kā arī plānā norādītos bioloģiski vērtīgos zālājus;
  - 17.4. pļaut virzienā no lauka malām uz centru;
  - 17.5. nosusināt purvus, avoksnājus un vecupes;
  - 17.6. dedzināt sauso zāli;
  - 17.7. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē;
  - 17.8. ierīkot jaunas derīgo izrakteņu iegūšanas vietas;
  - 17.9. lietot augu aizsardzības līdzekļus, biocīdus un minerālmēslus augsnes sagatavošanā meža zemēs un mežaudžu kopšanā;
  - 17.10. veikt darbības, kas var izmainīt Gaujas pieteku, strautu un vecupju hidroloģisko režīmu.
18. Parka izveidošanas mērķu īstenošanai saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem:
- 18.1. amatpersonas Cēsu pilsētas domē un tās pilnvarotās institūcijas:
    - 18.1.1. kontrolē un koordinē visas nepieciešamās un pieļaujamās darbības, kā arī pārtrauc destruktīvās darbības un procesus, tai skaitā nelikumīgo celtniecības objektu demontāžu;
    - 18.1.2. nodrošina parka dabas un kultūrvēsturisko vērtību inventarizāciju, objektu aizsardzības zonu robežu un režīma noteikšanu;
    - 18.1.3. nodrošina ilgtermiņa un ikgadējo apsaimniekošanas plānu izstrādi, pārrauga to realizāciju;
    - 18.1.4. slēdz teritorijas apsaimniekošanas līgumus ar fiziskām un juridiskām personām, kuru īpašumi atrodas parkā;
    - 18.1.5. parka uzturēšanai un pārvaldei izveido Parka apsaimniekošanas Padomi;
    - 18.1.6. Gaujas Nacionālā parka dabas lieguma zonā veicamās darbības koordinē un savas kompetences ietvaros saskaņo ar parka administrāciju;
  - 18.2. Cēsu pilsētas vides attīstības padome:
    - 18.2.1. nodrošina izpildāmo darbu konsultatīvi metodisko vadību;
    - 18.2.2. izskata un sniedz atzinumus attiecīgajām lemttiesīgajām institūcijām par teritorijas plānojumu, būvniecības iecerēm un būvprojektiem, kas var būtiski ietekmēt parka vides kvalitāti, kā arī izvērtē to atbilstību Cēsu pilsētas kultūrvēsturiskā un dabas parka izveidošanas mērķiem.
19. Līdzekļu piesaistei parka apsaimniekošanas mērķiem ar atsevišķu Cēsu pilsētas domes lēmumu tiek izveidots "Cēsu pilsētas dabas un kultūrvēsturiskā parka fonds".

6. Izmantotās literatūras saraksts

1. Andrušaitis G. (red.) 2000. Latvijas Sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 6. sējums, putni un zīdītāji. Rīga: Terras Media.
2. Andrušaitis G. (red.) 2003. Latvijas Sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 3. sējums, vaskulārie augi. Rīga: Terras Media.
3. Bell S. Landscape: Pattern, Perception and Process. E & FN Spon, London, 1999.
4. Cēsu dabas un kultūrvēsturiskā parka teritorijas ekoloģiskais novērtējums. LU Bioloģijas institūts, Salaspils, 2004
5. Cēsu pilsētas reģenerācijas plāns. Cēsis, 1988
6. Cēsu pilsētas teritorijas plānojums 2004-2016. Cēsu pilsētas dome, 2004
7. Cēsu pilsētas vides politikas plāns 2005-2017. Cēsis, 2005
8. Enciklopēdija „Latvijas daba”. Interneta adrese: <http://www.latvijasdaba.lv/>
9. Forman R.T.T., Godron M. Landscape Ecology. Jon Wiley & Sons, New York, 1986.
10. Galeniņš P. (red.) Latvijas PSR flora. I-IV sēj. Rīga, 1953.-1959.
11. Gavrilova Ģ., Šulcs V. 1999. Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts. Rīga. 135 lpp.
12. Kabucis I. (red.) 2004. Biotopu rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds.
13. Latvijas biotopi. Klasifikators. Latvijas dabas fonds. Rīga, 2001.
14. Latvijas daba. Enciklopēdija Latvija un latvieši. 1.-6. sēj., Preses nams. Rīga, 1994-1998.
15. Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. “Latvijas enciklopēdija”. Rīga, 1995.
16. Latvijas daba. Enciklopēdija. 4. sēj. “Preses nams”. Rīga, 1997.
17. Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sēj. “Preses nams”. Rīga, 1998.
18. Latvijas mēža putni. 2. izdevums. Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Rīga, 2002.
19. Latvijas pilsētas Enciklopēdija. “Preses nams”, Rīga, 1999.
20. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. LU Bioloģijas institūts, Rīga, 1998.
21. Latvijas Sarkanā grāmata. Vaskulārie augi. 3. sēj., Rīga, 2003.
22. M.Kalniņš, D.Teļnovs. Latvijas Entomoloģijas biedrības elektroniskā Latvijas bezmugurkaulnieku izplatības Datu bāze, 1999.-2003.
23. Melluma A. , Leinerte M. Ainava un cilvēks. “Avots”, Rīga, 1999.
24. Priedītis N. 1999. Latvijas mežs: daba un daudzveidība. Pasaules Dabas fonds. 209 lpp.
25. Pūriņš V. (red.) Latvijas PSR ģeogrāfija, 2. izd. Rīga. 671 lpp.
26. Račinska I. Rokasgrāmata īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādātājiem. Rīga, 2002.
27. Sugu un biotopu aizsardzība Latvijā. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Rīga, 2001.

Dabas aizsardzības plāna pielikumi

1. Cēsu DKP novietojums Cēsu pilsētas teritorijā.
2. Cēsu pilsētas Vides padomes sēžu protokoli, kuros izskatīta dabas aizsardzības plāna sagatavošana.
3. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokols.
4. Kopsavilkums par sabiedriskajā apspriešanā izteiktajiem priekšlikumiem.
5. Retas un aizsargājamas sugas Cēsu DKP teritorijā.
6. Aizsargājамie biotopi Cēsu DKP teritorijā.
7. Cēsu DKP teritorijā esošās dendroloģiskās vērtības.
8. Cēsu DKP teritorijā esošie kultūrvēsturiskie objekti.
9. Cēsu DKP teritorijas zonējuma robežu virsotņu koordināšu saraksts.
10. Kartes:
  1. karte: Cēsu DKP topogrāfiskā karte
  2. karte: Cēsu DKP dabas vērtības
  3. karte: Cēsu DKP biotopu un sugu apsaimniekošanas pasākumi
  4. karte: Cēsu DKP esošā un plānotā tūrisma infrastruktūra
  5. karte: Cēsu DKP teritorijas zonējums